

KAIS. KÖN. HOF

BIBLIOTHEK

55.079-B

Alt-

55079-B.

13. An. 345

TAVASZI VIRÁGOK.

—•••—
KIADTA

PUCZ ANTAL,

E. E. P. B. P.

PESTEN,

Trattner Ján, Tam. betűivel 's költséggével.

1818.

E L Ö S Z Ó.

Itt némelly, részszerint valóságos, részszerint költött Történetek ki-szemeltetve adatnak elő, a' mellyeknek olvasása gyönyörködést is, tanúságot is szerez a' figyelmes Olvasónak: a' midőn azokban a' rossznak elrettentő következéseit, a' jónak pedig kívánatos gyümöltseit szemléli. Arra fő gondom volt, hogy a' midőn a' történeteknek öszve aggatásával mulattatnám az olvasót, szívét betses érzésekre fakaszszam, és abban nem annyira érzékenykedést, mint inkább nemes érzékenységet gerjeszszek. — Ha ezen Tavaszi Virágok kedvet találnak, úgy talán ezeket követni fogják a' Nyári Rózsák, és Őszi Gyümöltsök, hasonló foglalatú történetekben.

Si recte aspicias, vita haec est fabula quaedam.

Si quid recte fit, et cum virtute, id bene fieri vere ſi-
citur, et quod rectum, et honestum, et cum virtute
est, id ſolum opinor eſſe bonum,

Cicero.

A' Barátság' hatalma.

Elfáradva, és veréjtékkel nedvesítve érkezett meg egy napi gyalog utazása után Nagy Nyir várossába Gyalufáról Szivesdi Pál, bőrökkel kereskedő, hogy az ő régi kedves barátját Fűzesit, a' Kalmárt, a' kit 25 esztendőktől fogva nem látott, véletlen jelenésével meglepje, és általölelje. Szép tavaszi este volt a' midőn Nagy Nyirba érkezett, és egy táskában egynehány hölgy, és gerény bőröket hozott, hogy azokat barátjának kedves ajándékuul bémutassá, és gyermekeinek azokból szép téli sapkákat készítsen. Szerentséjére egy falusi musika, mellyet különösen kedvellett, mivel ifjúságában a' szabad, és természeti vidám tántznak barátja volt, egy vendégfogadóba tsalta őtet, a' hová étlen, és szomjan bétérvén, jó portzio disznóhúsos háposztát, és egy itze jóféle vörös bort parantsolt, és a' marha-kereskedőkhez tsaltolta magát, a' kik a' mái vásárra ott ösneve gyülekeztek. Először az időről, és annak változásairól, azután a' termények' árráról, és az országnak idei készitményeiről, továbbá a' vám, és más hazai törvényekről, végre a' háborúról, és békességéről beszéltek, és talán késő éjtszakáig

tsevegtek volna, ha csak a' mellék ablakon olly kellemesen bétsillámló tsillagok arra nem emlékeztették volna, a' mi Szivesdinket, hogy éppen nem volna városias jó barátjánál olly későn alkalmatlankodni. Kérdezé tehát, mivel tartozna, együgyű vatsorájának kimondott árrán több izben megrázzván fejét, megfizetett, bőrös táskáját felkapta, és jóllakva a' nagy útszán fel ballagott.

Jó barátjának házához jött, s beléptekor egy öreg Anyóst kérdezett, a' ki egy darabka kenyerkén nebezen rágódott, ha otthon volna e' Füzesi Kalmár? és valamint a' nem legjobb kedv ilyen vén teremtményeknél az erőtelen, és meg nem elégedő vénségnek természeti következése, úgy a' mi Anyósunk is nagyon különös kedvű volt. Gúnyolódva félre vonta száját, és egy természetlen monotomiában így szólla: Füzesi Ur, a' betsületes Boltos nints többé Nagy Nyirban, de a' Nagyságos Füzesi Ur abban a' nagy emeletű Házban lakik most ott jobb kéz felől az utza' végén a' mellynek ablakjai oly pompásan ki vagynak világosítva. Kegyelmed mint egy hivatta jön egy innepi Bálra, melyet a' Nagyságos Asszony egy kedves emberének tiszteletére ad. — Még egyszer nagyon rendesen hunyorgott, és a' házba vonta magát.

Itt állott most a' betsületes Szivesdi Pál ámulva, de össze szedvén magát, el-

tökéltette, hogy egyenesen a' ki világosított Palota felé megy, mert hiszen te vagy az, a' ki vagy, Fűzesinek régi barátja: de a' mint közönségesen hiszik — hogy a' Dámáknál az első, — a' Férfiaknál pedig a' második eltökélések jobbak, úgy volt is. Szívesdi Pál nem sokára vissza tért vendégfogadójába, éjjeli szállást kért, földszint egy kis szobába ment, és egy magát nem igen kedveltető ágyba dült, és sokáig várakozott, míg jó barát Morfeus szeméit bé fogta.

Fűzesi János Újháton született, a' hol az ő Attya sok esztendőig boltos és nagyon takarékos ember volt, nem tsuda tehát, ha egyetlen egy Fiának szép örökséget hagyott. De fiának állandó szerenstéjére nézve korán holt meg, és valamint annyi Atyáknak, néki is meg voltak az ő különösségei, a' mellyeknek megtzáfolhatatlan bizonyosságul szolgált tulajdon példája a' megváltozott időkre, és szokásokra nem tekintve. Így p. o. azt állította; az ő Fia az Atyának igazgatása alatt, jól lehet maga is az ő nemében tapasztalt ember volt, a' kis kereskedést olly gyökerelesen éppen nem tanulhatja, mint egy nagy kereskedő háznál, és így egyetlen egy Fiát, mint boltos legényt, a' legnagyobb kereskedőházak közül egyhez Nagy Nyirba küldötte. Itt látta a' tüzes János Klotildét Csermelyeinek, a' Nagy kereskedőnek Leányát, és mivel ő egy szép fiatal

ember volt, csak hamar meg esmerkedtek, szerelmes szövetségbe bonyolódtak, és már is János holmi kisebb sommákban Attyát tsalni kezdette, mellyeken Klotildének ajándékokat vett; a' midőn Attyának betegsége sietve Újhátra visszahívta. A' betegség hosszas volt, és csak egy esztendőnek elforgása után holt meg az öreg Fúzesi.

Most már semmi sem volt természetesebb, hanem hogy Jánosnak fő gondja a' legyen, hogy magát Nagy Nyirba lehelyeztesse, és ezen átköltözködést a' szerelmes Ifjakkak szokások szerint olyan tüzzel, és sietséggel sürgette, hogy egy fertály esztendő múlva már Boltos volt Nagy Nyirnak egy külső várossában, a' hol résszerint nyájas, és kedveltető magaviselete, résszerint portékáinak oda édesgető minéműsége miatt rövid idő alatt holtbéli árúi szaporán keltek, és jövedelme szemlátomást nevedett, és azért az öreg Simont, a' ki sok esztendőig számozó boltos legény volt Attyánál, gyakran öreg Dörmögőnek tsúfolta, mivel Nagy Nyirba való által költözködését mindenkor nagyon buzgón ellenzette.

Alig ment tökéletességre a' háznak, és boltnak elrendelése, tehát Fúzesi János Uram egy vasárnap Klotilde Attyának, Csermelyei Urnak a' Nagy kereskedőnek látogatására ment, és nem kevesé tsudáلكozott, mennyire gyarapodott lé-

gyen ez a ház belső pompára nézve távollétének rövid ideje alatt. Maga Klotilde, mint egy játékszini Királyné felöltözve viszzatartózkodóbb volt, hogy sem az előtt. A tapasztalatlan Ifjunak szerentsétlenségére annál inkább tetszett neki a leányzó, mennél kevesebbé kellett volna tettezni, ha, mint kalmár, az ő tsalhatatlan egyszeregye szerint intézte volna számvetéseit, és nem mint szerető, az ő megfeszített várakozásai szerint. Az Atya szorgalmasan megvizgáltatta birtokát, és nem sokára meggyőződött, hogy a szép Füzesi János egy alkalmas, és munkás kalmár, nem is utolsó birtokú, és így Klotildére nézve nem éppen megvetendő szerentse.

Csermelyei Ur Füzésit minden Vasárnap ebédre hivatta, megesmértette, milyen szerben légyenek a hazai fabrikák a fő város kereskedésével, néha a külső foglalatatoskodásnak ürügye alatt tsak magát hagyta Klotildével, és végre megkinálta, hogy kis kereskedését az ő nagy kereskedésével némünémüképpen egyesitse; ebből mind kettejekre nézve az a tsalhatatlan haszon következne, hogy a melly portékák Csermelyeinek nagy kereskedésben a külföldre vagy ki nem küldettethetnének, vagy nem kivitelre valók volnának, azok Füzésinek Allaminuta-kereskedésében kettős nyereséggel kelnének el. Mi volt természetesebb annál, hogy e két

házaknak kereskedési egyesülését egy még szorosabb öszve szövetezés kövesse? Ez valósággal következett is még azon esztendőnek elforgása előtt, a' midőn egykor Csermelyei Úr egy estve a' két fiatalokat egy sziv-kiomlásban, és öszve-olvadásban találta, ez az okos embert elhitette, hogy csak a' házasság vethetne határokat ilyen romántzos tüneményeknek. Nyoltz nap alatt öszve keltek, és Csermelyei Úr a' lakadalmi vigasságkor egynehány ezer tal-
lérnyi sommát vetett leányának tányérjára, hogy azzal izlése szerint rendelhetné háza állapotját. A' lakadalmi nap, mint minden ebbéli vigasságok szoktak, jó kedv és fő-szédelgés között mult el, és már más nap reggel a' két férfiak egy kereskedési spekulatióon tünődtek, ezzel egész nap foglalatoskodtak, a' mi őket egy egészes álomnak, és jó ízű evésnek nagy részétől megfosztotta.

Csermelyeinek szándékát ezen házasságnál könnyen előre láthatta mindenik, a' kinek látását Cupidónak szemfedele nem homályosította. Csermelyei Úr özvegy volt. Klára Aszszony nagy vagyont, és a' mi Fortuna Dámának Lotteriájában Quinterno, értelmet, és takarékossgot is hozott magával a' Házhöz: a' míg ő élt, a' Mammonnak Bucephalusa többnyire csak lépést mehetett, ritkán siethetett, és soha sem vágathatott. Csermelyei Úr tehát kéntelen volt a' pompázásra való hajlan-

dóságának, és egy bizonyos kereskedői fitogtatásnak határokat szabni, ha csak magát az értelem' hijjánosságát és férfiúi gyengeségeket illető, és szívet érzékenyítő észrevételeknek kitenni nem akarta. Most Klára Aszszony meghalálozott, és Csermelyeinek a' pompára, és kényes életre való hajlandóságának nem volt határa. Ő gyakran szokta mondani: „Egy kereskedőnek ruhája, és házi bútorai, és az ő tselekedeteiben egy bizonyos komoly, hideg megfontolás több hitelt szereznek, hogy sem az ő számadó könyvei, és kassai, melyeket a' házi emberek kivül mások nem tudnak. Külömben egy tapasztalt, okos, és munkás kereskedő volt, a' ki most Klotildének Fűzesivel való öszvepárosodása által egy vőt nyert, ennek most tulajdon hasznára nézve az egyesült meszsze terjedő kereskedési foglalatosságok' mint egy Urának, és vezetőjének kellett lenni, a' nélkül, hogy az volna. Azonban a' foglalatosságok szerentsésen mentek, és maga az öreg Simon is gyakran megvallotta: Fűzesi Ur szerentsésebben nem ejthette volna sorsát, csak az kár, hogy — de semmi előre való ugrást a' történetben, ha azt akarjuk, hogy világos legyen!

Ezen idő közben látta a' jámbor Szivesdi Pál az ő ifjúságának meghitt barátját Fűzesit, és akár mely barátságosan mosolyogta is az ifjú kereskedőnek iparkodását, és munkásságát, de mégis gyak-

ran megtörtént, hogy látván a' tsillogó
 bőséget, homloka megrántsodott, de ő
 a' lebuszásban ezen hibát Csermelyei Ur-
 nak tulajdonította, és tsendessen szállása
 felé ballagott. Békével nyugodott együ-
 gyű alacsony ágyán, és valamint a' dol-
 gos embereknek napszámjok a' nappal kez-
 dődik, úgy Szivesdi is a' napfelkölttével
 indult meg Fűzesinek háza felé. A' jó
 ember talán azt sem tudta, hogy az Elő-
 kelő embereknek valóságos megesmértető
 jelvé lett fél éjtszakát a' naphoz; és he-
 lyette a' napot délig az éjtszakához szám-
 lálni. A' mi tegnap estve Fűzesi házá-
 nál történt véle, hallottuk. Most egy jöven-
 dőlő mellék tekintetet vetett ezen ház fe-
 lé, és lassan ballagott azon palota felé,
 mellyet tegnap az öreg anyós gúnyolgo
 vigyorgással mutatott újaival. Ő zörgetett,
 Ki vagy? mormogott egy vastag szózat egy
 földszint lévő ablakból. Jó barát, úgy
 mond Szivesdi szokott monotomiája sze-
 rint. Kitsoda az a' jó barát? ismét dör-
 gött a' szózat az ablakon kifelé. A' bőrök-
 kel kereskedő Szivesdi Pál, volt a' felelet.
 Hogy a' lántzos! másfél órája, hogy lefe-
 hüdtem, és ez a' Teringette felzörget első
 álmomból! délbe jöjj, te vén bolygó! és ta-
 lán ekkor is még korán jösz! Erre olly ke-
 ményen bétsapódott a' kis ablak, hogy az
 üveg darabok pengve hullottak a' földre. Szi-
 vesdi már megfordult, hogy elmenjen, a'
 midőn az első emeletben egy ablak meg-

nyílik, és — mit akar kend? rekedt hangon kérdezik. Szivesdi feltekintvén, úgy öszve tsapta kezeit, hogy szinte hangzott a' még tsendes útsza. Egy sovány, halovány, sárga, és béesett szemű emberi kép állott az ablaknál, és Szivesdinek egészséges szeme azonnal megesmérte ebben a' halotti vázban az ő ifjúsági barátját, Fűzesit. Ő le fedte ezüst hajszálakkal ékeskedő fejét: az öreg Szivesdi Pál, úgy mond az ablak felé; még egyszer abban az örömben akart részesülni, hogy régi barátját, Fűzesit láthassa. Tsak nem olly hangosan, mint előbb Szivesdi, tsapta öszve kezeit oda fenn a' tsontváz, és ezt rekegte le: Nyissátok meg! Jól hallotta Szivesdi a' kapusnak szitkozódását, a' ki végre a' kaput mérgesen kitsapta, a' mellynek sarkai hatalmasan tsikorogtak. Hogy az ördög, és az ő nagy apja! úgy monda a' felmégédtt kapus, én nem akarnék a' nagyságos Urral abban a' fekete levesben osztotni, mellyet a' Nagyságos Aszszony tálni fog néki a' te korai látogatásod miatt, te agg lant! Szivesdinek azon kérdésére, merre kellessen menni a' nagyságos Ur' szobájába, mellék grádcitsokat mutatott néki. Tsak örrod után! úgy mond, és úgy bétsapta az ajtót a' kapuval együtt, hogy a' falak rendültek.

Szivesdi inalta a' grádcitsokat, és elérkezett a' nyitott szobákig. Millyen tékozló pompa uralkodott azokban! Egy bézártt

ajtóhoz jött, és hallá, hogy a' szobában egy ember rettenetesen köhög. A' köhögésnek végeztével végre kótoogatott. Egy ember se volt az előszobákban, a' kit a' háznak szegény beteges Ura segítségül hívhatott volna. Egy lelkendező szabadra! bé nyit Szivesdi a' szobába, és a' tsontváz elnyújtózva nyugodott az ágyon. Egy hosszúság, nehéz lélekzés után szótalánul bal kezével barátságosan köszönté a' bényitót, és reszkető fejét bádjadt jobbára támasztá.

Itt Szivesdi meggyőzöttetett ember-szerető szívének érzéseitől. Ő Fűzesi felé sietett, és az igaz részvételnek legszebbkönyvei a' két jó barátnek szemeiből sűrűen folytak. A' midőn letsendesedvén jobban beszélhettek, hogy Fűzesinek felingerlődt tüdejét megkémélje Szivesdi, elbeszélé néki eddig volt történeteit, és ilyen szavakkal rekeszté bé: „Én mindenkor közép állapotban éltem, nem szükölködtem, és nem tobzódtam. Én ugyan gazdag emberré nem lettem, de mégis többel bírok, mint a' mennyire még hátra lévő rövid életemnek van szüksége, jóllehet mértékletesség, iparkodás, és megelégedés egészségessé tettek. Én most azért járok, kelek, hogy kereskedésem mellett egy jámbor embert keressek, a' ki munkáimat, és útazásaimat vélem megoszszá, és a' ki-re akarom egykor hagyni azt, a' mit úgysem vihetek el magammal. Téged még

egyszer látni volt óhajomásom, ezt most ki-
elégítettem, és most vissza utazok hazám-
ba, a' hol tsendesesen elvárom annak szól-
lítását, a' ki szavának örömet, vagy nem
örömet mindnyáján tartozunk engedni."

Alig végezte Szivesdi, hogy a' kabinet-
nek egy mellék ajtaja hatalmasan meg-
nyílt, és egy aszszony jött ki, a' kit Gallé
minden vonásaiban úgy rajzolhatott vol-
na le, mint egy Fúriát egy jámbor re-
metének késértése végett. Uram! így re-
kegett, ha jövendőben még egy köz em-
bernek látogatását el akarod fogadni, te-
hát reménylem, hogy kevesebb goromba-
sággal megy véghez, hogy sem most tör-
tént. Már megparantsoltam a' kapusnak,
hogy minden estve a' kapu kulcsait kabi-
netembé hozza, és reggel egy embernek
se nyissa meg előbb, míg meg nem en-
gedem. Vagynak emberek, a' kik olly ke-
vés betsületet tudnak, hogy vélek szüle-
tett gorombaságokkal a' náloknál külömb
embereknek terhekre vagynak. Ez illyen
teremtmenyeket betsületre kell tanítani,
és örök előtt az ajtót bezárni. Most Szi-
vesdi felé fordult. Lehet e' kérdezni, úgy
mond, ki, mi légyen ez az ember? és
illy korán mi keresete volt itt? Aszszonyom,
mondá szivesdi egész maga mérsékléssel;
én a' bőrökkel kereskedő Szivesdi Pál va-
gyok Gyalufáról, és már 40 esztendők e-
lőtt meghitt barátja voltam nagyon is jó
férjének, a' kit egész szívemből sajnálok. —

Ezzel fel kelt székéről: Isten veled Fűzesi! úgymond, ott ismét meglátjuk egymást, és szokása szerint ki ballagott az ajtón, és még a grábitsokon le is kísértette a' nagyságos asszonynak menydörgő szava: az artzátlan goromba ember! az udvaron pedig a' kapusnak kinevetése követte: de ő tsendesen folytatta útját; mert most semmi más érzésre nem volt alkalmas, hanem tsak az ő szerentsétlen barátján való szíves szánakodásra.

A' míg Csermelyei Ur élt, az ő kereskedése és következőképpen Fűzesi is virágzott, és minden esztendővel tovább kiterjedett. Csermelyei, Fűzesi, az öreg Simon, és még egy két munkás emberek szorgalmasan dolgoztak az író szobában, és jóllehet a' költségek a' Nagyságos Asszonynak tékozlása által esztendőről esztendőre temérdek sømmákra teltek, de még is minden esztendőnek végén szép nyereség mutatta magát, ugyan azért senkinek sem jött eszébe a' költségeknek megszorítása. Fűzesi az ő házasságában éppen ollyszerentsés volt, mint kereskedésében, és a' fa minden esztendőben meg termette az ő gyümölcstét, sőt néha kettős aratás is volt. A' gyermekek ugyan jóllehet egéségesen jöttek a' világra, többnyire fél esztendő mulva ismét meg haltak, ez világos jele volt annak hogy a' szegény te-remtmények gondviselés, vagy táplálás nél-

nélkül szükölködtek, de a' szorgalmatos Kereskedő tsak iró szobájában foglalatoskodhatik, és ritkán a' gyermekek szobájában, és Fűzesi Ur minden iparkodása mellett is bizonyosan maradék nélkül ment volna ki a' világból, ha tsak Simonné egykor reggel a' kertben a' dolog mivoltával meg nem esmértette, és jó szándékból azt a' tanátsot nem adta volna, hogy a' gyermekeket születések után mindjárt a' háztól jó helyre neveltetés végett kiadja, e' végre egy jámbor özvegyet ajánlott. Fűzesi Ur eleinte rántzokba szedte ugyan homlokát, de nem volt más hátra, hanem a' tanátsot követni. Kérte tehát Simonnét, beszélle ne erről az említett özvegyel, mint jó Atya, a' költség, és fáradság fejébe úri jutalmat tett ki minden gyermekért, ezen szép gondolatért a' Nagyságos Asszonytól kegyesen meg dítsértetett, Simonné Asszony pedig jól meg ajándékoztott, és így legalább négynek élete mentetett meg tizenkét ép és egészséges gyermekek közül.

18 . . . e. 15-ik Majusban a' hatvanadik születése napja tetszett fel Csermelyei Urnak, és ő ezt a' napot olyan vendégséggel kívánta megülni, a' melyre minden kereskedési jó baráti, és esmérősei hivatalosok volnának. Szerentsétlenségre a' Nagyságos Asszony, a' kinek fej, és egyéb ékességei előtte való estve két emés Dámáknak mustráján mentek által,

Tavaszi Virágok.

2

de a' mustrát jól ki nem állották, ma reggel nagyon rossz kedvel kelt fel. Szoba leányait a' fel mérgegt kofák módjára szította, motkolta, pofozta, rugdalta, még az ő kedves Jolliját is eltaszította magától a' mi a' legrosszabb kedvnek jele volt, és ilyen durtság maga viseletével egész háztelédjét félelembé, és rettegésbe hozta. De a' Nagyságos Asszonynak konyhájában is minden rosszul ment, és jóllehet a' vendégség gazdag, és pompás volt, de még is sok, kivált a' válogatott ételek nem éppen legjobban sültek el. Nagyobb szerentsétlenségre Csermelyei Ur Nagyságos Leányát egynehányszor intette a' Tábla felett, hogy alkalmasabb szakátsnét szerezzen, és ez olaj volt a' tűzre. A' megkérlelhetetlen Parea Therpsichore tsak egy Asszonyi Seraphim lett volna a' Nagyságos Asszonyhoz képest, a' midőn a' konyhába ment, és két tál ételt, a' mellyek a' legerősebb appetitus előtt is makátsan megállottak, és mint a' tiszta szűzek, megilletődetlenül maradtak, mindent eldobáltak magoktól, és a' házból kifutottak.

Azonban Csermelyei Ur a' Társaság kedviért meg lehetős appetitussal falatozott, és a' lepetsételt úvegetskékkel gyakrabban tartotta tanátsait, hogy sem az előtt ilyen alkalmatosságokban. A' vendégek későn szeltyedtek el, szent János áldását meg itták, és minnyájan koránt sem olly derült fővel, mint megjelentek, men-

ték haza, és lefeküdtek. De más nap reggel Csermelyei Ur fejét fájdtotta. Dél felé rosszabbul lett. Mozgás, és mértékletesség meggyógyították volna, de orvos Doktorért küldöttek, és a' jó ember, a' ki a' gonosznak kútfejét nem a' meggátolt emésztésben, hanem a' felgerjedt vérnek az agyvelőre való tódulásában kereste, a' betegnek erét meg nyitotta, és éppen ez által tette veszedelmes beteggé. A' betegségnek tizenegyedik napján meghalászott Csermelyei Ur, és Füzési Asszonyság olyan temetési pompát rendelt, a' melly őtet az egész város előtt nevetségessé tette.

Még nem multak el nyoltz napok Csermelyeinek eltakaríttatása után, a' midőn a' Nagyságos Asszony gyermekségétől fogva a' pompát és könnyű életet megszokván, az ő igaz valóságában jelent meg, ehez mint legalább is 100,000 tallérnak örökösse tökéletes jussát tartván. Füzésinek boltja, a' melly a' nagy kereskedéshez nem való portékák kelendőségének olly gazdag kut forrása volt, eladattatott, és fele áron az öreg Simonnak engedtetett, a' ház elkótyavetyéltetett, és a' helyett csak nem palota vétettetett, le rakodó táruk nagy göggel állíttattak fel, és a' lakás valóban pompásan elkészíttetett: alig telt el egy esztendő, a' midőn a' Nagyságos Füzési Asszonyság egy pompás hintóban két rövid farkú Anglus lovakon egy borzas hajszú kotsissal, és Lockával a' városnak

minden utzáin meghordoztatta magát, a' játék' néző helyben Logét fogadott, és gyakran a' társaságokban egy bizonyos nagy lelkü gondatlansággal egynehány száz forintokat eljádzott. A' három ifju Uraknak Praefectus, és Klotilde Kiss Asszony-nak Gouvernantné fogadtatott, a' kiknek bizonyos tsinnyok miatt Hazájokból elszökni kellett ugyan, de külömben a' nagy világhoz szabva jó társalkodású emberek voltak.

Az engedelmességhez, és békességes türéshez hozzá szokott Férj fenn héjazó Asszonyának ezen sebes kiterjeszkedéseire elvesztette kétség kívül minden jó kedvét, és homloka lassanként ki nem egyenesülhető rántzokba borult. Mindazonáltal minden reménysygről le nem tett, hanem munkás iparkodásának megkettőztetésében kereste megszabadulását, és valóban több esztendőig olly szerentsés volt, hogy Klotilde Dámának mind untalan nevedő tékozlása mellett is hitelét fentartotta, sőt a' midőn egykor az Asszonyság egy meg-hittebb órában azt a' kívánságát adta elő, hogy jó volna, ha az ő Férje gyermekeinek fényesebb neveltetése végett Báró titulust venne fel, annyi bátorsága volt, hogy Feleségének meghatározott hangon így szóllott: Gyakran meghántam azt, is hogy a' Nemességet olly drágán megvettem, de egy második bolondságra soha többé reá nem vesztek.

— Itt egy kis számadási kivonásnak segédelmével, melyet e' végre egy időtől fogva zsebében hordozott, megmutatta neki az ő tsak esztendei tékozlásának is tamérek summáit, és a' meggyőzésnek további lehetetlenségét, és végre a' legérzékenyebb késztetéssel kérte, hogy a' költségeket pour les petits Plaisirs (mert az idegen nevelőnek, és Gouvernantnak idejétől fogva sokat beszéllettek frantziául ezen magyar háznál) kevesítse, és magatlassanként mintegy észrevehetetlenül össze szorítsa: de a' Dáma nem jó szívvel vette ezt az okos tanátsót, és azt jegyzette meg; hogy ha gyaníthatta volna az ő Férjének mái szokatlan rossz kedvét tehát anyai kívánságának előterjesztését szerentséesebb órára hálasztotta volna. Ezzel elment, és Füzési Urnak ekkor éjjel meg kellett elégedni azzal az ágygyal, melyet a' gyermekágyas nagyságos Asszonynak számára készítettett az ő iró szobájában.

Mivel pedig Füzési a' szünet nélkül folytatott erőlködés, és a' sok ülés által, ide értvén azt a' belső aggódást is, melyet a' bizonytalan jövőbe való ki látás okozott lelkében, egy veszedelmes nyavalába esett, ennek meggyógyítására az össze hivott orvosoknak gyűlése a' Szalattanyai ferdőket, és azután olasz országba teendő utazást javasolta: minekutánna Füzésinek hosszas elmaradása alatt Klotilde Asszonyság tékozló hajlandóságát min-

den tartalék nélkül követte, és mivel az öreg Simonon kívül, a' Ki Füzésihez változatlanul hív maradt, a' kereskedésnek egyéb segédjei az ő teremtményei voltak, a' tárokat, és kasszákat derekasán pusztította: és minekutánna végre az ifjú Urak is a' nemes Akademiákban az ő Nagyságos Asszony Annyoknak büszkeségét minduntalan új tékozlásokra gerjeszteni tudták, sőt már magok is nem megvetendő betűlet adósságokat tsináltak; a' felényire felgyógyult Füzési vissza tértével olyan zavarodásba találta az ő foglalatosságait, az ő lerakodó tárjait, és kassáit, valamint a' nevelőt, és Gouvernantot is iziben elutasította házából, az ő hív Simonjával szorgalmasan tanátskozott, maga vette által a' ház, és konyha szükségait, és számadásait, és közönségesen kihirdettette, hogy ő egy garast sem fog fizetni azokért a' portékákért, és munkákért, mellyeket egyenesen maga nem rendelne, és a' nagyságos Asszonynak ki pénzében is olly nagy romlást tett, hogy ahhoz képeest a' meg aláztatott oriásoknak esetek tsak árnyék volt; de mind ezek mellett is meg maradt a' tékozló Machinának rugó tolla, vagy is Flotilde az ő Házánál; ő a' mérget lehellő fának gyökerét ki nem ásta a' földből, ez tehát mind úntalan új fakadásokat, és ágakat hajtott.

Klotilde Asszonyság Férjének ezen intézeteire csak halgatott, sőt egynehány hetekig annak rendje szerint meghunyázkodva élt, ritkán ment társaságokba, ritkábban a' játék színbe, úgy, hogy a' jó Füzesi ezen szívesen örvendett. Ha ő tengeri kereskedő lett volna, hogy tehát tudta volna, hogy a' Tengeren a' nagy tsendesség egy közellévő szélvésznek bizonyos jele, és ha Filosofus lett volna, tehát az ő filozofiája meg tanította volna, hogy az uralkodó indulatoknak hirtelen letsendesése vagy a' Léleknek elbádjadt lomhasága, vagy áll ortzasága. A' nevelő és Gouvernant hirtelen lett elbócsátások miatt a' bosszúálló kivánságtól égvén, annyira is tudták szíves szánakodások, tetetett forró részvételek, és mindenekben szolgálni való készségek által Klotilde Asszonyságot lábáról venni, a' ki még a' Bárói rangra vágyakodásának meg tagadását sem felejtette el, hogy mindent megtett, a' mit ezek javasoltak. Füzesi nagy kereskedésének minden hátra lévő adósságai, a' mennyire lehetett, bé kívántattak, és azt lehúzván, a' mire a' Monsieurnak, és Madamenak szüksége volt, a' Nagyságos Asszonynak kezébe adattattak. A' külföldi kereskedők, és Fabrikások megintettek, hátralévő kielégítetéseket sürgették, és többé a' Füzesi Háztól semmi előre tett jelentéseket el vállalni nem akartak, ha csak kész pénzel ki nem fizettet-

nének. Hitelének ezen megtsökkenésén elkedvetlenedvén Füzési, ő is meg intette Adóssait, de ekkor meg tetszett, hogy azoknak nagyobb része már eleget tett, és valamint a hazug szemérmesség, hogy meg tsalattatott legyen, többnyire a jobb embereket attól a kötelelességtől vissza tartóztatja, hogy a tsalásokat nyomozzák, felfedezzék, és azoknak szerzőit érdemlett büntetésül, és másoknak intésül a törvény székeknek általadják, tehát Füzési is mind ezekre halgatott, és ezeket a vakmerő lopásokot az általa megsértetett Feleségnek első segéd eszközei közé számlálta.

De most egy olyan eset következett, a melly egy Férfiúnak leg állandóbb bátorságát is megrázhatta. Csenkészen a Buboréki kereskedő Ház, és a kompania, a mellynél legnevezetesebb adósságai voltak Füzésinek, bankrotirozott, és itt Füzési többet vesztett 30,000 tallérnál. Nagyon természetes, hogy Füzésinek még mind ingadozó egészsége ilyen esetek által sokat szenvedett, de még a szenvedéseknek keserű poharát egészen ki nem ürítette, még más keserőségek voltak hátra, a mellyek annál öldöklőbb mérget foglaltak magokban, mennél közelebről érdeklették atyai szívét. Az ő három fia felserdültek, mint a sűgár czédrusok Libánusban, de otsmány gyümölsöket termettek. Megvesztegetve tsábító tanítások, és rossz példák által, idő előtt go-

noszakká lettek, az Akademiában egy össze esküvést indítottak, azután elillantottak, és így sokáig mintegy halva voltak a' lánkodó atyai szív előtt, míg végre az a' sokkal szomorúbb tudósítás érkezett, hogy mint tsavargók meg fogattattak, és egy gyalog Regimentbe katonáknak adattattak. — Klotilde kiss Asszony, a' ki szép ugyan, de éppen olly hívságos, és büszke volt, mint az Anya, Fűzesinek távol létében a' kinek a' dolog tsak imigy amúgy adattatott tudtára, ama' nagyon kedves Grontiniack Obesterhez, a' kit a' legsürgetőbb szükség vitt egy gazdag házasságra, 10,000 tallérból álló menyasszonyi jeggyel, és ezen fellyül esztendei 500 tallér appanagesal férjnek adattatott: de a' tettett Obester jobbnak találta az Appanaget bé nem várni, hanem Fűzesinek meg érkezése előtt azon szín alatt, hogy a' Regimentnél fontos dolgai vannak, a' menyasszonyi jegynek legnagyobb részével el tűnni, és az ő Feleségét, már mint Annyát hitetlenül örökre el hagyni, Vágyakodva várta a' szerentsétlen Atya még esméretlen vejét, de hijjában várta, mert ez az eltökéltt álnok gonosz soha többé meg nem jelent. Helyette egy unoka jött e' világra, de a' kinek az Anyának gondatlansága, és annak a' tántzközben lett megerősítése tsak fél életet adott, és a' ki nem sokára megjelenése után ön-

nön magát, és szeretetlen nemzõit az õ nyomorult lételetõl meg fosztotta.

Most következett az utolsó tsapás, melyet a' büntetõ sors botsátott Füzési-re. Az õ nagy rakodó tárja házi kertjének végén meggyulladt, és Nagy Nyir városának, és az õ oltó készülleteinek nagy betsületére vált, hogy tsak a' tár, és a' ház fedelének egy része égett el. Az különös volt, hogy a' tûz után másnap korán reggel Nagy Nyirbõl a' Nevelõ, és Gouvernante eltûntek. Most már semmi sem volt egyéb hátra a' szegény Füzésire nézve, a' ki jósága, és tsendes maga viselete által minden jó embereknek szánakodását meg nyerte, hanem hogy foglalatosságait, és házi állapotját, a' mennyire tsak lehet, össze szorítsa. A' Ház a' belsõ készülletekkel, minden portékák fabrika machinák, len, gyapju, minden a' közönséges Levelek által árúba botsátatott, és a' házi Nép számára valamelly faluban egy kis lakó ház kész pénzsért keresztetett. A' Füzési Ház' ezen változásnak híre elterjedvén, minden, a' mi tsak nagy, és szép világnak mondatik, nagyon fel dugta füleit, és közönségesen úgy vélekedtek, hogy temérdek adósságok kényszerítették Füzésit egy ilyen hirtelen, és megalatsonyító lépésre. A' szemfülesség fel éledt, de a' hitelezõk magokat nem jelentették, hogy azonban némellyek a' közép sorsból olly betsületesek voltak,

hogy magokat, mint Fűzesinek régi adósai, úgy jelentették. Egy kíváncsi Ephorusnak azon kérdésére, vallyon mi vihette ilyen lépésre? azt felelte: az, hogy betsületes ember maradjak, és Polgártársaimnak bizodalomokkal az ő károokra vissza ne éljek.

Most az Öreg Simon egy olyan személy' Képében jelent meg, a' millyenben még soha sem látták. Ő Fűzesinek teljes hatalmú bízosa lett, és mint ilyen, annak reszkető kezeiből minden foglalatosságoknak Kormányát által vette. Ő a' két Klotildéknek drágaságait, és nagy árú ruha gyűjteményét, váratlan bátorsággal licitatzióra bótótotta. Némelly nyakasabb adósokat, a' kik külömben tekintetben lévő emberek voltak ugyan, de annyi jámborsággal nem birtak, hogy a' szerentsétlennek az övét a' szükség idején meg adták volna; véle nem született keménységgel a' fizetésre kényszerítette. Azon keveseknek pedig, a' kik magokat, mint adósokat jelentették, bizonyos időt hagyott, és megköszönte emberségeket. A' Nagyságos Asszonynak titkos hitelezőit, a' kik, mint a' rajok, seregesen jöttek, Fűzesi Úrnak közönségessé tett tilalmára emlékeztette, sőt a' midőn ezek az Urak Klotilde Annyára nézve a' további halasztásnak veszedelme miatt az el zárattatást kinyerték, a' Nagyságos Asszonnyal egy fogadott kotsin a' törvény szék eleibe ment,

és ott annak határ nélkül való tékozlását tagadhatatlanul meg mutatta: de látván a' hitelezők, hogy a' megtérítésnek minden kútfejei már régen kiszáradtak, és Simon Uramtól semmi fizetést nem reménylhetnének, a' bévádoltatottnak tartását magokra vállalni nem akarták, és szabadságát ismét vissza adták. Szóval Simon Uram olly szorgalmatos volt, hogy három hónapnak eltelése után az ő szegény — testére, és lelkére nézve elerőtlenedett Fűzesije Pusztaházán Beregszeg mezővárosához közel eső falutskában egy kis házikóban az ő zselleszékében tsendesen ültett, gyakran olvasgathatott, vagy irogathatott, láthatta, noha gyakran könnyekkel telt szemekkel, miképp készítik a' két Klotildék az együgyű beszédet a' kálhában, vagy szárogatják ennek fa rostélyon a' fehér ruhákat, vagy a' gabona kereskedők számára öt garasért miképp varnak zsákokat, melly varogatások közben gyakran a' vért szopták megbökött újaikból. Simon Uram magára vállalta bizonyos ideig ingyen való tartásokat, valamint azt is, hogy mihelyest egyéb foglalatosságai engedik, Fűzesi Ur minden jószágainak eladásáról számot fog adni: a' betsületes Simonról legkevesebb gyanakodás is olyan vétek lett volna, mellyet a' nemkülömben betsületes Fűzesi soha meg nem botsátott volna magának.

Egy szép Májusi reggel Fűzesi, és a két Klotildék a házikónak ajtaja előtt ültek halgatva, az elmúlttal, jelenvalóval, és jövővel foglalatoskodva, a midőn egy nyomorult, halovány, kiaszott, göthös, és sántító emberkép jött az utizán, minden léptére megállapodott, páltzájára támaszkodott, és végre nem messze a házikótól egy köre leült, és sokáig pihent, míg tsendes lélekzetet vehetett. Nyomorult rongyok csak félig takarták bé erőtelen testét, és mezítelen lábaiból vér tsepegett a járástól. Ezen szegény és beteges teremtménynek látása, és az ő szenvedéseinek tulajdon nyomorúságokkal lett össze hasonlítása, melyet a lelki esméret a gondviselés irántvaló háladatlanúságának feddődésével adott eleikbe, tulajdon szenvedéseknek érzését mérséklte, és ők a sokkal nagyobb emberi nyomorúságnak tükörében az ő sokkal kisebb szenvedéseknek képét látták. Egyszerre felperdült az Ifjú Klotilde, egy garast hozott szoknyája zsebéből, a koldushoz szaladt, és oda nyújtotta néki. Ez Kalapjának lefityegő részét fel emelte szeméről, hogy jótévdőjét lássa, és ilyen kiáltással: Igaz Isten! a koldús lábaihoz rogyott Klotilde. Az Atya, és Anya oda siettek, és kiírhatja le ezeknek a szerentsétleneknek szív epeztő bánatjokat? A nyomorult emberi kép az ő leg öregebb fiok, Jósef volt, a ki most szemeit rongyaival béta-

karta, és keseredve rökölt, itt Szüléi, és Huga véle együtt sirtak. A' kesergéstől valamennyire meg szünvén a'szerentsétlent a' házikóba vitték, belső, és külső ruhát adtak reá, egy kevés hust, és bort tettek eleibe, és estvélig hagyták nyugodni. Az együgyű vatsorakor elbeszéllette, hogy Báró Sárkándi Gyalog Regimentjében pajtássával össze vezett, azt veszedelmesen megsebesítette, őtet pedig a' Gazda a' grádsokon le dobta, mint foglyot rosszul gyógyították, és mivel még mind sántított, mint a' fegyver viselésre alkalmatlan elbotsáttatott. Fűzesinek azon kérdésére, ha nem tudna e' valamit testvéreiről? azt felelte: hogy mind a' ketten a' Regimenthez lett érkezések után csak hamar elszöktek, és többé vissza nem tértek.

Szivesdi Pálnak, a' bőrkereskedőnek szokása volt a' nap elnyugtakor vatsorálni, egy itze borotskáját lassan szörtsölni, és ezen közben az Ujság leveleket, a' világnak ezen szüntelen ellen mondó orakulumjait figyelmeztve olvasgatni. Most egy utazásból érkezett, elfáradva volt, elköltötte vatsoráját, ki itta borát, és nyugalomra készült, a' midőn az öreg Gertrudis az Ujság leveleket nyújtotta neki. Naggyából által levelezte, össze tsinálta, a' gyertyához nyult, és éppen felkelni készült, a' midőn még egy tekintet vetvén az Ujságra, egy Ediktomnak

elején Fűzesinek neve tünt szemébe. Lassan vissza ereszkedett a' székre, és az ő jóbarátja Fűzesi minden jószágainak elkötyavetyéltetését olvassa. — Erre ki esik kezéből az Ujság levél. — Hogy az ördög a' Pokolban! úgy mond fenn szóval: tehát még is meg rontotta szegényt a' feleség! itt gyertyájához nyult és háló szobájába ballagott. Más semmi se történt? kérdezé elmentében az öreg Gertrudist: semmi más, úgy mond, és a' közel lévő almáriom fiókjába nyult, hanem csak ez a' kis levelke. Szivesdi magához vévén, bé zárta szobájának ajtaját. Itt a' levelet asztalra dobta, ruháit egy székre rakta, magát pedig az ágyba vetette, de ha nem mondom is, könnyen által láthatják az én olvasóim, hogy az igaz ember barát, jóllehet utazásából el fáradtan jött vissza, sok forgolódásai után csak későn alhatott el.

Más nap korán reggel felkel Szivesdi, ekkor szemébe tünt a' levél. Fel törte, és olvasta:

„Szivesdi Pál Uram Fűzesinek barátja, én is az vagyok. A' mi Fűzesink szerentsétlen élete szerentséjével együtt láttzik enyészni. Nékem volna Planumom az ő felsegállítására, de Fűzesinek szerentsétlensége olyan terh, mellyet csak magam nem viselhetek. Nem lenne a' derék Szivesdi Pál jó barátjának segedelmére?”

Simon.

Igen is, úgy mond Szívesdi, ő lésszen, bizonyyára lésszen! tsak kevés várakozással! Nem! Nem! felkiálta, hogy az öreg Gertrudis meg rettent, az én Fűzesim ne szűkölködjék! vagy semmit, vagy mindent érte! — Most el ment, és estvé ismét meg jött, és ez két hétig folyvást így tartott. Többnyire rossz kedvel jött haza, Gertrudis pedig nem sokat kérdezősködhett, mert rövid szavakkal hamar kifejezték. Egynehány hetek múlva egy ember érkezett négy lovú kotsin, Szívesdi Pállal barátságosan fölöstökömölt, azután Szívesdinek egész bőr gyűjteményét kotsijára pakolta, és elhajtott. Most szívesdi két bőr ládát emelt le a padlásról, abba fejez, és egyéb ruháit el rakta, ezen az öreg Gretrúdis, a' kiben az öregséggel nevedő Asszonyi kívántsóság hatalmasan fészkelődött, felettébb még hőkent, de ebbéli nyughatatlanságától a' vatsora után tökéletesen megmenekedett. Szívesdi az asztalra könyökölt sapkáját fejen félre tolt, ez volt az ő szokott Pantomimája, ha valamelly fontos dolgot akart előadni. Gertrudis! úgymond, a' kend bérének hátra lévő része 15 tallért tesz: itt van 20 tallér. Én gyalufát örökre elhagyom. Itt a' szálláson a' kibérlett időnek végéig lakhatik kend; minden keteputa kendnek sajáttya. Gertrudis sirt, Szívesdi kezét meg szorította, és háló szobájába ment. Más nap reggel egy fedeletlen kotsi állott meg a' ház-

a' ház előtt: a' bőr ládák feltsatoltattak, és Szívesdi egyenesen Nagy Nyirnek hajtattott.

A' mi Szívesdink különös ember volt. Az ő szíve jó volt, és szívének jósága mesterség nélkül, és kérkedetlen lévén, merő tiszta természet volt. A' jó emberek nem egészen szerentsések, hatsak másokkal nemközölhetik magokat: ők hasonlók a' teremtésnek olly sok jótévő terményeihez, a' hasznos plantákhoz, a' melyek minden felé elhintvén magokat, teremnek, hogy az emberek fáradtság nélkül szedhessék; hasonlók a' vízhez, a' melly az embereknek hasznok végett számtalan sok folyókban, és erekben kiterjed. Szívesdinek se felesége, sem gyermeke nem volt keresetének vándorlásai a' házi örömekkel való élésben nem részeltettek, és így ifjúságának barátja, Fűzesi volt e' világon mindenben mindene. Ő ezen egyetlen egy barátját utolsó látogatásakor is már kedvetlen körülállásokban találta, és jóllehet ő csak bőrkereskedő volt, de még is annyi józan emberi értelemmel birt, hogy jó barátjának kép vonásaira tett egy két fesztes tekéntetei meg győzték arról, hogy Fűzesi nem annyira testében, mint inkább lelkében szenved, ebben őtet a' Nagyságos Asszonyinak Furiája azután tökéletesen megerősítette. Most olvasta, hogy az ő barátja szererentsétlen, ő tehát azt gondolta, hogy a' szerentsétlenség szoká-

Tavaszi Virágok. 3

sa szerint egész árjával ki tört ellene, és mindenéből ki forgatta, mindent elkövetett tehát, hogy kedves barátját felsegélje. Fűzesi volt, a' mint már mondatott, az az egy teremtmény e' világon, a' mellyhez Szívesdi Lelke volt kaptsolva, és most nem tsak egy betsületes embert tehetett keresményének örökössévé, hanem egyetlen egy elszegényedett jó barátját is, a' kinek az ő nem megvetendő értékére olly nagy szüksége volt. A' jó emberek nem keresnek sok indító okokat a' jó tételre, mivel igazságtalan gyanú, és bizodalmatlanság, ez a' tulajdon hívtelenségnek elárulója, nem vezérli eltökéléseiket: így tehát Szívesdi mindenét eladta, egész vagyonyját össze pakolta, Nagy Nyir városába ment, és először az öreg Simonná szállott meg.

Ki terjesztett karokkal fogadta a' jámbor a' jámbort, és első szavok Fűzesi volt. Minekutánna Simon a' Fűzesi Háznak egész történetét, és a' Familiának mostani lakását Szívesdinek elbeszéllette, egy gyenge mosolygással azt mondá, hogy még is olly szerentsés volt, hogy a' közönséges hajó törésből egy 10000 tallért érő tonnát meg menthetett, és most éjjel nappal azon gondolkodik, mint tehesse ezt a' tőke pénzt a' Fűzesiek' számára olly gyümölcsozövé, a' mjat tsak lehet, a' nélkül, hogy azt az uzsora Istennek oltárán a' pokolnak áldozatul adja. — Ő néki vagyon

ugyan Plánoma, de annak végre hajtására résszerint az érték nem elegendő. és résszerint — — — Jó éjtzakát úgy mond Szivesdi ásítózva, én fáradt vagyok, és álmos. Holnap erről többet!

Füzesi, az ő elveszett, és olly szerentsétlenül vissza került fia és az ő még szerentsétlenebb Leánya, és az ő Evája az ő viskójokban éltek, ha más képp' fohászok között lélekzeni, könnyhul-latások között gondolkodni, étel kívánás nélkül enni, álmoktól nyughatatlanítva szenderedni, egy jobb jövődőségnek reménye nélkül a' jelenvalóval küszködni, az eltékozlott elmúltak felett kétségbe esni, és az emberek elől kitérni, és le alatsonyító hideg szánakodásokat kerülni, ha mondom egy ilyen enyészto hervadozást életnek lehet nevezni. Jósef, és Klotilde a' nyomorúságnak oskolájában megtanulták ugyan a' kevéssel való megelégedést, és munkálkodást: a' viskó mellett lévő Kiss Kertetske az ő kezeik alatt gyümölcsozövé lett, és munkájoknak béréből már egy tehenet szerettek ki aszott Attyoknak erősítő táplálásul, annak takarmányát a' megyékről, gátokról, és erdők széleiről fáradságosan szeregették össze: de Klotilde Anyát nem lehetett megnyugtatni, és a' lelki esméretnek azon lármás szózatját le tsendesíteni, a' melly szüntelen azt menydörögte feléje: te vagy mind ennek a' nyomorúságnak kút feje! — Ö

nem csak az embereket, hanem tulajdon Férjét, gyermekeit is kerülte. Gyakran hangosan elnevette magát, de ez az a' vad nevetés volt, a' melly a' kétségbe esésnek többnyire előjáró póstája: ő átkozta az elmúltat, és jelen valót, és tsúfot üzött a' jövődöböl, és ha tovább tartott volna ez a' félelmes helyezettetés, tehát bizonyosan meg tébolyodás és kötél vetettek volna, véget terhes életének.

Így tengődött ez a' szerentsétlen házi Nép — a' melly egykor Palotákban lakott, és pompás hintókban — egész télen által egy puszta, tsak kevés emberektől lakott faluban, az ő alacsony fedelű viskójában munka, jó barát, és egy szerentsésebb jövődönök reménysége nélkül. Jaj annak a' hol minden fohászkodás, minden könnytsep egy olyan tekéntettel jár, a' melly a' másiknak azt mondja: Te vagy az én szerentsétlenségemnek szerzője! — A' tél kemény volt. Simon tsak kétszer látogatta meg, és valami kevés pénzt hozott eltartásokra: a' rövid téli napok Simonnak látogatásait is rövidekké tették, és a' két jó barátok között el végeztetett, hogy a' szükölködés legyen itt tanítója a' takarékoságnak, és kevéssel megelégedésnek. Itt kéttégkívül egy Simonra, és Szivesdire nézve leg tanátsosabb volt a' meglágyult szánakodás elől rövid látogatások által ki térni.

Májusnak mint egy közepe táján egykor reggel egy fedeleetlen kotsi tartott a falunak, és Fűzesinek lakása előtt meg állott. Szívesdi ki szállott. Bátortalan léppéssel ment eleibe a házi Nép, és szeméit a földre szegezte. Tsak a két öregek ölelték egymást által örömmel, és szívesen. Az ő lelki esméretek tsendes volt. Szívesdi a barátsági fogadásnak jeléül azt kívánta, hogy minnyájan felöltözzenek, és véle elmenjenek. Ellene nem mondotak: a szükség és tapasztalás már szófogadóbbakká tette őket. Fűzesi a két Klotildék, Jósef, és Szívesdi a Csézába léptek, és meg indultak. Egyenesen Beregszegre, úgymond Szívesdi a Kotsisnak. Mit tsinálunk ott? Kérdezé Fűzesi. Az én mostani lakásom helyére, úgy mond Szívesdi, és örvendett a kiderült reggalnek, és szép környéknek. A szerentsélen házi népet a sokáig nem kostolt tisztább levegő, és a meg ifjodott természetnek sok féle változásai szótalanná tették, ez nagyon tettzett a betsületes Szívesdinek. Ha ha! így gondolkodott magában: már érzitek, hogy a jó-Istennek derült ege alatt jobb kedvel lehet lakni, hogy sem a magos Palotákban! — Beregszegre érkeztek, és egy ömeletű tsinos háznál le szállottak. Az első, a mi az öreg Fűzesinek szemébe tünt, az ő Nagy Nyiri hasonló boltos háza volt. Ó mosolygott, Barátom! úgy mond Szívesdi az ő

kezét fogván: az ember ismét, valamint volt, gyermekké lessz! te is légy, a' mi voltál, egy betsületes boltos, és légy szerentsés! Jósef, és Klotilde a' pitvarból egy kertet láttak: ők oda siettek, de már az udvaron meg állott Klotilde. Itt káráltak a' tyúkok, a' ludak és kátsák gágogtak, a' malatzok rőfögtek, a' bárányok bégettek, és a' tehenek bögtek. Itt fel emelte Klotilde szemeit, és örömében össze tsapta. Jósef a' Kertből az öntöző kannáért, és ásóért szaladott. Az udvaron összetalálkoztak, ők a' kertnek és udvarnak gazdagságáról beszéltek, Itt állott Szivesdi mellett, és így szollott: Gyermekek! melly igen örülök örömtökön! Ti most a' munkás természetnek szolgálatjára adjátok magotokat, a' mellynek jóságát olly sokáig meg nem esmértétek, és holmi tsillogó hijjábavalóságokért feltseréltétek; maradjatok meg az ő szolgálatjában, és mindenkor fogjátok annak bő áldásait, és a' tsendes megelégedést tapasztalni. — Most Klotilde Anyához fordult, a' ki egy kövön ült, karjait lábaira, és fejét kezére támasztva. — Anya! úgy mond hozzá a' legbarátságosabb hangon; ma kívánám, hogy férjéért, és minnyájunkért leg alább jó kedvűnek láttassék; a' legnagyobb rosszat már kiállotta, a' mi következik jó lehet, ha önnön maga akarja. Simon Uram nem sokára itt lessz Nagy Nyirből; ő húst, és zöldséget hoz,

legyen olyan jó, és készítsen nekünk ebédet, a' mennyire a' konyha engedi. Simon Uram nem sokára meg érkezett. Két kotsiról takarítottak le enni valókat, és edényeket, alsó és felső ruhákat. Fellyül a' kotsin űlt Szívesdinek öreg Gertrudise, mosolygott, és sirt egyszersmind. Ez és a' két Klotildék lelkesen hozzá láttak, csak hamar vigan lobogott a' tűzhely és minden a' maga helyén állott. Ekkor Szívesdi és Simon az öreg Fűzesit közbe vették, és véle a' gráditsokon fel mentek.

Fellyül a' tornáczon jobb kéz felől három téres szobák voltak, tiszták, és együgyűek, hasznos házi búttyorral, és nem tsupán tsillámló peszmeeggel el készítve. Ezek, úgymond Szívesdi Fűzesihez, ezek a' te számodra vágynak, és balra ezen két szobákban én fogok lakni. Te boltos vagy Beregszegen, folytatá Szívesdi, és én a' te számtartód: Botsáss meg! mindent eszedre bízok, de nem mindent a' te felettébb jó szívedre. A' te boltod mindennel bír, a' mi oda tartozandó, a' te gyűjteményed, és kassád nem éppen szegények. A' kelendőbb portékákat Simon meg küldi nekünk Nagy Nyirből, és így reménylem, jól fog menni dolgunk. De Barátim! úgy mond Fűzesi, mondjátok meg, kié mind ez? A' tied, felele szívesdi, és hogy ez így vagyon, köszönjed Simonnak. És a' derék Szívesdinek is válaszola Simon. Nem! Nem! mond Szívesdi: Simon Uram a' te

háznak, és Kereskedésednek eladásakor 10000 tallért mentett meg; és ez, hiálta még inkább Simon, mindenét eladta, hogy az ő barátját, Fűzesit felsegélje: az ő gondolatja, hogy itt Beregszegen az ur ismét kereskedő legyen, és e végre nem tsekély summát adott. Hm! morgogott magában Szivesdi; Fűzesi úgy is örökösöm lett volna halálom után, nagy dolog-e, hogy én néki most, a' midőn olly nagy szüksége vagyon reá, ezen örökségnek egy részét által nyujtom? A' többit meg kapja ő, vagy az övéi, ha meghalok. Minden, minden a' tied, Barátom Fűzesi! légy jó kedvel, senkinek egy fillérrel sem tartozol. Most Fűzesi nem parantsolhatott többé háladó érzéseinek; kiterjesztette karjait, és e' két nemes Férfiat olly erővel szoritotta magához, hogy mind a' hárman, úgy szóllván, tsak egy emberi képet tettek. Most valamennyire meg simúdtak homlokának rántzai, és hátra háritván a' sok aggodalmaktól időnek előtte megőszült hajszálaikat, szemeit és kezeit az egek felé emelte, és öreg könny tseppek között így hebegett: O jó Isten az egekben! tsak te jutalmazhatol meg ennyi nemes szívüségét! — És a' nagy, 's felséges Ember barát kegyes helybehagyással nézett alá erre a' tünetre, és megparantsolta Cherubimjának, hogy ezeket a' neveket: Szivesdi, Simon, és

Füzesi írja bé az ő választottainak eltörülhetetlen jegyző könyvébe.

Az ebédnél ettek és ittak mértékletesen, és mégis jó kedvel, estve elhagyta Simon jó barátjait, és Nagy Nyirba vissza tért foglalatosságaihoz. Más nap reggel felnyitattott a' bolt. Eleinte az egész mezőváros kivántsíságból öszve futott, de a' vevők más nap megjelentek — esmét megjelentek, mivel mértékletes áron mindenkor jó portékát kaptak. Jósef Kereskedő Legényé lett, a' kereskedést tanulta, végre gondja volt a' kertre is, a' két Klotildék a' piatzra jártak, főztek, fontak, varrtak, és az öreg Gertrudissel felváltva a' majorságra ügyeltek. Füzesi most ismét az ő Elementomában élt, és mindenik azt vallotta, hogy szemlátomást ifjodik. Ő, és Szivesdi gyakran meglátogatták a' szomszéd Fabrikásokat, portékákat rendeltek, és előre pénzt adtak. Ők igazán bántak, és nekik viszont igazán szolgáltak. Klotilde Anya is már nevetetett, a' midőn férjének jó kedvét látta. A' két öregek még több esztendőig éltek, és egy betsületes embernek igaz örömet érzettek, ők meggyarapodtak uzsora nélkül, Polgártársaiktól tettetés nélkül betsültettek, és haszon keresés nélkül kedveltettek. Végre meghalálozott Füzesi Ur, mint 70 esztendős öreg tsendesen az ő nemes két jó barátjainak karjain. Az öreg Klotilde méljen érzette veszteségét. Szája

többé mosolygásra nem fakadott. Ő tovább élt volna, gyakran így szóllott, de az én bolondságaim — gyermekei vigasztalni akarták, de mit tehetnek a' vigasztaló szavak a' belső Birónak szüntelen dorgáló szózatja ellen! Fűzesinek halála után hatodik hónapjára ő is férje mellé temettetett. Most már üresnek és pusztának kezdett a' ház tétteni. József, és Klotilde, mint Attyokat úgy betsülték az öreg Szivesdit, és ő valóban attyok is volt nekik. Ő az ő kereskedéseket az öregségnek okosságával, de nem az öregségnek szokott meg átalkodásával vezette, és igaz atyai örvendezéssel látta naponként gyarapodó értékjeiket. Gyakran a' midőn vatsora után a' házi kertnek lúgosságában, melyet József jó illatú virágokkal körül ültetett, együtt ültek, így szóllott hozzájuk: Itt hallom gyakran az én Fűzesimnek szózatját: hiszitek e', hogy ott nálam nélkül nem sokáig lehet? Meglett, a' mit salyगतott. Egy szélvész es ősz után kidült a' törzsök, a' melly mivel maga nem volt gyümölsöző fa, az idegen gyümölsőket olly Űri módon árnyékozta, és harmatozta. — Egykor reggel örökre elaludva találták ágyában, és a' belső megelegedésnek kegyes mosolygását, a' melly életében az ő jámborságának természetes kifejezése volt, magával vitte a' koporsóba, Fűzesinek jobbjára felől temették. Egész Beregszeg késérte a' testet. Az öreg Simon

is megérkezett Nagy Nyirből, de már nem a' mindenkor vígkedvű öreg Simon, mert már őtet is nyomkodta a' mindent dúló időnek vas karja. Fájdalom nélkül áztak ki testének nedvei, és fájdalom nélkül, tsendesen, és kegyesen ment ki a' világból, úgy a' mint élt. Jósef és Klotilde örökössei lettek Szivesdinek, és most már vagyonjok tetemesen megszorodott. Az öreg Gertrudist haláláig kellett tartaniok, és ápolgatniok.

Haldokló ágyában is intette, és kérte Füzesi gyermekeit, hogy a' szerentsés közép állapotot soha el ne hagyják, és az emberektől soha ne idegenkedjenek, de azokra ne is tolják magokat. Követték tanátsát, ők megvonva, és lármátlanul éltek házokban. A' szükölködőkkel jót tettek, ezt többnyire kéretlenül tették, a' háladás elől kitértek, melyet önnömagokban annál nagyobb mértékben feltaláltak. Egy utazó kereskedőtől hallották, hogy az ő két testvéreik az Országnak erdős részében az útonállók közé adták magokat, azután kézbe kerültek és holtig való rablásra ítéltettek, de a' minden emberi nyomorúságnak meggyőzőjétől, a' haláltól, szabadságra jutottak.

Most Jósef és Klotilde a' mezővárosból egy árva gyermeket fiok gyanánt fogadtak, azt jól nevelték; az az, egyenesen azzal ellenkezőképpen tanították, a' mire ők tanítottak ifjúságokban, és mivel fá-

radságokat engedelmességgel, iparkodással, és jámborsággal jutalmazta, egy szegény de jól nevelt polgárleányt adott neki feleségül, és még egynéhány esztendeig éltek azzal a gyönyörűséggel, hogy tett fáradságokat az ifjú párnak iparkodása, és megelégedése által tökéletesen megjutalmaztatva láthatták.

Egy Klotilde maga lévén otthon, egy Invalidus, a ki úgy tettzett, akkor szabadult ki az Ispotályból, egy levelkét hozott. Klotilde olvasta azt:

„Én meghalok az Ispitályban az ifjú kitesapongásoknak legfájdalmasabb következéseiben. Klotilde! te szerentsés vagy, te csak el vagy tsábitva — de én a te eltsábitód! és adná az Isten! hogy csak egyedül a te eltsábitód vólnék — O! melly félelmesen áll meg homályosodó szemeim előtt a' jövendőség! Klotilde! megbotsáthatnál e' nékem? — Imádkozhatnál e' eltsábitóédert? — talán meglátjuk ottismét egymást! ólj boldogul! és ne átkozz!“

Grontiniak.

Igen is, mond Klotilde, én megbotsátok néked, én imádkozom éretted! dobogó szívvel sietett egy szék felé. — Más nap reggel feketébe öltözött. Miért ezt? kérdezé Jósef. Én özvegy vagyok, felele ő, és eltávozott. Ő gyászban járt, tsendes, szomorú, és ájtatos volt egész haláláig, a' melly nem sokára következett. —

Halála után Grontiniaknak levelkáját bőrrel befoglalva, és meljéről lógva találták.

Jósefmunkálkodás, és mértékletesség által go esztendő s öreggé lett. Ő több unokákat látott az ő fogadott gyermekeitől, és halála után Szepesdi tamás lett örökösse egész vagyonjának. Ez soha sem felejtette el az ő nevelő szüléinek történetit, gyakran elbeszéllette azokat gyermekeinek, ő jótévő, és közönségesen betsültetett férfiú volt: és a' midőn ez előtt egynehány esztendőkkel Beregszegen által útaztam, maga beszéllette el nékem egész megilletődéssel az ő jótévőinek nevezetes történeteit.

Az emberszerető nemes szív alatszony sorsban. (Történt dolog.)

Tudva vagyok, hogy az Angliai Kormány-
szék a' mult századnak vége felé számos
gonosztévöket küldött Botany-Bayba, hogy
a' déli tengeren új déli Vallisban kolóniát
telepítsen meg. 1786. eszt. Octoberben a'
Norvichi tömlötznek gondviselője paran-
tsolatot vett, hogy azokat az aszszony go-
nosztévöket, a' kik már meg volnának é-
télve, és a' gondviselése alatt lévő töm-
lötzben találatnának, Plymouthba küld-
je. Három szerentsétlen aszszony szemé-
lyek tehát a' számkivetésre ítélve oda kül-
dettettek, és a' tömlötztartónak Sim-
psonnak gondja alá bízattattak. Egy e-
zen nyomorúttak közül, egy helyes ter-
metü, és képü teremtmény egy öt hóna-
pi gyermeknek anyja volt, mellyet szü-
letésétől fogva maga szoptatott. A' gyer-
meknek atya is gonosztévö volt, és ha-
sonlóképpen számkivetésre ítéltetett. Ő
már három esztendőnél tovább volt ebben
a' tömlötzben, és több isben jelentette ab-

béli kívánságát, hogy ezt a személyt elvehesse, és jöllehet tsak ritkán engedtetett meg néki a' gyermeknek látása, de az iránt mindenkor nagy szeretetet mutatott. Az anya úgy nézte azt, mint nyomoruságában egyetlen egy vigasztalását, és azt különös gondossággal táplálgatta. Az elutazás parantsolatjára egészen magán kívül lett a' férfiu, és hathatósan könyörgött azon engedelemért, hogy az anyát, és gyermekét követhesse. A' fogháznak gondviselője az ő ügyét fenn fogta, és e' dologban a' belső dolgokra ügyelő Ministerhez, Lord Sidneyhez folyamodott: de az Országnak minden részeiből érkező, 's hasonló foglalatú esedező irásoknak sokasága okozta, hogy a' Minister ezen Norvichi kérést megtagadta. A' nyomorúlt még mind azzal a' reménységgel hízelt magának, hogy nyomoruságos állapotjában olyan férjet kap, a' ki hosszas, és unalmas utazásában, egy távol lévő, és esméretlen világ' környékében társa, és oltalmazója lesz. Ez a' biztató reménység egyszerre eltűnt — néki tsak magának kellett elmenni. De a' gyermek még mindenkor véle volt; mert az Angliai törvények világosan tiltják azt a' kegyetlenséget, hogy annyának emléitől a' tsetsemős elszakassák.

Simpson a' tömlőt tartó parantsolatot vett, hogy a' bűnös aszszonyokat ki rendelt helyekre szállítsa. Megérkezvén

ezen Karavanjával Plymouthba, itt készen várta a' parantsolat, hogy a' bűnösöket egy fogoly hajóra vigye, a' melly a' kikötő helyben volt, és a' végre szolgált, hogy a' foglyokat addig tartsa, míg a' nagy hajó a' déli tengerre való utazásra tellyesen elkészül. Ő tehát egy tsónakba ült, a' fogoly hajóhoz ment, az aszszonyok által adására. Némelly formalitásoknak, de a' mellyek' a' tömlötttartó előtt esméretlenek voltak, elmulasztása tette, hogy eleinte a' hajónak kormányozója elsem akarná azokat vállalni, ugy, hogy a' szerentsétleneknek három egész órákig kellett a' tsónakban azon tsekély kegyelem után várakozniok, hogy az ő új lakásokba, a' nyomoruságnak helyére botsáttassanak. Végre tsak ugyan bémászhattak, de itt egy új Scena nyílt meg. A' hajós Kapitány egyenesen kiadott a' gyermekek, azt mondván, hogy erre nem volna parantsolatja. Sem a' betsületes porkolábnak szívreható esdeklései, sem a' kétségbe eséssel küszködő Anyának keze tördelései annyira sem indíthatták meg a' kemény szívű Kapitányt, hogy tsak addig iszrenvedné meg a' gyermeket az anyánál, míg e' dologban a' Minister' akaratját megértenék. Simpson tehát kéntelen volt a' gyermeket magához venni, és a' félig dühös anya tzellájába vezetett azon kegyetlen férfinak, a' kitől most
füg-

gött, rettenetes átkozolódásai között. A' szegény Asszonynak ilyen siralmas állapota, a' hajós Kapitánynak embertelensége, a' jótéhetetlen, 's elhagyatott tetsé mős annyira bé hatottak a' Porkolábnak jó szívébe, hogy eltökéllette magában mindent meg próbálni, hogy ha lehet, a' gyermek ismét az ő Annyának adattasson. Erre más mód nem volt, hanem hogy minden idő halogatás nélkül magához Lord Sidneyhez személyesen folyamodjon, Mivel már egyszer ezen Ministerrel szembe volt egy emberi könyörületességű dologban, és könyörgése óhajtott kimenetellel jutalmaztatott meg, tehát most is reménylette szándékában való boldogulását, ha olly szerentsés lehetne, és a' Ministerrel beszélhetne. Azonnal egy Pósta kotsira ült tehát, a' melly Londonba ment, a' gyermekeket egész útjában térdein tartotta, és a' Vendégfogadóknak, a' mint lehetett, táplálta, és tisztogatta.

Londonba lett érkezése után egy dérék Asszonyra bizta az ő terhét és a' Minister' Palotájába sietett, de se ez, sem az ő titoknokjai magok eleibe nem botosították, sőt a' távol lévő Cancelláriába utasították, hogy ott adná elő dolgát. A' Lordnak Inassai is a' leg szemtelenebb alkalmatlankodásnak tartották, hogy egy közönséges Porkoláb az ő magános dolgaiban egyenesen a' Ministerrel akarna szólni, és elég vastagon elutasították. De

Tavaszi Virágok.

4

az igaz ember szeretet meghaladja a' formalitásokat, egy felsőbb valóságnak bé folyása alatt dolgozik, folytatja felvett útját az emberi félelemtől meg nem gátol-
tatva.

Simpson minden elő jelentés nélkül bé nyit egy szobába, egy Titoknoknak elbeszéli történetét, a' ki azt figyelmezve halgatja, és megígéri néki, hogy ebben a' dologban minden lehetségest el fog követni, de azon való aggódását sem titkolta el, hogy a' Ministerrel egynéhány nap alatt nehezen beszélhet. Hogy ezen jó gondolkodását tselekedettel megmutassa, megígérte, hogy azon időközben is a' gyermek visszaadatásáról el készíti a' parantsolatot, hogy az aláírásra készen legyen. Ennek siettetésére eltökéllette Simpson a' háznál való maradást, hatalán olly szerentsés lenne, és a' Ministert történetből meg látná. Szerentséjére nem sokáig kellett leskelődnie, a' Lordot meg szemtette, a' ki a' grábitsokon le felé jött, tüstént hozzá sietett. Sidney természetesen kedvetlenségét mutatta, hogy így minden környül állások nélkül meg támadtatik, és nem akarta meghaladni: de a' Porkoláb ezzel nem gondolván, elbeszéli kevés szavakkal helytelen maga vi-
seletének okát, e' mellett azt a' rettenetes nyomorúságot, a' mellynek szemmel-
látó tanúja volt, a' legérzékenyítőbb mó-
don előadja, és azon ki nyilatkoztatással

fejezi bé, hogy tart tőle, hogy talán ebben a szempillantatban, a mellyben irgalmasságért esedezik érette, a szerentsétlen Asszony végét is szakaszthatta lételének a kéttségbe eső dühüsködés között. A Minister meg illetődött, minden körülállásokat pontosan ki kérdezett, és mindjárt megígérte, hogy a gyermek vissza adattatik, és Simpson t az ő ember szeretetért illendő dítséretekkel magasztalta. A jobb szerentsére méltó Porkoláb ezáltal a gyermek Attyát illető uj kérésre bátorodott, a melly azonnal megígértetett. A Lord meg parantsolta, hogy haladék nélkül Plymouthba küldetessék, hogy a gyermeket, és annak Annyát Botany-Bayba kövesse edszer'smind meghagyván, hogy össze adassanak, a megkívántató költségeket pedig maga a Minister ajánlotta.

Tüstént parantsolat küldetett Plymouthba a nyomorult Asszonynak vigasztalására, hogy gyermekének érkezését tsendes szívvel várhassa. Simpson a szükséges Intézeteket meg tette, hogy távol léte alatt a gyermeknek jól gondját viseljék, és Norvichba elutazott, a hol a gyermek Attyát szerentsés tudósítása által felettébb kellemetesen meglepte. Ez az ember fiatal, és erős, ezen fellyül nem is éppen meg romlott szívű, ugy, hogy elkövetett gonoszsága mellett is reménylhetni felőle, hogy az új Koloniának hasznos

tagja leend. Simpson vezette ötét Plymouthba is, és az a' gyönyörűsége volt, hogy kétszázbeeséssel hajlódó két embereket minden reménységen fellyül tett szerentsésekké.

Itt szükség azt is megjegyezni, hogy Philips Kapitány, a' ki a' gonosztévőknek Botany-Bayba való általszállításokra rendeltetett, egészen más szivü ember, hogy sem ama' kegyetlen tengeri állat, a' ki a' fogoly hajót igazgatta, denéki akkor semmi hatalma nem volt e' dologba való szólásra.

E' dolgot legjobban megvilágosítják a' derék Simpsonnak tulajdon szavai. Ezt a' levelet írta ő egy Bathi jó barátjának Plymouthból második oda érkezése után:

Kedves Uram!

A' legnagyobb örömmel tudósíthatom az Urat, hogy én szerentsésen megérkeztem Plymouthba az én kedves kis terhemmel. Egy sokkal alkalmasabb tol kívánatik az enyiménél annak az örömnök leírására, a' mellyel az annya fogadta az ő kisdédét, és a' néki itéltt férjét. Tsak annyit mondok, hogy mind a' kettőnek örömei elragadtatók voltak; hogy a' könnytseppek szemeikből sűrűen folytak; hogy a' gyermeknek ártatlan mosolygásai az ő anyjának látására, a' ki tejét annak számára megtartotta, az én szemeimből is

könnyeket fatsartak, és hogy én nagyon bánatos szívvel váltam meg a' gyermektől, a' kivel 400 anglus mértföldet utaztam oda, és vissza, 's a' kit minduntalan ölemben hordoztam. Azok az áldások a' mellyek az Ország' útján lévő Vendégfogadóknak szállottak reám, engem bőven megjutalmaztak. — Maradok egész tisztelttel

Az Urnak

Plymouth, 26-ik Novemb. 1786.

Alázatos Szolgája

Simpson János.

Egy ilyen alacsony sorsu embernek minden önnön haszon keresés nélkül való, és fáradtsággal járó szép tselekedete nem sokára esmérteséssé lett az egész országban, és köz tsudálkozást gerjesztett. Gyakran meg- emlékeztek a' hires Doctor Johnsonnak azon szavairól, mellyeket több izben megújított: Az Emberszerető Porkolábnak emlék oszlopot kellene emelni.

A' Nemzeti buzgóság.

A' midőn az első Penusi hadban *) a' Rómaiak eltökélték magokban, hogy uralkodásokat a' tengerre is kiterjeszszék, tehát rövid idő alatt egy flotta elkészítettet, és a' Karthágóiaknak nagy tengeri erejek megtámadtatott. De itt is az történt, a' mi az egyes embernek próbáinál szokott történni. — Ennek előbb gyakran önnön kárán kell okoskodni, és béléltésainak tökéletesedni: idő haladtával hibáit általlátja; és azoknak kárát érzi. Uj próbákat tesz, a' régi hibákat megjobbítja, és annál gyorsabban halad elő a' tökéletesedésben, mennél nagyobb az ő bátorsága, és eltökéltettebb az ő szándéka egy valamely fontos dolognak teljesítésére. Így van az egész Nemzeteknél is. — A' Római flotta több ízben egészen semmivé lett többnyire az Admirálisoknak tapasztalatlanságok miatt, a' kik a' tengeri hajókázásban nevedett, és gyakorlott ellenségnek erejét inkább bátorság, hogy sem alkalmas tehetség által akarták megtörni, a' tenger

*) Az első Penusi had kezdődött Krisz. szül. el. 264 eszt. és tartott 25 eszt.

veszedelmes helyeit nem esmérték, és a háborgó szélvészeket nem kerülték. Azonban mind ezek a szerentsétlen esetek a római népnek bátorságát el nem tsüggesztették. A Tanáts elvégezte ugyan, hogy az ellenséggel a vizen többé ne verekedjenek: de a következés megmutatta, hogy Sitziliát lehetetlen flotta nélkül megtartani, és újra egy flottának felkészítését hártározták meg. De a köz társaságnak kintstára kimerítettett: honnan vegyék tehát a megkivántató költségeket? — Ime, itt a zonnal egynehány Polgárok Hazájok' javára le-irhatatlan buzgósággal egyesültek. A Tanáts tagjai jó példával mentek elő, és közülök a leg gazdagabbak külön külön a magok költségén egy egy hadi hajót építtettek. A többi Polgárok követék ezt a példát; és önként szabad akaratu sartzot vetettek magokra, és a bėjött pénzből hadi hajók épültek: így végre egy 200 hajóból állott flotta felkészült, és itt a szabad társaság tsak azzal terhelte, hogy a Polgároktól ajánlott pénzt kedvezőbb környülállásokban azoknak ismét megtérítse. Róma egy helyes készülettel ki állíttatott flottája által Sitziliát megtartotta, és a Karthagobélieket egy hasznos, és ditsőséges békességre kényszerítette. — Tsak a Nemzeti buzgóság által lehet valami nagyot, és nevezeteset véghez vinni. Ha a Nemzetnek több Előkelő tagjai ereiket egyesítik, és közös Hazafiúság által

lelkesítve valamelly munkát elkezdenek, tehát nintsen olly nagy akadály, mellyet meg nem lehetne győzni. Ebben a' köz hazafiúságban kellene a' Nemzet uralkodó hajlandóságának határozódni. —

A r i s t o m e n e s .

Jelenet. Céada, egy mély Barlang Spartának falain kívül. Vil. ter. 3399. e.

1.

(Aristomenes a Messeniásoknak hadi Vezére elájulva fekszik jó barátjainak halomra dőlt holt testjein — büszhödt szaggal lett a Barlang, már rothadnak a testek, és gyíkok mászkálnak a hústól elvált tsontokon. Sehonnan sem láthatni kimenetelt, sűrű setéség borítja a halálnak, és közttségbe esésnek néző helyét, és csak a férgeknek tompa szüszörgése hat fel a mélységnek rothadt gőzén keresztül.)

Ar i s t o m e n e s . (Egynehány görtsős mozgásokat téssen, és felhítja bádgyadt szemeit — mint az elveszettek, jönnek lassankint rendbe a megzavarodott érzékenységek — ő térdre áll, és nehezen vesz lélekzetet — vizsgálódva tapogatódzik, és meg rázkódik, a midőn egy meggyilkoltnak rontsolt kaponyája akad kezébe — fulladozva lézen a holt testeken, és az éhség-

től leendő halálnak féltelme meghatja lelkét. A' tsontokat lábaival tapodván, és a' legkénzőbb érzékenységtől elnyomattatván, elgyengülve támaszkodik a' falnak. — bádgyadtan) Én élek! még lélekzék, hogy ezernyi kinok között ezerszer meg haljak! — O Istenei az én gyalázattal illetett Hazámnak! mire határoztatok emgem'? — Iszonyatosan áll előttem az én sorsom, és a' Parka rémülve közelit, de nem végez. (meg - rázkódva) Hú! az én végem borzasztó! — Viperák fogják tsont velőmet nyalni, és lassan — csak lassan fog az álom testvérenek keze a' hidegülő tsontokban motozni — én több napokig fogok haldoklani. (félelmesen) Ha! Zevs! ez e' a' legforróbb hazai szeretetnek jutalma? higgyek e' felsőbb rendű Hatalmasságokban, és kétségbe essem? (az ügyefogyottságnak rémítő hidegségével) Nem! nem! — elmúlt! a' szép álom eltűnt — a' siron túl valóság elenyészik. (a' holt testekre veti magát) Messene a' Latzedaeomonbélieknek ostora alatt vérzik — Messene bilintsék között senyved, és én — én fél-holtan é-mésztődöm itt, mint a' legkeserűbb kétségbe esésnek prédája. Oh! ez éget! ez fáj! (ököllel sújtja fejét) — Jöjjetek Eumenidák! jöjjetek fel Avernusnak mélységeiből, vegyétek prédátokat! (lerogyik. — Hirtelen feltámaszkodik, homályos szemei körül tekingetnek) Nintsen e' itt tör? egy hitvány rozsdás tör? — Mit jajgassak, mint

egy félénk, a' ki szaladni akarván, a' halál fantomájának karjai közé akad? — Meg szabadítója voltam Hazámnak, és vígadva feláldoztam életemet az ellenség lántsáinak; mit vonogassam itt magamat? — (felkél, szorgalmatosan keresgél a' tsontok között — egy ketté tört kard hever a' barlang szegletében. Vágyódya kap hozzá, és megtsókolja.) Áldott légy, ékessége a' katonának! áldott légy! (torkához teszi, és szinte mettszeni akarván, megállapodik) Aristomenes! a' férfiú nem tsügged! (ő kémlölődik) Hijjában! Innen nintsen szabadulás! Menj Messenebéli! menj a' te atyáidhoz! ott a' hazai szeretet nem gonoszság; ott a' Spartai nintsen korbátsal a' rabszolga után! (eltökélve) Eltávozom ezen tündér mezőről! hiszen ez a' létel tsak tüköre egy jobb világnak — és ha talán nem így volna? — jól van! tehát nyugodni fogok, és a' vissza emlékezés nem kínoz. (Még egyszer felemeli a' kardot, és ismét lébotsátja) Messene vissza esik a' tömlöczbe, a' mellyből tsak imént szabadult ki! — Én voltam a' lélek, a' melly a' formátlan Massának életet adott — most már a' test lerogyik, és el sorvad. O Hazám! kedves Hazám! — (eldobja a' fegyvert) Félre te nyomorult segedelme az erőtlennek! a' legborzasztóbb halállal akarok szembe szállani — magától a' lehetlenségtől egy vigasztaló talánt akarok várni, és tsak azután — a' midön ez a' nagy

Önnönség többé por hajlékában nem lakhat — a' midőn az a' hajlék széllyel dől, a' melly nékem — nékem lakást adott, tsak azután rontok által azokon a' határokon, a' mellyek a' lelket a' lelki világtól elválasztják. (felséges méltósággal) Én Aristomenes vagyok, és férfiú! — A' nagy ember nem esmér lehetetlenséget. Magával a' halállal akarok küszködni, és őtet azoktól a' fegyverektől megfosztani, mellyekkel tsak a' gyávákat rémíti. (tsendesesen leül a' tsont halomra.)

2.

Két nap múlva.

(Aristomenes bádgyadtan és össze esve Céadának bűdös holt testjei között. szomorú és halovány az ő képe, mellyet kezére támasztott, és még is szelíd komolyság, és férfiúi el tökélettség beszél minden képvonásiból. Lehegve feltántorog, és a' falakon lévő nedves mohot szijja, tompán hangzik az ő beszéde, de azért férfias, és tsendes.)

Aristomenes. (Esmét-leülve) olly fáradt vagyok! — dühös éhség emészti a' belső részeket, és a' száraz nyelv sértegeti a' sebes nyeldeklőt. Három hosszú epeesztő halálos napok már elteltek, és még sem világít egy sугára is a' reménységnek. Az én erőm el enyészett, mint a' hó a' dombokon elolvad, és a' gondolatok eltűnnek, mint az elszakadozott

szalak. O Sparta! Sparta! egykor a föld alatt valók majd a' ti hajlékaitok lóbálják szomorú fáklyáikat, és a' te unokáid porban síratják őseiknek bűneit. — (Ő bádgyadtabbá lesz de lelkének heve nevedik) Nem sokára — nem sokára le esik a' fátyol! — érzem már a' titkos tüzet tsontjaimban. Nem sokára nem leszek többé. (Egy hideglelős borzadás által futja) Nem leszek többé! — nem gondolkodom — nem erőlködöm — 's nem iparkodom többé — Görög Orzágnak langy éghajlata alatt nem vígadok többé! — (Komor tekintettel) Erőmnek tellyességében el hervadni, és Messénét a' rabszolgaságnak által adni — ez kínos! — ez gyötör. (Egy könytsepp gyül szemére — le gördül — és bé szijja azt) Ime! könnyeim enyhítenek! — (vad indulattal fel ugrik) Latzedaeon! Latzedamon! jaj néked! — oh! tsak egy szempillantásig Mindenhatóságát, Istenek! — Nézzetek alá, Nagy Istenek! ha valóban vagytok, tehát győzzetek most meg erről, ti esméretlenek! könyörgöm néktek! könyörgöm néktek, tsak egy szempillantásig adjatok mindenhatóságot, hogy Spartát elpusztítsam! — osztán azután örökre enyészem el! — (Ő térden ihlelve — onnan fellyúl a' reggeli napnak egy sугára hat a' barlangba — a' heros kiterjeszti kezeit utánna) Zevs! meg halgattattam! — (fel kél, elragadó érzéssel néz — egy lassú zörgés fel ébreszti — ő halga-

tódzik — a' zörgés nevedik! — tsendesen mondja magában) Egy élő valóság ebben az ijesztő setéttségben! — haladj! — az rág, — és megy! (Egy róka mászkála' tsont dombokon, és a' dög testeken rágódik. Aristomenes vigyázva hozzá tsúsztat — magában) Egy róka? — ez tsak föld alatti ösvényen jöhet ide — áldás néked Stator! áldás, és magasztalás! az én szabadulásom közel vagyok. (A' róka közelít, Aristomenes hátul kerül, és hirtelen megkapja lábát — az állat harap — Aristomenes erősen tartja azt, nem gondol megmarott kezének vérzésével — Végre a' róka neki rugaszkodik, Aristomenes mindennütt mászva követi — egy szoros nyíláson felhatnak — még sokáig zörgött a' morzsalékozó boltozat, a' midőn már mindketten eltűntek. Néha kövek dördülnek, és tompa lépések zuhognak, végre az utolsó hang is meg némul, és a' mérges rohdadt gőz mélyebben süllyed.)

3.

Derül tavaszi reggel.

Egy fenyves Spartától egynehány órányira.

Aristomenes. (Még egy kis szikla grottában) világosság! világosság! — egész láng tenger előttem! —

(A' róka ki tsúszik a' kő barlangból, és el illant, Aristomenes tsak nehezen me-

nekedhetik ki a' morzsalékos kövek köz-
zül, meg szaggatva, véresen, és el vál-
tozva, de tsudállatos meg szabadulásá-
nak örömevel el telve elő bukkantik, és
térdre esik; rebegve küldi haladását az
Egekbe, tsak egyes törött hangok szá-
kadnak remegő ajakiról) Hála néktek!
jó Istenek! — Spartai holt testekből
egész Hekatombákat akarok halmazni —
Messene szabad léssen! — Hála néked,
meg tartó Jupiter! — Messene! forron
szeretett Hazám! Hozzád most már!
hozzád! (el siet.)

A' K i k ö l t ö z t e k.

Azon sok Francia kiköltöztek között, a' kik ama' nevezetes kezdődő Revolutio-
kor Hazájokat elhagyták, B. Markis is
volt. Ő özvegy, és két leányoknak, 's
egy fiúnak atya volt, a' leányok Német
Országba követték. A' fiú egy bátor, és
sokat ígérő 18 esztendős ifjú Francia Or-
szágban maradt, és a' nemzeti Gárdáknál
tisztséget vállalt. Én eltökéltem magam-
ban, ugymond hozzá elutazása előtt ke-
vés napokkal, hogy Német Országba men-
jek, és mind addig Hazámat ne lássam,
míg a' dolgoknak régi rendje vissza nem
állíttatik. Néked, kedves Eduárdom! más
főtételeid vagynak, néked úgy látszik,
hogy a' fő hatalom a' Nemzet részéről va-
gyon, és mivel mind ekkoráig gondolko-
dásom módjára nem birhattalak, tehát
meg kell válnunk. Sajnálom, hogy ilyen
meggyőződéssel vagy, de szívemnek még
fájdalmasabban esnék, ha arról le-
mondanál. Harczolj azon Ügy mellett, a' melly
néked igazságosnak látszik, az én kíván-
ságaim azzal ellenkeznek, és csak a' leá-
nyaimról való atyai gondoskodás gátol
meg a' fegyverfogástól. Te majd egykor
az

az én javaimnak birtokába szállasz, a' mit magammal pénzben, és drágaságokban elviszek, elegendő leszen engem, és a' te hugaidat mind addig a' szűkölködés ellen oltalmazni, míg ez a' szomorú állapot tartani fog. Adják az Egek, hogy egymást ismét megláthassuk, és ekkor atyádat gyálázat nélkül általölelhessed.

Ezen utolsó szavaira annyira megilletődött a' Markis, hogy el kellett távoznia. Emilia, és Luiza sokogva fogadták bántyokat, és kérték, hogy kövesse őket. Vértzik szívem, ugymond az ifjú, de nem követhetlek: már bé-irtam magamat az én kerületemnek önként vállalkozó vitézei közé, és az atyám, mint hitesszegettet viszsza taszitana, ha követni akarnám. A' leányok, noha még nagyon fiatalok (Emilia tizenhárom, Luiza tizenegy eszt. volt) ezt jól értették: de azért fájdalomok nem enyhült. A' kibujdosást megelőző két utolsó napok néma gyászban teltek el, és a' Markis kérte fiát, hogy bútsút ne vegyen, hogy így a' leányoknak sebhedett sziveit megkémélje. Ő már korán, mint férfiú, az élet' visszontagságait viselni tanulta.

A' kiköltöztek szerentsésen által mentek a' Rajnán: Német Országnak azon részében szinte nyűsögték a' sok kiköltöztek, de a' Markis a' világtól nagyon elvonva élt, egy lakásához tartozó kerteskének művelésével, és leányainak nevelésével foglalatoskodott. Mivel nem nagy

vagyonnal birt, és a' jövendő történetek nagyon bizonytalanok voltak, tehát a' két leányoknak hova tovább, mind jobban kellett az aszszonyi munkákkal foglalatoskodni, és napjában tsak három órát volt szabad a' musikára, rajzolásra, és olvasásra fordítani. A' társaságokban tsak ritkán részesültek,

Igy folydogált egyik hónap a' másik után, egyik esztendőt így követte a' másik, Franciaországban a' dolgok változásához való reménység mind inkább eltűnt, és a' Markisnak vagyona is naponkint jobban öszve szorult: fiának nem akart írni, hogy azt veszedelembé ne ejtse, Eduárd sem tudta attyának hollétét, különben a' nemes ifjú azt szükölködni nem hagyta volna.

A' Markis Franciaországban tsak nem mindenkor mezei jószágain lakott, és azoknak egy részét maga művelte, különösen hajlandó lévén a' Botanikára, és mezei gazdaságra. A' honnan óhajtott dolog volt előtte, a' midőn egy Ujságban olvasta, hogy nem messze lakó helyétől egy nemes jószág árendába kiadattatik. Leányaim! így szólla hozzájok, ti tudjátok helyheztesítésünket. Nékünk vagy segíteni kell magunkon, vagy egy idegen tartományban a' bizonytalan sorsnak leszünk kitétetve. Eduárdnak állapota bizonytalan előttünk, a' mi javaink talán már elfoglaltattak, a' régi rendtartás vagy ké-

sőn , vagy talán soha többé nem tér vissza. Vagyon e' elegendő bátorságtók nem ugyan állapototoknak nemis gondolkodása módjáról , hanem annak tsupán tsinos külsőjéről le mondani , ezeket a' ruhákat együgyűbb öltözettel feltserélni , magatokat néha közben a' napnak és essőnek ki tenni , és az életnek holmi kényyei nélkül el lenni ?

Ezt örömet megteszszük , felelének a leányok , és könnyes szemekkel atyoknak nyakába borúltak. Látjátok gyermekeim! úgy mond a' Markis , a' szerentsétlenség mindenkor jó valamire. A' jó szerentsében kevesebbet szeretjük magunkat. De el ne tsüggedjete , még jó lesz dolgotok e' földön , ezt az ígérte tette a' Mennyei Atya a' jámbor gyermekeknek.

Most elutazott , hogy a' mezei jószágot megtekintse , és az árendás alkut bérekeszsze. A' jószág fekvése egészen kívánsága szerént volt , és annak Birtokosnéjával , a' Grófnéval a' feltételeken tsak hamar megegyezett. Ez a' Grófné több esztendőktől fogva özvegy , és gyermektelen volt , és egy nagyon értelmes és kimivelt Aszszonyság. A' Markis Franciaországban egy birtokos Polgárnak Frank nevezetűnek adta ki magát , a' kit a' Revolutzio több ezerekkel együtt kiűzött Hazájából , és a' ki most nem annyira magáért , mint gyermekeiért kívánna megtelepedni Németországban. A' Grófné saj-

nálkodott sorsán, a' jószág iránt nagyon szenvedhető feltételei voltak, sőt a' kauziót is elengedte néki, mivel a' Markis a' marháknak, és egyéb gazdasági szerszámoknak általadásaért kész pénzel kínálkozott. A' Vendégfogadóba vissza érkezvén, és utazó ládáját megnyitván, hogy a' szükséges sommát ki vegye, abban egy gömbölyeget talált, a' melly kereszteket, fűgöket, karkötőket, gyűrűket, és más drágaságokat foglalt magában. Az ő leányai a' nélkül, hogy észre vette volna, az ő drágaságaikat, annyokról reájok maradt szent örökséget össze tettek, attól tartván, hogy talán az ő jó attyoknak pénze elegendő nem leszen az ő szándékának végrehajtására. Ugy vagon, a' szerentsétlenség mindenkor jó valamire, úgy mond a' Markis, és az Egek felé nézett, tsak nem megszegyenülve, mint - ha onnan szemrehányást érdemlene.

Kevés napok mulva a' házi nép a' mezei jószágra ment. Az épületnek örvendtes fekvése volt, tiszta, tágas szobákkal, és egy kevés távolságra a' gazdasági épületektől. A' leányzók tsak hamar bele tanultak új állapotjokba — a' háznál lévő nagy kert sok kedves foglalatosságot adott nékik. Ez October' utolsó napjaiban volt, az időjárás rendkívül kedvező lévén. Némmelly fáknak még meg voltak gyümöltsei, és itt ott a' pirkadtt sárgás levelek alatt el rejtve lóggott egy két szőlő gerezd; még

virágzott a' magán álló sárga tsillag virág, még nyiltak magánosan az út mellett holmi kései virágok. Mindenütt új örömök, új foglalatosságok kínálkoztak.

A' Markisnek tisztelet megadás végett bé kellett leányait a' Grófnénak mutatni, és ez is néha által jött az ő új Árendásához, mert a' véle való társalkodás kellemetes volt, és jóllehet a' Markis néhai állapotjának jegyeit jól tudta fedezni, de leányai e'hez úgy nem értettek, és az ő felsőbb rendű kimiveltetésekből előbbi sorokat gyanította a' Grófné. De hetsülte a' szerentsétlenségnek titkait, és ezen házi néppel nagy kéméllyel bánt, gyakran az ő kastélyában kellett e' három jó embereknek tölteniek az estvéli órákat. Uj esztendő táján látogatására jött a' Grófnénak Sándor, az ő testvérének fia. Ő Katorna életre szánta magát, és egy Gárda Regimentbe szándékozott. A' Grófné nagyon szerette őtet, és titkon elvégezte magában, hogy ezen jószágnak örökössévé nevezi.

Sándor mint egy 20 esztendőös szép ifjú volt, tellyes étlettel, és elevenséggel, a' ki nem szeretett négy falak közé zárkozni, a' ki a' kemény hideggel nem gondolván naponkint több órákat töltött a' vadászaton a' zordon ég alatt. Az egy oldalú nevelés holmi szép tehetséget kifejtődetlenül hagyott benne, ő a' munkásságra ellene álhatatlan ösztönt érzett magában,

de annak bizonyos tárgya nem volt, és ifjúi képzelődése szerint úgy vélekedett, hogy azt a' hadban feltalálja, a' melly pedig sokkal közelebb volt hozzá.

Legelőször a' Templomban látta az Árendásnak két szép leányait, és kiváltt Emilia ájtatos tekinteteivel, és szájának buzgó mozgásaival meg - hatotta. Haza térvén, és az imádkozó kép ismét előtte lebegvén, önnön magát kezdé gunyolni; mert illetlennek tartotta, hogy a' jövődöbéli Bajnoknak szive a' lágy szerelemmel vesződjön. De még sem álhatta meg, hogy az asztal felett a' beszédet az új Árendásra ne tsavarítsa. A' Grófné sokat mondott az Árendásnak, és az ő Leányainak ditséretekre, és mosolyogva hozzá tette, hogy majd e' házi Népet vatsorára magához hivatja, de előbb ígérje meg, hogy magát ugyan tsak okosan fogja viselni. Sándor elpirult, és a' Grófné némelly hasznos útmutatásokat adott néki a' jövődöre nézve.

Legelőször haladott lassan a' délutáni idő a' virgontz ifjúnak, és sehol sem volt állandó maradása, míg a' gyertyák meg nem gyújtattak, és a' Markis leányaival együtt a' kastélyba nem jött. Sándor az Árendás előtt fő személyt akart mutatni, de a' férfiúnak tisztességes maga viselete, az ő nemes képvonásai, és egész társalkodási módja egy fonákul fordult képet vetettek reá, és az Ifjú tsak hamar érzette a' kimiveltt léleknek hatalmát. —

Azután a' leányzóknak fordult, itt sem akart a' beszélgetés jól menni, mert ezeknek megelőző nyájas magok alkalmaztatása nevelte megzavarodását. —

No, hogyan tettettek ezek az emberek? kérdezé a' Grófné, hogy a' Markis leányaival együtt eltávozott.

Sándor. Az én magam - viselete egy kevéssé hijjános volt, mert én minekelőtte ezt a' Frank Urat láttam volna, mind tsak Nagyságodnak előbbi Árendását, és az ő jól tartott három leányait képzeltem, a' kik nem másról, hanem tsak az istállón való tartásról, és az utolsó vasárnapi prédikázióról tudtak beszélteni, és e'hez hasonló beszélgetéshez ma is el voltam készülve, de felettébb meg - tsalattattam. Tsak azért boszszonkodom, hogy ezek a' tisztességes emberek engemet egy durva hadakozónak fognak tartani, a' kinek legboldogabb reménysége az volna, hogy majd egykor Őseivel együtt Valhallában a' megöletett ellenségnek kaponyáiból sert ihatik. — A' Grófné örült ilyen maga ki nyilatkoztatáson; mert ő abban a' betsület' szép érzésének fakadó bimbóját látta, de hogy a' szerelem itt fészket vert volna, nem gyanította.

Sándor kevés napok mulva már maga előtt sem titkolhatta, hogy szive nyugodalma megháborított, és a' kegyes Emilia a' jövendőségről való álmai közé mindenkor bé - lopakodott, és ha néha a'

tsata mezőnek borostyánjairól gondolkodott, de mind annyiszor a szerelem volt az, a mellynek kezeiből a koszorút vette, és a melly közé némelly myrtusok is voltak vegyítve. —

A tél vége felé ballagott, Martzius előhozta a kék egeket, s kék Ibolyákat, az idő is elközelített, hogy Sándor a Regementhez menjen. Sokáig tusakodott magával, szíve ugyan ösztönözte, hogy Emiliának szerelmét megvalja, de nagylelkűsége ellenzette. Fel-duljam e ezen kiköltöztetteknek szent békességét? Az állapotnak bal ítéletei határt szabnak közöttünk: hogyan lehetne Emilia az enyim? Jól van! először is magamon mutatom meg, hogy vagyok bátorságom.

Egy szempillantatnak szép feltételét lerontotta a másik szempillantat. Ő talán nemes származásu, ezt sugta néki a szerelem, olly kimiveltt lélekkel, olly finom társalkodási szokásokkal nem bírhat egy közönséges Árendásnak leánya. Ők főbb rangu emberek, a kiket a szerentsétlenség arra kényszerített, hogy homályba rejtessenek.

Illyen magával való küszködése közben vállára vetette vadász puskáját, és a mezőségen fel alá bolyongott. Viszsa tértében az Árendás háza előtt ment el — Emilia éppen az utza ajtóban állott. Engedje meg, ugy mond Sándor, hogy én a kiss-aszszonyoktól, és az övéitől elbú-

tsúzzam, és itt jó formán elvesztette belső egyarányúságát. Emilia halgatva meghajtotta magát, és a vendég-szobába vezette. Holnap reggel, ugymond, a Rajnai táborhoz megyek, és szerentsésnek tartanám magamat, ha Hazájokba való szabad vissza téréseket meg szerezhethném. Egy könnytsepp úszott Emiliának szemében. Ah! úgy mond reszkető hangon: az Ur talán testvér-bátyámmal fog megvívni: ő a Nemzet zászlói alatt szolgál. Erre elfordult, hogy azokat a könny-teppeket le törülje, a mellyek most már bővebben folytak. Emilia, ha testvérét meg menthethném! válaszola az ifjú. A leányzó barátságosan tekintett reá, és azután az egekre. Emilia, így szólla Sándor meg indult szívvel: jó egészséget! itt meg fogta kezét, azt gyengén megszorítván, egy reszkető tsókot nyomott reá, és sietve eltávozott. Más nap reggel rendeltetésének helyére ment.

A tavasz bélépett, az ő sok színű virágjaival, és énekes fülemiléivel, de Emilia magánosabbnak érzette magát, hogy sem az unalmas téli órákban. A plántai világnak tsendes életében kevesebbet gyönyörködött; mert a természet békessége nem volt már egészszen lelkében. Ő nem gondolkodott a szerelemről, de egész valósága szerelem, és érzékenység volt. Ezen időtájban néha a Klastromba kívánczozott, de attól ismét eliszonyodott, a midőn é-

des attyáról és öttséről megemlékezett. — Lassankint egy ajtatos buzgólkodásba merült Emilia, minden szépség úgy tűnt eleibe, mint árnyék, és mulandóság, és ha néha Sándornak képe lebegett előtte, az egy hideg, véres, és lelketlen test volt, a' melly bátyjának holt teste mellett hevert. —

1796-ik esztendő volt. A' Francia seregek a' Rajnán által jöven, Frankonia, és Bavaria felé előre nyomakodtak. Mivel a' Grófnénak jószága a' katona úttól el esett, tehát ott ellenséget nem láttak, Sándor gyakran irt a' Grófnénak, a' szerentse folyvást kedvezett ugyan néki, de a' hadi élethez való hajlandósága majd nem egészen megszűnt. Ő világosan által látta, hogy itt ereit czél nélkül fogyasztja. Egykor estve a' következő levelet vette a' Grófné.

**Érdemem felett való, kedves Aszszony
Néném!**

Egynéhány napok mulva Nagyságodnál leszek. Meg ne ijedjen Nagyságod. Én borostyán ágakat hozok magammal, és egy bal kezet, a' melly akkor is, ha jövendőben a' mezei gazdaságot folytatni fogom, hasznos szolgálatokat fog tenni, mert a' szép verőfényt, és essőt előre megmondja. Nem nagy sebbe estem egy kardvágás által. De hogy még az élők között

vagyok, egy derék Francia Tisztnek köszönöm, a' ki engem megmentett, és ekkor maga is jobb kezére megromlott. Mi a' tsata mezon jó barátokká lettünk, és ő engemet Nagyságodhoz késér, mivel mind kettőnek ferdőre szükségünk vagyon. — Most valóban egészszen kigyógyultam a' bajnokságnak kívánásából: nem annyira a' kis szerentsétlenség miatt, mint inkább azért, mivel által nem akartam látni, miért nem volna jobb két ép kezekkel ültetni a' palántát, és rózsát, hogy sem eggyel. — —

Móskirch. 1. Aug. 1796. e.

Ez a' levél a' Grófnénak olyan aggodást okozott, hogy ágyba esett. Emilia a' napnak nagyobb részét nála töltötte. Egykor délután elszenderedve lévén, béliépett Sándor. Emilia egy kevéssé meg döbbsent látására, de hamar magát öszve szedvén a' hallgatásra jelt adott, egyszer'smind az aluvóra mutatván. Azután lassan kérte, távozna el, hogy ne talán a' hirtelen öröm a' betegnek veszedelmes legyen. Sándor bánatosan nézett bal karjára, mellyet felkötve hordozott. Emilia megilletődve közelített hozzá, kezét gyengén a' megsebesült tagra tette, és nagy érzékenységgel nézett Sándornak elkomorodott szemei közé. A' Grófné felébredett, és Sándornak alig volt annyi ideje, hogy a' szobából ki onthasson. Kitsoda ment ki? kérdező

a' beteg. Emilia mosolygott. — Ó az! úgy mond a' Grófné, és semmi előterjesztések, és kérések az ágyban nem tartóztathatták. Háló ruhájába öltözködött, és a' szalába vezettette magát, a' hol Sándor egy Francia Tiszttel fel alá sétálgatott, a' ki hasonlóképpen egyik karját keszkenőben viselte. Szívesen fogadták egymást. Sándor az Idegent mutatta bé. Lássá itt kedves Aszszony Néném az én megszabadítómát, néki köszönöm életemet, és hogy betsületére adott szavára ide jöhettem. A' Grófné éppen szerentsézni akarta, a' midőn Emilia el sikoltván magát, ah kedves Bátyám! nyakába borult.

A' Grófné, és Sándor álmélkodásokban meg merevedve állottak — Emilia! él e' még Atyám? él e' még Luisa? Ehnyiből állott, a' mit Eduárd szólhatott.

Emilia. Ők élnek! és a' szalából sietve kiment.

Sándor. Hiszen te nem Franknak hivattatol.

Eduárd. Az Atyámnak sem ez a' neve.

A' Grófné. Ugy vagyom, gyanítottam én ezt. És itt rövid szavakkal előadta, a' mit Eduárd Attyáról tudott.

Most a' Markis az ő leányaival belépett. Vagynak szempillantatok, a' mellyek az egész életre nézve betsések, a' jelenvaló egy volt ezek közül.

Végzetlenül sok kérdezni, és mondani való volt, és az öröm olly sokáig távol volt, hogy azt mindenik örömetst állandóul birni akarta. De kevés napok mulva megtsendült a' hir Jourdánnak rendetlen vissza vonulása felül. — Eduardnak Franciaországba való vissza menetelre intézeteket kellett tenni. Most kezdődtek újra a' Markis' familiájában a' szomorúság napjai. A' Grófné, a' ki örömeiben meggyógyult, egy bútszó innepre készült; mert az ember valamint örömeit, úgy szenvedéseit is meg-ülli. Itt valamennyire titokban ment véghez a' dolog.

Eduárd mindjárt kezdetben észre vette hugának Sándorhoz vonzó tsendes szerelmét, Sándor pedig az övéjéből titkot nem tsinált. Eduárd beszéllett erről az ő Attyával, a' Grófnénak pedig Familiája rangját ki jelenté. A' helybehagyás mind a' két részről semmi nehézségekre sem talált. Az inneplés napján ebéd után meg fogván Eduárd jó barátjának kezét, így szolla: Holnap meg válok tőletek, és valamint te, úgy én is élő fáimnak árnyékában meg telepedem; mert többé nem hartzolhatok: vedd szeretetemnek emlékjelét. Ezen szavai után egy papirost nyomott Sándor markába, és által ölelte. Ki bontogatván a' papirost, abban két egygyü Kigyó tsavargású arany gyűrűket talált. A' midőn itt állana, és a' barátságos ajándéknak értelmét szerte járó gon-

dolatjaival találgatná, a' Grófné enyelgésből egy myrtusi koszorút függesztett Emiliának haj fűrtjei közé. Én most, úgy mond, egy szép Menyasszonyt ékesítemm fel; de hol találjuk fel a' vőlegényt? Sándor nem tudta mi történik véle, és Emilia édes habozása közben reszketett — Eduárd jó barátját hozzá vezette — A' Grófné, és a' Markis a' szerelmesek' kezeit egymásba tették, és gyermekeikre a' szeretetnek áldásait mondták, és ez az áldás még most is vélek lakik.

M e g b o t s á t á s.

Ziccaroban Korsika szigetében történt egy forrásnál Frasle Grófságban, a' mi azon forrásnak örök emlékezetül fog szolgálni. *)

Egy Ziccarói Lakos három rokonival ezen hives forrás mellett nyugodott, a' midőn véletlenül arra a' helyre jött fiának gyilkosa, a' kit csak ő esmért. Ő barátságosan szollítá azt, és kényszeríté az ő falatozásokban való részesülésre. Erre a' meghívásra, mellyet ő törnek tartott, a' nagy ijedtség miatt minden vére meghűlt ereiben: de azt elkellett fogadni, mivel az eltávozásra semmi útát nem látott. Ők mind a' ketten ettek; de egészszen különböző érzésekkel. Az egyik a' legnagyobb eltsüggedésben volt bizonyos halálát várván; a' másik egy felséges tselekedettel lévén viselő, azt a' nyilthomlokú vidámságot mutatta, melly az erkölts gyakorlásával jár. Az evés után elküldötte magától a' Ziccaroi lakos rokonait, és elenségével tsak egyedül maradt. „A' te életed, úgy mond hozzá, hatalmamban vagyon, azt itt helyben elvehetném, és fiamnak halálát megbosszulhatnám. Te

*) L. Abbe Graudin: Neueste Reise durch Corsika, S. 82.

nékem sok könnyhullatásokat okoztál és familiámba mély gyászt, és jajgatást hoztál; de mind ezeket a szenvedéseket el akarom felejteni, csak ígérd meg: hogy te is olly jól bánasz ellenségeiddel, a' mint én most bánok véled, és meg vagy győződve arról, hogy megbatsátani sokkal ditséretebb, és édesebb, hogy sem bosszút állani.“

Ezen szavai után által ölelte, és elhagyta ellenségét, a' ki álmélkodás közben mint a' faragott bálvány, mozdulatlanul állott. *) A' midőn esmét három rokonhoz jött, így szólla: „Az az ember, a' ki vélünk evett, az én fiamnak gyilkosa, én megbatsátottam néki, és megtartottam életét, a' melly kezemben volt. Kövessétek példámat, és soha semmi rosszat ne tegyetek néki, a' mi nékem azt a' gyönyörűséget meg keseríténé, hogy egy szép tselekedetet tellyesítettem.“

*) Nem voltak-e ezek tízes szemnek az ellenség fejére? Rom. XII. V. 20.

A' Szerelem gyakran képmutatás, gyakran eszes dühösködés; de ha az egy nemes Szívből egy más nemesbe megy által, ekkor ki irthatatlan gyökereket ver, és a' legnagyobb földi boldogságnak termékeny törzsök fájává lesz.

Die Na Sore.

Selangor, és Assemira.

Egy Chinai történet.

Ásiának azon borzadással járó vad pusztaságában, a' hol az örök hóval fedett, s tornyosán emelkedő hegyek a' nap olvasztó sugárinak ellent állanak, a' hol mérhetetlen Jandrotava az ő kiapadhatatlan kút forrásaival a' gazdag Gangest, *) és a' még gazdadabb Buremputert nem meszse Tangurtól **) fenn tartja; a' hol a' Dalai Lamának ***) szarándok lelke a' leg tisztább aranytól pompáson fényeskedő Putala nevű Klastromban a' képzelt Istenségnek szakadatlan tömjény füst fellegeitől elkábulva a' fényes Templomoknak oltárain szunnyikál, és a' köz hir szerint 33 millio lakosoktól imádtatik, Cuttiban, a' hegyektől körül vétettetett ezen kereskedő városban lakott Nangor Kereskedő, a' ki a' leg drágább fűszerekkel, e' mellett arany porral is Peckingbe, Hindostapba, és Delfibe kereskedett.

*) Ganges, és Buremputer, a' két legnagyobb folyóvizek Tibetben.

**) Tibet országa Chinában.

***) Pápa, és Uralkodó Tibetben a' Chinai Fő Uralkodás alatt.

Assemira, az ő egyetlen egy Leánya: azonközben othon a' kis juhokra viselt gondot, a' mellyek a' legjobb gyapjával kedveskedtek, a' fűszeres, és fás kertekre. Ő szép volt mint az emberi Nemnek törzsök Anyja, a' kit az örökkévalónak keze alkotott, és magok a' legkeményebb rendtartású Braminok is, *) a' kik a' leggyávább balítéletektől megvakítva önnön hóhérjaik voltak, szépnek nevezték a' Leányzót. Egy Kereskedő se jött a' leg távolabb lévő vidékekről Cuttiba, a' ki Assemirát ne tudálta, és rajta ne örvendett volna: de az ő szíve senki iránt szerelmet nem érzett, és minden ajándékokat, még a' Golgondából került legfényesebb gyémántokat is hideg vérű mosolygással fogadta. Fáradhatatlan buzgósággal ápolgatta juhait, és művelte kertjeit, és egy pár virág ágyak, mellyek rend kívül kedvesek voltak előtte, és a' mellyeknek beszédjét tökéletesen értette, egyedül való gyönyörűségei, és tékozlásának egyetlen egy tárgyai voltak.

Most érkezett meg Nangor, az ő Atya egy Kereskedési utazásból, és Combo tartományból egy Ifiat hozott magával, a' kit Braminok neveltek, és Brephung Klastromba **) utasítottak, hogy ott Szü-

*) Dalai Lamának Papjai.

**) A' Braminoknak egy Klastromjok, a' hol fő Oskolájok is vagyon.

léinek kintsét le tenné, életét tsendes elmélkedésekben töltögetné, a' világnak elevenen meg halna azon meg betsülhetetlen nagy szerentsének fejében, hogy a' Dalai Lamának szolgái között a' leg utolsó lehetne. Selangor, így hívattatott az ifjú, látta Assemirát, és az ő lelke le rázta magáról azt a' fedelet, a' mellyel vakították, ő fel ébredett, és az életet érzette. Az ifjú szép, és jó volt. Egység múltott eleven szívü ortzáin, és szemeiből ártatlanság mosolygott. Ő utazása közben az aluvó Nangort egy vérrel élő Tigristől meg szabadította, mellyet el ejtett, és a' kereskedő azt gondolta, hogy ezen tselekedetét bőven meg jutalmazza, ha élete' mentőjét kipihentetés végett egynehány napig házánál meg szenvedr.

A' szerelem minden égtájok alatt egyenlő hatalommal munkálkodik. Ez ártatlan Ifjakból álmodozókat, és gonosszakból erköltsős képmutatókat tészén. Selangor nem bátorkodott szemeit Assemirára vetni, de a' virágok beszédjét értette, és így Assemira is értette őtet. A' jövevény gyakran a' szomszédos erdőkbe távozott, a' legmagasabb hegytetőkre kapaszkodott, és Nangor ebbéli bujdosásokban nem látott egyebet a' magánosságának, és tsendes elmélkedéseknek lelkénél. De már is sokáig tettzett a' fősvénynek Selangor' tártása. Egykor estve, a' midőn az ifjú az

erdőkből vissza tért, és tépelődő szívvvel a' kerten ketesztül az épületnek tartott, Nangor a' Platanus szinben ült, ezt Selangor észre nem vette. A' háznál találta Aszszemirát: ő három virágokat nyújtott néki, a' tüzes rózsát, a' fehér liliomot, és a' halavány Hiatszintust. Ezek azt mondák: én halálig szeretlek téged. Assemirára értette ezt és a' virágokat mosolyogva meljére tűzte, és Selangor a' világon a' leg szerentsébb ember volt. De Nangor őtet nyomban követte, a' szerelemnek ezen Pantomináját látta, azt egészen ki nem tanulta ugyan, de még is az ő büszke lelkében fel ébredett az a' gyanú, hogy talán a' jövévény olly vakmerő, és Assemirától szerelmet remél, és a' büszkének nem kevés fáradságába került annak a' dühösségnek visszatartóztatása, mellyet ez a' gyanú gerjesztett benne.

Nangor. Idegen! úgy mond rántzokba komorodott homlokkal, a' midőn az ebédlő szobában voltak, és Selangor vidám érzéseit el nem titkolhatta; min örvendez annyira a' te lelked?

Selangor, Mindenem. Az én léte-men, a' hozzám hasonlóknak lételén, az egész világnak lételén, minden virágnak, minden fűszálnak lételén, még a' Tigri-seknek, és Leopardoknak lételén is.

Nangor. Honnan vagyon ez a' há-tár nélkül való jó kedv? Hiszen mind ed-dig nem láttalak így.

Selangor. Igaz, és természetes. O! hiszen tsak nem régen kezdettem élni! Mind ekkoráig egy szegény tsúszó mászó bogár voltam, a' melly egy bokorból a' másikba tsúsztatott, mindenikben magát meg sűnyta, és tsak eledel keresés végett mászott ki: de most! én élek! minden szép előttem! a' leg vadonabb pusztaság Elisiom nékem: a' nép az örökkévalónak képe, és a' tsillagok megbetsülhetetlen gyémántok nékem. Én a' Tigrisnek által engedhetném a' leggyönyörűbb ananást, és a' felboszszontatott Elefántnak a' legszebb kenyérgyümölsöt. Nangor! illy jól érzeted e' te is magadat, a' midőn a' te Seládot láttad leg-előszőr?

Nangor. Te tehát szerelembe estél?

Selangor. Kételkedhetnél e' erről, O! ekkor soha sem szeretted volna a' te Seládat!

Nangor. Millyen leány gerjesztett fel szerelmére?

Selangor. Millyen kérdés? Esmérek e' Cuttiban más leányzót Assemirán kívül? Lehet e' Cuttiban, Tangurban, a' meg mérhetetlen Chinai Birodalomban kellemetesebb, és szeretetre méltóbb leányzó Assemiránál?

Nangor. Tehát szereted Assemirát?

Selangor. Ez a' szó, szerelem, jég Assemirához vonzó indulatomhoz képest, Nem tudsz e' a' Tartománynak gazdag hasonlatosságokkal bőves nyelvében hatal-

masabb ígét, a' melly Assemirához való érzésemet jobban kifejezze? Imádásnak mondanám azt; de hiszen tsak a' legfőbb valóságot szabad imádnom, és ezen kívül nem tudok olyan kifejezést, a' melly tsak felénnyire is kijelentené azt, a' mit Assemiráért érzek.

N a n g o r. Hát az valjon szeret e' tégedet?

S e l a n g o r. Igen is! Ezt nem tudom bizonyosan, de legalább reménylem, és ime Nangor! már ez a' reménység is annyira boldogít! Ha ez valósággá lenne, ez az édesen bájoló reménység! Ha Assemira az enyim lenne! O! Chinának koronája tsak tsekélység az ő birásához képest.

N a n g o r. (Az ajtóhoz menvén, Assemirát szólítja. Ez megjelent.) Szereted e' ezt az Idegent?

A s s e m i r a. Atyám! a' mig élek, soha sem szerettem.

N a n g o r. Szereted e' ezt az Idegent? ez volt kérdésem.

A s s e m i r a. Ha az szeretet, hogy ő nékem ezerszer jobban tettik minden ifjakknál, és férfiaknál, a' kiket ekkoráig Cuttiban láttam, tehát szeretem őtet.

N a n g o r. Most tehát halljátok mind a' ketten! Te jövevény, a' ki barátságommal vissza élsz, holnap a' nap felkölttével útnak indulsz! Te pedig Assemira

Bogdolamának *) vagy eljegyezve, és vélem együtt három napok mulva az ő templomában fogsz megjelenni! Most menjetek! Hallottátok akaratomat, és tudjátok meg, hogy az hajolhatatlan, mint a Napakiangi értz hegyekben a' vas.

Ő eltávozott. Selangor, és Assemira sokáig állottak gondolatokba merülve — és érzékenyetlenül. Élj boldogul, kelles mes Assemira! úgy mond végre Selangor, kimondhatatlanul szerettelek téged', és ez a' szeretet haljon meg vélem együtt. De a' te atyád rettenetes ember. Ő elválaszt hennünket, ő elválaszt egy szeretetet, melyet születésünkör a' leg főbb valóság tett szivünkbe, ő árrúba botsátott téged az öreg Bogdolamának, a' kinek templomában koporsód' bézártáig rabné lészesz, soha többé a' szép világot nem fogod tsudálni, soha többé a' természetnek, és ártatlanságnak gerjesztő szüleményeit nem fogod ápolgatni. Élj boldogul, O te számomra teremtetett! és el ne felejtsd a' szerentsétlen Selangort — az örökké való vigyázzon reád! — Ezzel szobájába ment, és mivel az álom nem nebezítette szemeit, azt a' tarisnyát tsatolgatta öszve, a' mellyben ruhái, és attyának kintsei voltak, és a' töltt holdnak világánál a' kerten végig tsendes lépéssel ballagott. De a' Platanus

*) Főpap, és Uralkodó déli Tibetben.

lugosban ült Assemira/ az ő éjji ruhájában, a' melly fejérből volt kertjének Li-
liomjainál. Az ő arany színű hajszálai nyakán, és vállain elterültek, és az ifiat nem
gondolván olly közel lenni az éjfélnak ó-
rájában, az ő felfedett nyílt melje meg-
szégyeníté ruhájának fehérségét. Ő sirt,
és Selangor lélekzetet fojtó fohászkodások
között között lassan ballagott egy vállán
a' tegezzel, és kezijjal — a' másikon úti
táskájával. Közel a' lugoshoz egy rózsát
szakasztott: Te képe az ő szépségének, és
ártatlanságának! úgymond, soha se her-
vadj szivemnél, sűrű könnyeim szünet
nélkül öntözzenek! El akart menni, de
a' Lugosból meg szállalt Assemirának si-
rásaitól akadozó szózatja, és őtet nevével
fogva nevezte. Ő bé lépett, és itt volt az
ő erkölcsök a' legnagyobb veszedelem pró-
báján. Gondoljunk egy ifiat, és egy le-
ányzót az első valódi szerelemnek min-
deneken áltálható lángjaiban éjfélnél, a'
titok tartó holdnak tsendes fényénél — egy
Platanus lugosban — a' drága szerelemek
el andalító illatai között egymást nem vár-
va, nem is remélve — egészszen meg-
lepve, és megrázódva — a' leányzót kön-
nyü lengeteg ruhában — és mind a' ket-
tőt az örök elválásnak vég útján! és el
nem estek? — Nem! ők el nem estek! ép-
pen ennek az örök elválásnak, ennek a'
végnélkül való elszakadásnak dühösködő
fájdalma mázsa nehézséggel nyomta szí-

veiket. Zokogva rohantak egymás karjaik közé, és az ő sűrű könny tseppjeik eloltották a' testi kívánságnak lángokba borult tüzeit. Hová mész te? kérdezé Assemira, Patolinak — *) magos bértzei felé. — Én követlek téged', ugymond Assemira — inkább választom a' halált, hogy sem Bogdolamának legyek felesége — Jó egészséget! kedves Assemirám! voltak az ifjúnak szavai: te siethetsz, ha még életben akarsz találni! — Selangor! — egy hatalmas általölelkezés — és Selangor eltűnt, a' kert végéhez jutott, és a' bürün általkelvén egy homályos fenyvesbe ért.

Több napokig utazott minden eledel, és nyugalom nélkül. Sem éhséget, sem szomjúságot, sem álmot nem érzett. A' dühös fájdalom csak nem meg ölte az embert, a' deli Selangort, és még csak a' tellyes elkábulással felyáltva a' lélekkel küszködött. A' szerentsétlen Ifjú Dalai Lamának szolgálatjára, az az, jó korán a' vak buzgólkodásra készítettett, és ez a' bé-edzett hajlandóság Assemira' szerelmének hatalma által egy igen veszedelmes arányzatot vett. Így testében és lelkében el erőtlenedve, 's eltikkadva egynehány nap múlva el-jutott Patoli bértzeihez, inkább egy vándorló árnyék, hogy sem ifjú. Egy

*) Egy pompás Klastrom Tibetben, a' hol a' Dalai Lama lakik.

Braminnek első czellájánál szállást kért, és mivel egy az utasoknak befogadása egy a' legjobb, 's lehetségesebb kötelességeik közül a' henyélő — és az emberi társaságnak nem kevés terhére lévő Braminoknak, tehát ez az elerőtlenedett szívesen befogadta, és látván az Idegennek ájudozását, annak fürdőt készített, erősítő eledelet, és italt nyújtott, és egynéhány napi nyugodalmat javaslott néki. Nem tudta, hogy a' lelki betegség ellen nintsen erősítő szer, és hogy nem annyira nyugodalom, mint inkább a' mulattató foglalatosság az egyetlen egy segedelem ezen rettenetes nyavalya ellen.

Szerentséjére egy olyan Braminhoz tért bé Selangor, a' ki éppen a' leg nemesebb volt a' Braminok között, Ő szerette az embereket, noha gyakran az ember ő benne ennek a' szeretetnek határokat tett. A' tisztelt ősz Kaliár, így hitták a' Bramint, a' negyedik napnak reggelin Selangornak czellájába ment. Elszenderedve találta az ő pakrótzán. Az ő ábrázatja a' közelgető halálnak képe volt, és a' vissza-tartóztatott lélekzet félelmesen felpufasztotta a' szunnyikálónak meljét. Ő beteg, úgy mond Kaliár, és el akart távozni; de Selangor fel otsódott. Maradj itt, Atyám! monda az ifjú, és haljad! — Ha egészséges vagy jöszte velem a' kösziklának párkányára, hogy onnan nap első sugárainak követhetetlen méltó-

ságát imádjuk, és osztán e' Mindenségnek megvilágosítását tsudáljuk. Ők el mentek, Selangor a' leveleket, és attyának drága köveit magához vette, és nem kevés fáradtsággal felkapaszkodtak a' fekete sziklára, látták a' teremtés' minden munkáinak legfelségesebbét, a' nap' feljövetelét, és a' homályba borult világnak ki világo-sítását; de Selangornak elkomorodott szemei inkább nézték a' szikla alatt elterjedt feneketlen mélységeket, a' mellyek a' kétségbe eséssel küszködő fájdalomjaival inkább meg - egyeztek, és meredek kebelében az emberi szenvedéseknek végét mutatták.

Minekutánna az öreg imádkozott, és elmélkedett, Selangor pedig Assemirától reménység, és végnélkül való megválását forgatta elméjében, egy sok ágú izmos fenyő - fa alatt letelepedtek, és ilyen beszélgetés kezdődött.

Selangor. Már egynehány naptól fogva tapasztalom, jó Atyám! szeretettel telyes ápolgatásodat. Igazságos, hogy megmondjam, ki légyen az az Idegen, a' kit olly nemes szívűséggel bé - fogadtál. Itt vagynak az én atyámnak levelei némellyekhez a' te társaid közül, itt a' drága kövek, mellyekkel útnak bortsátott. Olvasd azokat, és adj tanátsot, miképp éljek ezekkel?

Kaliár a' levelek boritéki tzimjeit által - futván, látta hogy némellyek a' Bra-

minoknak, mások Bogdolama' Kutuchtáinak, egy magának a' Dalai Lamának, és végre egy néki is szól. Ezt feltörte, és olvasta.

Kalián. Ifjú te születésedtől fogva a' mi Szent Szerzetünknek választattál ki, és neveltettél.

Selangor. Fájdalom! igaz. O! Anyámnak gondatlan fogadása!

Kaliár. Te hajlandó vagy a' magánosságra, a' tsendes elmélkedésekre.

Selangor. Egykor magam is ezt hittem.

Kaliár. Te Bramin akarsz lenni.

Selangor. Soha sem akartam: csak úgy véltem, hogy akarok lenni. Atyám! a' gyermek, és az ifjú viasz bábok, a' melyek mindenféle formákat vesznek magokorra: csak a' férfiú tehet ítéletet a' véle született formáról.

Kaliár. A' te Atyád egykor az én ifjúságomnak barátja volt.

Selangor. Tehát szánakodom rajta.

Kaliár. Szánakodol? 's miért?

Selangor. Mivel te régi jóbarátodnak fiát szerentséssé nem teheted.

Itt el beszéllé az öregnek Asszemirával lett esméretségének történetét, ezen Leányzóhoz vonzó hatalmas szeretetét, és az Atyának hajolhatatlan keménységét: az Öreg az elbeszélés alatt mind inkább gondolkodóbbá lett, és feltámasztott feje mindenkor mélyebben hanyatlott a' föld

felé. Selangor már régen elvégezte történetét, a' kedves öregtől vigasztaló szavakat várt; de ez még sokáig volt szótalan, és úgy tett, hogy önnön magával keményen tusakodik. Végre meg szóllalt.

Kaliár. Szerentsétlen ifjú! melly igen sajnakodom rajtad!

Selangor. Hogy vég nélkül szeretek.

Kaliár. Nem ezen; mert hogy te ezen tzel nélkül való indulatnak meggyőzője léssesz, erről nem akarok kételkedni.

Selangor. Oh! hogy huljanak le fél fejemről hajszálaim, és az el nem hullottak fejéredjenek meg mint a' tieid, még ekkor is Assemirának képe lételemnek istápja, és Lelkemnek mindent élesztő szikrája léssen.

Kaliár. Ifjú! Higyjed, nintsen olly nagy fájdalom, nintsen olly hatalmas indulat mellyet az idő és okosság meg nem szelidítenek. Én is fiatal voltam egykor, rajtam is gyakorlotta ez az indulat kemény hatalmát, de imel el távozott ettől a' darótzos ruhától, el távozott ezektől az ősz hajszálaktól. Nem engedtem néki időt, hogy szívemben meggyökerezzen, szakadatlan foglalatosságok eloszlatták tömjény edényének kábító gőzeit, és én meg menekedtem. Kövess engem' Ifjú! vedd magadra ezt a' szukmányt foglalj itt Patoliban egy tzellát, tanulj elmélkedni, és nem sokára meg fogsz győződni, hogy az indulatok meg annyi ártortzák, a' mellyek élő eszközeinket meg-

lepik, fel gerjesztik, ámitják, és a' mellyek, ha les útjaikon az őrálló okosságot szemközt találják, esmét önnön magoktól vissza fordulnak, és el tűnnek.

Selangor. O! Szerentsések azok az emberek, a' kiknek érzékenységeik toll könnyűségűek, a' kiknek nedvforgásaik megtompult lomhságuak, és a' kiknek érzéseik hasonlók Jandra tavának alacsony hullámaihoz, mellyeket a' dühös Orkán sem tornyozhat fel, mivel azokat a' hegy folyóknak hatalmas erőlködése előre nem nyomja! Nem! Nem! Assemira, vagy halál! Annak első látása volt születésemnek órája, az elevenítette meg bennem az embert. Mind addig Selangor, a' gyermek, az ifjú tsak vakandok volt, a' melly lakását a' föld gyomrában ásta magának, maga hegyett sírdombját felhányta, egy olyan teremtmény volt, a' melly az állatokhoz hasonlítván, nem esmért más érzést az éhségnél, és szomjuságnál. Öreg! mitsoda a' ti életetek itt Patoliban? egy ajtatos henyelés, és nem más! ti böltsekké, és tökéletesekké akarjátok magatokat tenni, de kinek használ a' ti tökéletességetek, kinek a' ti böltességetek? ó! ti egy szemmel se szaporítjátok azt a' nagy garmadát, a' mellyből él az emberiség! Ti Patoliban eleven holtak vagytok, inkább szánakodásra, hogy sem tsudálkozásra méltók!

Kaliár. Szegény vak! Assemira bírájának lehetetlensége egyenesen szemed előtt vagyon, és nem látod! vagy talán

nem esmered az ő Attyának Nangornak rosszaságát, bosszúállását, és kegyetlenségét? ő Bogdolamának titoknokja, kémje, és meghittje. Reszkeß, ha talán bosszú állása utol érne!

Selangor. Reszkessek? Kitől? Annak bosszúállásától, vagy Lamátoknak kegyetlenségétől? Mit tehetnek ezek? engem életemtől megfoszthatnak! ha tőlem Assemirát el rabolják, úgy ez a' ragadomány reám nézve a' legfőbb büntetés, a' halál nekem jó tétemény és jutalom.

Kaliár. O ifjú! előbb tanuljad az életnek betsét esmérni, minekelötte azt olly gondatlanul eltékozoljad!

Selangor. Az élet Assemira nélkül? O! ez tsak egy gyermeknek élete volna a' böltsöben, vagy egy eszelösnek, egy vaknak, és süketnek élete, a' melly tsak az ízlés érzésével bírna, és egy süket kókos diót nem érne.

Kaliár. Tibetnek több Assemirái vagynak. Patoli is bir Assemirákkal.

Selangor. Tsak az beszélhet így, a' ki Assemirát soha sem látta. Öreg! képzeld magadnak a' teremtésnek leg főbb remek munkáját a' világ kezdetétől fogva ezen óráig, a' Mahomed Paraditsomának Királynéit — képzeld a' szépségeknek legszebbikét, és alig birsz Assemirához tsak naggyában hasonlító képpel — Hát az ő szive! melly jó az? erköltse! melly tiszta, és fedhetetlen? értelme! melly vilá-

gos,

gos, és kimivelt? Maga viselete! melly kegyes és bájoló? Úgy! úgy! nintsen közép út Assemira és a' halál között.

Igy ültek ők gyakran a' Nap fel költte előtt a' szikla párkányán, és tsevegtek. Assemirának képe hová tovább mélyebben edzett Selangor' lelkébe a' társaságtalan magánosságban nem tsuda tehát, hogy nem messze volt az érzékenyetlen buzgólkodásnak határitol. Egykor reggel hátok megett ember szózatot, és ló dobogást hallottak. Vissza tekintvén egy tsoport könnyü lovasságot láttak, a' melly egy Palankint vett körül, ebben két Kutuchták *) ültek. Egy ifjú Bramin vezette őket, és egyenesen Kaliár és Selangor felé tartott. El vesztél! úgy mond Kaliár Selangorhoz. Nangor hosszúja utol ért tégedet. Dalai Lama fogságba tétet! Ifjú! szelidség, és okos maga viselete sorsodat enyhíthetik, makattság, és merészség terhelik. Már a' tsoport lovasság elközelített. A' Kutuchták kikelték a' Palankinbol. Te vagy e' Selangor Comboból valo? kérdezé az öregebb Kutuchta — Én vagyok — tehát rábunk vagy, úgymond amaz.

Selangor. Kitsoda parantsolta egy Idegent a' Braminok között elfogni?

Kutuchta. A' Dalai Lama.

*) Tibetben a' Dalai Lamának Tisztviselő személyei.

Selangor. És nem a' Chinai Tsászár? és mi az én gonosz tettem? —

Kutuchta. Te szidalmaztad Brámát, az ő képét, a' napot, és a' Dalai Lamát. Te egy leányzót akartál eltsábítani, a' melly Bogdolamának volt el jegyezve. Nézz le a' völgybe! az is fogoly, valamint te: mind a' ketten Putalába vitettetek, a' hol Dalai Lama benneteket hihetőképben tűz által Brámának feláldoz. —

Selangor. Mit hallok? Assemira itt vagyon? Én az ő társaságában menjek Putalába? Mi együtt haljunk meg? — ha az ékes Assemirá Dalai Lama' szemeinek tettését meg nem érdemelheti — igen is! ezt ne engedje az a' Mindenható valóság, a' mellynek ti, és a' Dalai Lamának szolgálai vagytok! jőjjetek, és sietessük utunkat! —

Kutuchta. Mint Jövevény három nap itt mulathatsz —

Selangor. Egy óráig sem! Élj sokáig, jámbor Kaliár! látod, mint tellye sedik bé az én legforróbb kívánságom hogy Assemirával éljek, vagy véle együtt meghaljak! — (Ő menni akart, de a' lovasok körül vették gyors lovaikkal.)

Kaliár. A' te bútorod! (Mind a' ketten a' czellába siettek) atyádnak Dalai Lamához szálló levelére gondod legyen, és rejtse el! úgy mond tithon: drága köveiddel pedig bőkezűskedj, így a' te, és Assemira sorsát könnyebbítheted.

Selangor. Követni fogom tanácsodat.

Most tettelen örömmel sietett a' tso-porthoz. A' dombról a' völgybe ereszkedtek, és az Assemirát követő tsoportal egyesültek. Assemira! kiáltott Selangor, a' midőn annak Palankinjához közel jött: Assemira megrázkodott, mert esmérte Selangornak szavát, de ki nem fedhette magát, mivel Bogdolamának volt elszánva. Selangor az ő drága köveit a' lovasok között felosztotta. A' leg szebbekkel a' Kutuchtákat kínálta meg, a' kik azokat tetzetes mosolygással elvették, és bírt annyi okossággal, hogy azon Kutuchta feleségének egész marokkal nyujtott, a' ki Assemirát őrzötte. Egynehány nappal előbb, hogy sem Putalába érkeztek, már megengedettett néki, hogy a' ritka fátyollal lefedett Assemirával beszélhessen, és bátran lehet állítani, hogy itt költsönös szerelmekről le nem mondtak, sőt inkább annak köteleit szorosabban egyesítették.

Végre eljutottak Lhassába, Tangurnak fő városába, a' melly tsak egy mért földnyire volt Putalától, itt egy nap nyugodtak, hogy Assemirát a' Dalai Lamához való Audientziára elkészítsék, itt találta Kaliár is e' karavánt, a' ki az ifiat igazabban szerette, hogy sem azon nagy veszedelemben elhagyhatta volna, a' melly fenyegette őtet. A' bölts Kaliár esmér

Dalai Lamát ifjúságától fogva, és az ő világosabb értelme nevette az ő Istenségének költeményét. Tudta tapasztalásból, hogy ez az Isten nagyon is ember. Most a' Putalai Klastromba érkeztek, és a' pitvarban borzadva látta Kaliár a' felhalmozott fa rakást. A' Braminoknak véghetetlen sorai között márványozott szálakon mentek keresztül, mellyeket a' napnak sugárai csak szűken világosítottak meg, Benzoeval, és Indiának legdrágább illat szerével kifüstölve. Végre egy elefánt-sontos ajtóhoz értek, a' mellynek sarkai, és zárjai öntött aranyból voltak. A' Braminok egy kis harangot megvonván, az ajtó szárnyai megnyitak, és egy fekete selyem serge előtt egy Bramin ezüst színű ruhában állott hosszú ősz szakállal, és hajszálakkal, a' kinek öregsége a' száz esztendőt meghaladni látszott. Megértvén a' Braminoktól, kik legyenek az Idegének, a' selyem karpit elvált, és egy fekete márványos hosszú szála, a' mellyben arany oltárokon négy tüzek lobogtak, tünt a' meglepett szemek eleibe. A' szálának végén egy fekete selyem mennyezet alatt, a' melly ki-simitott aranyal fénylett, ült a' Dalai Lama hattyú fejrőségű lengeteg ruhába öltözködve, egy párnyi kis ember, inkább gyermek, vagy váz, hogy sem ember. Fején egy sallangos sapka volt, a' napnak aranyos képével, és meljéről ugyan ez a' kép lóggott

ragyogó kövekkel kerítve. Senki sem hozsátatott bé, tsak Selangor, és Assemira négy Kutuchtáktól késértetve, és az elefánt tsontos ajtó utánnak be-tévődött. Káliár a' pitvarba sietett.

Selangor, és Assemira a' Kutuchtáktól a' trónus eleibe vitettek, ott térdre estek, és fejeket a' föld poráig meghajtották, Felegyenesedvén, az öreg Bramin Assemirának önnön felfedezését parantsolá, és ime! a' Dalai Lama az ő látására, mint a' selyem bogár, kimászott burokjából, és — emberré lett. Ő intett Assemirának. Ez a' márvány gráditsokon fel lépett a' trónusra. A' Lama kezét nyújtván, tsendesen jobbjá felé huzta a' trónusnak elefánt tsontu székére. Most az öreg Bramin egy öszszehömpölygetett irást kibontogatván egy Kutuchtának általadta, és ez elolvasta:

„Bráma Isten! néki a' porig meghódol
„e' Mindenség! Selangor, a' jövevény
„Combóbol való káromlotta Brámát,
„és a' Napot tsúfolta. Ő Assemirát,
„Nangornak leányát, most a' halhatatlan
„Dalai Lamának kiválasztottját meg-
„gyalázni, és eltsábitani akarta —

Nem! nem! kiálta Assemira: ő ezt nem akarta, ez szemtelen hazugság! Az atyám, a' kinek életét megmentette, az ifiat magával hozta Cuttiba. Mi láttuk egymást,

mi tisztán, és jámborul szerettük egymást. Én, így váltotta fel Selangor egy férfiúnak eltökélt bátorságával, a' ki holmi szemvakításokra meg nem félemlik, én Confutziusnak vallásában neveltettem, a' ti Braminjaitok között bölts embereket kerestem, hogy tőlök böltseséget, és nem vallást tanuljak, miképp üzhettem volna tehát tsúfot a' ti Brámátokból, vagy a' napnak isteni tiszteletéből? —

Eretnek, Isten tagadó! így kiálta az öreg Bramin: O! vagyon e' olly fekete, és útálatos gonoszság, mellynek elkövetésére ilyen emberek hajlandók nem volnának? Ó a' Birodalomnak, Tangurnak törvényei szerint égettessék meg, és hamvai Jandró tavába szórattassanak! Assemira beszélni akart, de Dalai Lama jobb kezét szájára tette. Ezt a' Tigris is tudja, ha körmei alatt fekszem, úgy mond Selangor: Te öreg ott a' Papi kútmában, ha ugyan a' te ősz hajaid nem álortzák, ki adta néked azt a' hatalmat, hogy a' Chinai Tsászár' alattvalójára a' halált ki mondjad? Azomban jőjjetek, nem félek tüzetektől. Ha Assemirát tőlem elraboljátok, ekkor a' halál a' leg drágább ajándék, mellyet vehetek kezetekből. Ó mereni akart. Aljatok meg, kiálta Assemira: felfegyverkezve akarjátok-e' a' gonosztévőt halálra vinni, hogy önnön meggyilkolása által kerülje el törvényes büntetését.

sét? Selangorhoz szaladt, és öve mellől kihúzza a' landsárt lassan ezt mondván: véled halok meg. A' Braminok Selangort az elefánt tsontú ajtóhoz vezették, megnyitották, és a' Tatar őrizetnek által adták, a' melly őtet a' pitvarba vezette, a' hol már a' Braminok égő fáklyákkal a' farakást körül állották. Jöjjetek, úgy mond Assemira a' Braminokhoz, én a' gonoszlévőnek halálát látni akarom! Nem akartok? tebát előre megyek. Egyenesen az Elefánt tsontú ajtónak ment. Négy Braminok követték, és a' pitvarba értek, a' midőn éppen az égő fáklyás Braminok halálos énekjeket elvégezték, és a' farakást tömjényel füstölték. Most le húzzák Selangornak ruháit, és a' halál kaftánját öltik reá: ágyékát egy tűz színű laplikával körül övedzik, és a' fa rakás világos lángokba borul. Könnytsepek gördültek ki a' szerentsétlen Ifjúnak szemeiből, de — Assemira! így szóllitá a' halálos küszködésnek hangjával, és a' lángokhoz siet — azonban. — Assemira karján függ — véled halok meg, ugymond, és egyesülve futottak az égő fa rakás felé. De ott állott Káliár — nem már a' Bramin — hanem Káliár a' Mandarin *) állott ott, és jobb-

*) A' Mandarinok a' Tsászári Udvarban; és a' Birodalomnak minden városaiban Fő Tisztviselők.

jában kiterjesztve lóbálta az arany veszőt, mint méltóságának jelét. Áljatok meg! így kiálta, a' Chinai Tsászár parantsolatjára áljatok meg! még ebben a' szempillantásban vigyétek ezt a' levelet Dalai Lamának, és válaszát ide hozzátok! Nem bátorkodtak a' Mandarinnak szavát megvetni, és a' levéllel elmentek.

Itt állott a' szerentsétlen pár a' halálnak szélén, a' melly a' leg-irtózatossabb formában vigyorkodott reájok. Az ő ábrázatjokat nem képtelenítették a' legfőbb rettegésnek vonásai, és a' halálos halaványság. Ők egymásra édesen mosolyogtak, és olly erőssen által-ölelkeztek, mintha semmi erő el nem választhatná őket a' lángok' erején kívül. Mélj halgatás uralkodott a' pitvarban, csak a' lángok lobogtak, és az eleven szenek pattogtak.

Most vissza érkeztek a' Braminok, és méljen a' földig meghajtották magokat a' Mandarin Káliár, Selangor, és Assemira előtt, a' tűznek eloltását parantsolták, és megfélemlettek Dalai Lamához vezették. A' meg-istenesített nem ült többé az ő aranyos mennyezetje alatt: véltt Istenségének ragyogványait lerakta, és a' Mandarinnak béleptekor által nyújtá a' felszakasztott Levelet. Megilletődve olvasta Káliár Selangor' attyának irását. Ez kibullott kezéből. Egy Bramin, egy Kutuchta sem volt jelen. Kévés ideig mélj halgatás uralkodott a' szálában. Selangor! így szól-

la végre Kaliár, menj, és vedd magad' atyádnak lábáihoz! —

Selangor. Atyámnak lábáihoz? —

Kaliár. Igen is! Dalai Lama a' te atyád! (Itt Dalai Lamának, a' ki zokogva sirt, lábáihoz vetette magát az ifjú.)

Dalai-Lama. Szerentsétlen gyermek, és megfosztottalak atyádtól, és ezt többé vissza nem adhatom néked! én akkor a' Combói pusztaságban végeztem el próba esztendeimet. Itt esmértem meg Alianét. Ő éppen olly szép volt, mint Assemira. A' szerelem meglepett, megvakított, eltsábitott bennünket, okosságunkat elvesztettük, és megestünk — senkit nem esmértem Combóban, tsak Laotoort. Mi meg-vallottuk néki esetünket. Ő magához vette Alianét, és én a' Tibeti hegyek közé szaladtam. A' te születésed Atyádnak életébe került, és Laotoor téged' fiának fogadott. Most távozzatok, szaladjatok — a' mint tsak lehet. A' holnapi napnak sугárai ne találjanak Patoliban: holnap hajnalban kívül az Ország' útján tevéket fogtok találni aranyal, és ezüstel, gyöngyökkel, és drága kövekkel, és egyéb szükséges dolgokkal gazdagon megterhelve. O! ne késsetek! minden elmulasztott szempillantat halálomnak kútfeje volna. Éljetek szerentsésen! Az, a' ki az eget, és földet teremté, tegyen benneteket boldogokká! áldjon meg tégedet

Selangor! MenjeteK Peckingbe! tsak ott vehettek tőlem tudósítást. —

Kaliár. Szerentsetlen szegény ember! te atya nem lehetsz, mivel — Dalai Lama vagy.

Más nap hajnal hasadta előtt ki mentek az Ország' útjára Kaliár, Selangor, és Assemira :itt hat tevéket találtak az ő hajtóikkal, hármat gazdagon megterhelve, és hármat Palankinba valót az utazásra. Ők Peckingbe mentek. Az ő gazdagságok nagy tekintetet szerzett nekik, és Mandarin Kaliár, a' ki a' Braminok között lett politikai átalváltozkodását letette, a' Tsászár előtt hív számotadott foglalatosságainak következéséről, tudósította az Uralkodót azon megbetsülhetetlen kintsről, a' melly a' Braminok között elrejtve vagy on, azoknak rendetlen, és buja életjéről, különösen pedig Selangornak, és Assemirának ritka történeteiről, és a' Chinai Császár, a' kihez külföldben olly nehéz jutni, őket látni kívánta.

Nem sokára Selangor és Assemira páros életre léptek. Ők egy szép házat vettek, és Pecking' környékén sok szántóföldeket, és szorgalmatos mezei gazdákká lettek; mert Chinában a' földmivelés az első rangú állapot, és nagy betsben tartatik. Az ő maradékaik szépen elszaporodtak, noha ők a' Polygamiát szinte úgy, mint a' Polyandriát gyűlölték; ez az utolsó ebben a' másképp olly jól kimivellett.

Birodalomban a' nép között nagyon szor-
lásba jött. Káliár haláláig attyok gya-
nánt volt nékik. Laotoor Selangornak vélt
attya nem volt többé, és a' kegyetlen
Nangor a' Dalai- és Bogdolamának bosz-
szuállásai elől a' Mongolok' Kobi nevű ho-
mok sivatagjaiba szaladott, a' hol Rha-
barbarával, és Nyuszt bőrökkel kereske-
dett, Bogdolamától nevezetes Sommákat
vett fel leányéért, Assemiráért. Selangor,
és Assemira gyakran titkos tudósításokat
vettek Dalai-Lamától, a' ki mind annyi-
szor nékik drága ajándékokkal, és az Or-
szágnak leg ritkább terményeivél kedves-
kedett. Selangor már koros idejében egy
Koannak *) méltóságára emeltetett. Ő az
ő polgár társaitól tiszteltetve, és kedvel-
tetve halálozott meg, és Assemirának ol-
dala mellé a' tiz ezerek Miaójába **) te-
mettetett.

*) Birodalmi Tisztviselő.

***) Templom.

Ibrahim a' jó Fejedelem.

Tamerlan, vagy Timurleng *) Asiának az a' hires meghódítója, és edszerismind ostora, született Nagy Tatár Országban 1335. e. és Hussainnak, a' ki akkor Turgesztan Tartományban uralkodott, alattvalója volt. Ő vitézsége által ennek az Uralkodónak trónusára emelkedett, a' Tatárok-
nak vezérévé lett, el foglalta Parthiát, Assyriát, a' határos Persiát, és Indiának nagy részét. Minden új hódítás még inkább fel ingerlette benne a' Tartományok elragadozásának kívánását. A' többi között Schirvánhoz is, a' Persiai Birodalom egy Tartományához számos hadi sereggel közelített, hogy azt hatalma alá vesse. Ennek lakosai mind eddig egy hosszas bé-
kességnek áldott gyümöltseivel éltek, sze-

*) Több Pásztoroknak Vezérjéből nem sokára egy félelmes hadi vezérré lett, és arra határozta magát, hogy a' Mongoloknak el enyészett Uralkodását helyre állítsa: ezt a' nagy gondolatot, mint egy Mongoli világ dőlő tellyesítette is; meg holt 1404. e. egy Chinai Táborozásban.

rették, és tisztelték az ő Fejedelmeket, Ibrahimot, úgy, a' mint meg érdemlette. Ritkán találni a' Napkeleti Fejedelmek között hozzá hasonlót. Alattvalóinak java inkább volt szíven tulajdon hasznainál, és gyönyörködéseinél. Azon volt, hogy népét bölts törvények által boldogítsa, atyai gondal vigyázott ezeknek a' törvényeknek fenn tartására, részre nem hajtó igazsággal osztogatta a' jutalmakat, és büntetéseket, és fáradhatatlan iparkodásai által alattvalóit egy szerentsés polgári lételnek azon mérték fokára vitte, mellyre a' nép azokban a' vidékekben felettébb ritkán szokott eljutni. Mihelyest Tamerlannak közelítéséről való tudósítást Schirvábanba érkezett, a' nemes Ibrahim nem annyira magáról, mint alattvalóiról aggódván, össze gyűjtötte leg nevezetesebb Ministereit, hogy vélek azokról az eszközökről tanátskozzon, a' mellyek a' fenyegető nagy szélvésznek eltávoztatására leg alkalmatosabbak volnának. Ibrahimnak Fő hadi vezére, Osmann, egy bátor katona, mindjárt a' hadat javallotta, úgy vélekedvén, hogy ő elegendő léssen a' dőlyfös meghódoltatónak büszkeségét meg törni, és karjának ereje által őtet meg alázni. Fűzes indulatossággal ígérte, hogy később léssen Fejedelméért utolsó tsepp vérének kiöntani, hogy sem meg engedni, hogy Ibrahim Tamerlannak vas járma alá essen. El végezvén Osmann beszédjét, Uzbek, Ib-

rahimnak kintstár őrzője szollott, hogy ő mint osmann kész ugyan Fejedelméért vért ontani, és életét le tenni, mihelyest Ibrahim a' hadra határozza magát, és azt gondolja, hogy a' fegyver ereje által helyhezteheti legnagyobb bátorságba magát, és Népét — de, úgy mond feltehet e' egy Nemzet, a' melly számára nézve tsekély, és a' hosszas békesség által a' fegyver forgatástól valamennyire elszokott, egy számos, hatalmas, és tsak győzni szokott hadi Sereggel? én tehát bizonyosabb menekedést nem látok a' szaladásnál: azt ételem tehát hogy kintseidet, és magadat a' legnagyobb sietséggel egy bátorságos helyre vitessed, a' howá téged, mint hív alattvalók követni fogunk. Nem hihető, így folytató, hogy Tamerlan egy üres Tartományban sokáig mulasson: az ő nagyra vágyása bizonyosan távolabb lévő meghódításokra ingerli őtet — és ha a' szélvész el tűnt — ekkor ismét vissza térünk hazánkba, hogy annál nagyobb örvendéssel nyugodjunk. — Illy különbözők voltak a' Nagyoknak vélekedéseik. Tsak kevesen sürgették a' hadat, leg többen a' békességet, vagy szaladást. Ibrahim mindent, a' mit tanátsoltak, tsendesesen hallgatta, meg köszönte személye iránt való gondoskodásokat, és végre ezeket mondotta: A' szaladás legnagyobb bátorságba tenné ugyan személyemet, de a' mellett alattvalóim leg többet szenvednének:

az én szegény Tartományomat rettenetes
 bosszúval dálná a' meg hódoltató, a' mi-
 dőn látná, hogy én azt minden oltalma-
 zó eszközöktől meg fosztottam: hálákat
 adok az egeknek, hogy egy jobb eszközöm
 vagyon mindnyájatoknak meg szabadítá-
 sára. Nem sokára többet fogok hallani
 — addig is kérjétek az Istent, hogy szán-
 dékomat boldogítsa! Minekutánna a' Gyü-
 lekezet bizonytalan habozásba merülve
 el oszlott, és nem tudná, milyen meg sza-
 badító plánumot állított legyen meg a' Féje-
 delem, az alatt gazdag ajándékokat készít-
 tetett Ibrahim, a' mint ez a' Napkéleti Fe-
 jedelmeknél szokásban vagyon. — Tamer-
 lan általjában olyan parantsolatot adott
 minden felé, hogy a' néki küldendő min-
 denféle ajándékok 9 darabból áljanak. Ib-
 rahim tehát 9 szép lovakat aranyal, és
 igaz gyöngyökkel gazdagon felékesítve,
 ugyan annyi indiai drága szőnyegeket,
 s több hasonló ajándékokat készítettett:
 mind ezekhez még 8 rabszolgákat is ragasz-
 tott, a' kiket még némelly más szolgál-
 kal együtt maga is követett, és egyene-
 sen Tamerlannak fő szállására ment. A'
 győzedelmes Hódító egy büszke tekintet
 vetvén a' bé mutatott ajándékokra, a' 8
 rabszolgáknak látására azonnal kérdezé, hol
 volna a' kilentzedik? „Itt a' te lábaidnál,
 felele Ibrahim, Tamerlan' lábaihoz borul-
 ván. Nem léssen, úgy folytatá, engedel-
 mesebb szolgád nálomnál, és szerentsés-

nek fogom magamat még a' zörgő lánczok között is tartani, ha Népem szabad lészen! úgy vagyok, hatalmas Fejedelem! adjad meg az én Népemnek a' szabadságot, és hagy legyek a' te rabszolgád! soha sem fogsz alázatosabb szolgára szert tenni, ha-kérésemet tellyesíted! — Az erkölts mindenütt, és minden Népnél fenn tartja fő elsőségeit, meg vagyok az ő tulajdon győző ereje, a' mellynek csak a' tellyes Barbarus álhát ellent. Tamerlan ezen véletlen tünet által annyira érdekeltetett, hogy a' térden állót kezeivel kegyesen fel emelte. Te ezentúl, így szolla Ibrahimhoz, jóbarátom légy, ne pedig rabszolgám, ilyen ritka erkölts nem rabi lánczokra, hanem jobb sorsra méltó. Ha az örök végzés engem sokkal nagyobb kiterjedésű foglalatosságokra nem rendelt volna, tehát egy kis országban, olyanban, mint a' tied, a' te példádat követném, és hozzád mindenben hasonló lenni iparkodnám. — Te azomban szabad vagy, térj vissza Népedhez, és ezután is olly boldoggá tegyed, valamint eddig titted. Titkos tsudálkozással botsátá el magától Tamerlan az új jó Barátot, és a' Nép öröm kiáltással fogadta a' vissza tért jó Fejedelmet!

A' Né-

A Néma Lord.

(Történeti dolog.)

Egy fiatal Anglus, egy előkelő-házból, az ő familiájának egyetlen egy férfiúi ága, az ő ifiabb testvérének halálától fogva egészen elválva élt a világtól-mezei jószágán nem messze Londontól. Több esztendő elforgása alatt nem ment a fő városba, semmi látogatásokat el nem fogadott, és ő sem látogatott meg másokat. Egy Komornyik, és egy Inas voltak azok az emberek, a' kikkel dolga volt. Hat egész esztendeig voltak szolgálatjában, és ennyi idő alatt csak egy szót nem hallottak Uraktól, valamint nékik sem volt szabad véle beszélteni. Minden parantsolatjait írásban adta nékik, és azoknak is írásban kellett felelniök, egy szakadatlan levelezés folyt az Ur, és Szolgák között. Ha p. o. a' Lord egy tiszta inget akart magára venni, tehát egy nagyon finom papiros darabra ezt írta: tiszta inget, tsengetett, és a' szolgák kezéből vették a' papiros darabot. Egyik se jelenhetett meg csak maga, hanem mind a' kettőnek kellett jönni. Ha valamihez akartak fogni, Urokat

Tavaszi Vir.

8

valamire emlékeztetni, 's a' t. éppen olly finom papirosra kellett nekik gondolatjait, emlékeztetéseket 's a' t. le írni, és által nyújtani. Ha valamelyik közülök meglehetősen beszélgett, tehát aztal büntettetett, hogy béréből a' megállított egyezés szerint valami az lehúzódott: de maga a' Lord ebbe a' hibába soha sem esett. A' mint az ő két tselédjei bizonyították, tehát az ő Urok legkissebb melancholiát sem mutatott: az ő képében vidámság, és nézésében barátság volt. Ezt állították a' Helységnek egyéb lakosai is. Senki sem tapasztalt benne valami indulatosságot, vagy belső változást. Ő nagyon tisztán, és az uralkodó szokás szerint öltözködött. Táblája válogatott volt. A' legpompásabb bútorok ékesítették szobáit, és az ő könyvtára, melyet naponkint gyarapított, egy volt a' legnevezetesebbek közül. Egy jó barátja Londonban, de a' ki őtet soha sem látogatta meg, azonnal minden új könyvet küldött. Hajnalkor felkelt, felöltöztette magát, fölöstökömlt, egy fertály óráig klavírozott, parantsolatjait leírta, félóráig elzártamagát, azután kalapját, és páltzáját vette, és az eszterdőnek minden részében, és akár milyen idő változásban a' mezőre sétálni ment. A' kívül őszve találkozott, barátságosan köszöntötte, de szó nélkül; minden nap maga osztogatott ki bizonyos somma pénzt a' szegények, és ügyefogyottak között,

és ha valaki megszóllította, azonnal eltávozott. A' helység' lakosi tudták ezt, és halgattak; csak az Idegenek szóllították meg néha sétálásai közben, de a' kiknek mindjárt értésekre adta, hogy feleletet ne várjanak. Ez tette, hogy itt ott a' környékben szavától elállottnak tartották, és Néma Lordnak nevezték. Pontra 11 órakor kastélyában volt, olvasott, írt, és közben a' klavirt verte délután 3 óráig. Ekkor asztalhoz ült, a' melly mindenkor kettőre volt megterítve: hat tál étele volt igen jól elkészítve, de soha sem külföldi szokás szerint. Minden tál ételt két portziókra osztott, mint ha vendége lett volna. Ő előbb nem evett, hanem minékutánna a' mellette lévő üres tányérra az elosztott ételt ki merte. Ha portzióját elköltötte, a' tányér felváltatott, és egy úttal azon másik helyett is más tiszta tétetett. Ő szokás szerint vizet ivott, és mindenkor azon második pohárba is töltött, mellyet a' Komornyiknak ki kellett önteni, ha ő a' magáját ki itta. Öt óráig a' táblánál ült, azután ismét egy kevesse klavirozott, könyvtárába zárkozott, olvasott, és leveleket írt, mivel meszsze terjedő, és sűrű levelezései voltak. 10 órakor le feküdt. Ágya mellett még egy másik is állott, a' mellyben néha feküdt; ebben akár aludt, akár nem, de mindennap újra fel kellett vetni. — Így élt a' Lord 6 egész esztendeig, és ő az egész környék-

ben meg-oldhatatlan titok volt. A' hatodik esztendőnek utolsó napján éjjel 12 órakor fel-kél és tsenget. A' Komornyk, és Inas bėjönnek, és mint egyébbkor kinyújtják kezeket, hogy az irásba foglalt parantsolatot el vegyék. A' Lord mosolygott.

Köszönöm jó emberek; így szólla ő, azon békességes türeستeket, mellyel voltak vélem hat esztendeig, én nem vagyok háladatlan, vegyétek ezeket az irásokat, ezekben néktek hóltig való fizetés rendeltetik: de azt ki-kérem magamnak, hogy eddig volt magam viseletének okát soha ne kérdezzétek, és ezen órától fogva minden szóval adandó parantsolatimat pontosan tellyesítsétek, akár melly különösöknek láttzattassanak is azok. — Komornyk eredj, szedd rendbe ruháimat! György eredj, rendelj nevemmel pósta lovakat, mi elutazunk! — A' nagy láda itt az ágy mellett a' kotsira feltétettetik. — Reggel pontban 10 órakor innen el-indulunk.

Az álmélkodó szolgák a' kiadott rendelés szerént foglalatoskodtak: tíz órakor a' kastély előtt állott a' hintó.

Hová? kérdezé a' Pósta-legény. A' hová néked tettik, felele a' Lord, tsak Londonba ne. A' pósta legény a' leg-közlebb lévő státiónál megállott, és ez így ment egy póstáról a' másikig. A' hol a' Lord egy falusi leányt az útban látott, a' hintónak meg kellett állani, a' leány elő

szóllíttatott, a' Lord megnézte, néha ezzel, vagy azzal beszélgetett, mindenikét megajándékozta, és tovább utazott.

Igy tartott egész 5 nap. Az első napokban tett úton vissza tértek, a' Lord több leányokkal beszélt, többet megajándékozott. — Egy falusi leány egy tsemó zsuppot vivén a' hátán, szemközt jött a' hintónak, és a' Lordot illendően köszöntötte. Alj meg, ugy mond a' Lord, megtaláltam, szömöltső van a' nyakán. A' Póstalegény megáll, a' Lord a' hintóból kiszál, a' leányzónak artzáját megveregeti, és kérdezi, ha nem menne e' hozzá? A' leány tréfának véli, de a' Lord bizonyossá teszi, hogy ő nem tréfál, a' leányt maga mellé veszi a' hintóba, és a' Póstalegénynek megparantsolja, hogy a' legközelebb lévő faluba bajtson a' leány' szüleihez. — A' jó öregek elbámultak, látván, hogy egy szép hintó egy nagy Urral az ő alacsony kúnyhójok előtt megállott, de még inkább elbámultak, a' midőn ezen Urnak társaságában leányokat meglátták, nem tudták, mit gondoljanak, és mikép viseljék magokat.

A' Lord észre vette zavarodásokat, és nem várta, hogy azok szóljanak. Térjetek magatokhoz, Barátim! úgy mond, és leányotok felől ne aggódjatok. — Én vagyok a' néma Lord, a' mint körül belől neveznek engemet, talán ti is hallottatok valamit felőlem. Hála légyen az Egeknek,

még egészen szótalan nem vagyok, és annak jelentésére jöttem, hogy a' ti szerentséteknek talpkövét akarom megvetni, ha ti is részetekről az enyimét munkálni akarjátok.

Az öregek a' tsudálkozás miatt nem felelhettek. — A' Lord folytatá: Adjátok ezt a' leányt feleségül, és a' ti szerentsétek bizonyos. Reménylem, hogy töttem ennek a' jó gyermeknek. Mint Feleségem, egyet az én leg nagyobb jószágaim közül fog bírni, és én tellyes igyekezettel azon leszek, hogy társalkodásom kellémetes legyen néki. — Kedves leány, add ide kezdet! — A' Lord olly komolysággal, és méltósággal mondotta ezt, hogy a' kunyhó lakói nem kételkedhettek szavaiban. — A' leányzó elpirúlt, a' földre szegezte szemét, néha titkos tekintetet vetett szülei-re, de mégis gyakrabban a' Lordra, és mivel ez az ő kezét még mind feléje nyújtva tartotta, nemes együgyűséggel nem bártorkodott jobb kezét annak jobbába tenni, hogy azonban bal kezével kötényéhez nyult, és azzal képét felényjre eltakarta.

A' Lord által ölelte az ártatlan leányzót, egy forró tsókot nyomott artzájára, és örömmel eltelve így szóllott: Már megvan, a' mit kerestem, én szerentsés vagyok! Intett szolgálainak, hogy a' nagyládát bé hozzák. — Ez bé-hozattatott, felnyittatott, és moat először látta tsudálva a' Romornyik, hogy abban a' leg pompá

sabb ruhák, és leg nagyobb drágaságok voltak. Mivel London nem meszsze volt, tehát Györgynek az Inasnak minden hadék nélkül oda kellett menni, és már más nap szoba-leányok érkeztek, a' kik a' jó mezei leányzót öltözgették, és ékesgették. A' szülék is más ruhákat vettek magokra. Azt a' kunyhót, a' mellyben ezek laktak, a' hozzá tartozó földekkel együtt a' legérdemesebb falubéli szegény házasoknak ajándékozta a' Lord, 12 szegény leányzókat gazdagon meg-ajándékozott, és mátkájától, és annak öreg szüléitől késértetve ezer szerentse kívánások, és áldások között hagyta el a' falut. Nem sokára el-ért jószágában, a' hol kevés napok mulva a' Mennyező a' legfényesebb pompával tartatott.

A' Lord ismét egészen előbbi módja szerint élt, tsak azzal a' külömbséggel, hogy beszéllett. Asztalánál senki sem evett, tsak ő, és felesége; ennek számára volt az előtt is meg-terítve. Ugyan abban az ágyban, a' melly a' Lordé mellett állott, hált az Aszszony. A' szülék a' kastélynak egy különös szakaszában laktak, és mindenek volt, a' mit kívántak. — Talán egy házasság sem volt szerentsésebb énnél. Húsz esztendők mulva is azt gondolta az ember, hogy nem annyira házassokat, mint inkább jegyeseket lát maga előtt. Gyermekük tellyesek vidámsággal,

és kellemeikkel a' legfőbb mértékre emel-
ték ezen párnak szerentséjét. A' huszadik
esztendőnek utolsó napján ismét éjjel 12
órákor felkölti a' Lord karjain nyugovó
Feleségét, bizonyossá tette leg forróbb
szerelméről, a' gyermekeket előhivatta, a-
zokat meg-áldotta, annyoknak egy irást
nyújtott által, a' melly azt két nevezetes
jószágoknak birtokosnéjává tette. Még
egyszer rendre tsókolta hozzá tartozóit, bé
fogni parantsolt, és többé egy szót sem
szólván, az ő két régi szolgálival egy tá-
volabb fekvő várába költözött, a' melly
egy vadon pusztaságban volt, és a' melly-
ben eddig tsak tsókák és baglyok laktak.
Minden más társaság nélkül többé felesé-
gét, és gyermekeit nem látván, és éppen
olly némán, mint az előtt, még 4 eszten-
deig élt itt a' Lord. Egy reggel halva ta-
lálták ágyában, a' jelenségek arra mutat-
tak, hogy szélütésben mult ki. Az aszta-
lon egy papiros feküdt, a' mellyen teme-
tése módja volt megírva ilyenképpen:

Az én . . váramban . . Grófságban
18-dik Decemb. 1755. eszt. — Ugyan azon
öltözetben, mellyben halva találnak, ki-
vának eltemettetni. A' falnak temetőjé-
ben a' hegy' lábánál az én jobbágyaim kö-
zött akarok nyugodni, semmi különös ko-
porsó ne fedje tsontjaimat, és semmi kül-
ső jel ne esmértesse meg, hogy itt egy
embernek teste rothad, a' ki gyarlóságok-

ból volt özsze alkotva. Öt egész napokig hagyjanak az én halottas szobámban feküdni kinyitott ablakokkal, és ajtókkal, és hatodik napon a hajnal első pirulttával énekszó, és pompa, harangozás és fátylyák nélkül temessenek el. Tsupán az én feleségem, gyermekeim, és az én két régi szolgálóm legyenek azok, a kik a temető helyre késérnek, és kérem őket, hogy a midőn a szeretetnek ezen végső szolgálatját tellyesítik, a sirástól tartóztassák magokat. Ez a felleg vár pusztuljon el, ez az én eltökélt akaratom. — A pénz, a melly nálam találtatni fog, a szegényeké. Nagyon óhajtanám, ha halálom után senki rólam meg nem emlékezne, se jót, sem rosszat felőlem nem beszélene, és azzal tellyességgel nem gondolna, miért éltem éppen így, és nem másképp.

Lord . . .

Ezt a Codicillust a megholt, öt nappal halála előtt írta, mert abban az esztendőben 24-ik Dec. reggel találták halva. Egy jó barátja Londnban ügyelt ezen utolsó akaratjára.

Minden iparkodás, hogy ezen különös Characternek valóságos okait ki tapogathassák, haszontalan volt.

A Londoni Ujság levelek a Lordnak halála után nem győzték magasztalni az ő négy fiainak jó neveléseket, és az öz-

vegynek kimivelt elméje, és szíve, a' mit a' Lord tsupán véle való társalkodása által a' tsudálkozásáig eszközlött, eléggé mutatták az ő nagy esméreteit, és bélé-tásait. Az özvegy azt bizonyította felőle, hogy ő azon húsz esztendőök alatt, mellyeket töltött véle, mindenkor különösen ugyan, de mégis, mint egy szeretetre méltó, mély bélé-tású, jó, és nagyon igazságos férj, úgy viselte magát. — Gyakran próbálta az előbbi hosszúság hallgatásának okát tőle kitanulni, de sokat jelentő tekintettel azt felelé: kedvesem! öszszeke-lésünkor hozzá tettem, hogy ezt ne kérdezzed; erre a' feleség kívántsóságát elnyomta, és tovább nem fürkészett. — Ő soha nem haragoskodott, nem szomorko-dott, de mértékletlenül nem is örvende-zett, másokról soha nem beszéllett, senkit meg nem ítelt, senkivel nem gondolt, semmit sem ditsért nem gyalázott. A' mit tselekedett, azt jól megfontolva tselekedte. Másokhoz kegyes, és engedelmes, maga iránt nagyon kemény volt. — Ő csak feleségének, és gyermekeinek élt, a' kik 20 esztendőök alatt szüntelen szemei előtt voltak. Ezek meg nem vesztegetődött természetű érzékeny szívű, kimivelt, és szép esméretekkel gazdag értelmű gyermekek voltak. Külömben ez az élet leírás (Biographia) azt is mutatja, hogy mennyire lehessen az ember önnön magának Ura, ha eltökélve akarja. Hat egész esztendeig

magát a' szóllástól meg - tartóztatni, egy meg - állított különös plánum szerint pontosan élni, azután 20 esztendeig semmi gyengeséget nem mutatni, és ismét hirtelen a' szeretetnek karjai közül ki - bontakozni, attól elválni, a' mi az emberi szívnek legkivánatosabb, és újra egy örök hallgatásnak, és egy egészszen magános állapotnak törvényét magára venni, és azt egész végig híven megtartani, mind ez tagadhatatlan bizonyosága az eltökélt emberi akarat' győzedelmének, és az embernek önnönmagán való hatalmának,

M i l o. *)

Jelenet. Crotona. Vil. ter. 3460. eszt;

1.

Esti szürkület.

Milo magánosan.

Milo egy ember oszlop, törzsökös, és nagy az erdőnek tölgy fái alatt ül, mellette egy fejsze a' mobban) Így hullámoznak az idők! egykor hadi vezér voltam, most gunyolják a' szegényt a' gazdagok. — Hála a' jó Isteneknek! hogy nints szükségem segítségekre. — Még elég erősek ezek a' karok a' Tigrisnek meg fojtására, még elég izmosak ezek az inak a' gyors szarvasnak üzésére. Erő a' férfinak tulajdona, és egy világ megrendül a' hatalmasnak lábai alatt! — Alcides meg támadta Olympust, és a' Nap Istené szaladott nyilai elől — így kell a' Féfinak állani az ő tellyességében, és semmitől

*) Ezen régi híres Bajnoknak, a' ki az olympiai játékban egy ökröt vállaira vévén azt öklével agyon ütötte, szánakodásra méltó esete, és az erdei vadaktól lett szélyvel szaggattatása esméretes.

sem félni, csak az öregségnek erőtlenségétől! — Igy akarok én állani! — Mire valók a' Sykofantáknak minden okoskodásaik? Mit használ egy Anaxagorásnak elméssége, ha erőtelen élet leszen az erekben? Mire valók a' fényűzésnek minden Mesterségei, és az üres hangoknak tudományai? Ollyan szükségekre tanítanak, a' mellyek a' testet elgyengítik, és ollyan örömeket bájolnak előnkbe, a' mellyek az embert törpévé változtatják! Büszke az ő férfiúságának hatalmas érzésében fel emelkedik a' természet' fia, és tellyesíti, a' mit azok az okoskodók csak gondoltak. Ó félek, hogy jönnek századok, a' midőn a' lajha Bölts görzsedve fog járnai a' győzedelmes Barbárosoknak jármában, mellyet Kimmriának örök éjszekájából vetnek nyakába; a' midőn ezek a' Görögök átkozni-fogják a' szótagoknak első méregetőjét! — Pfui! pfui! háborodik gyomrom e' képre. (fél kél és a' fejszét kezébe veszi) Az én feleségem vár engem, el végezem munkámat. (Ő fiatal fákat döntöget, és hasogat — egy magosra nőtt, és vastag tserfa fel ingerli, le dönti, egy hatalmas vágással félig hasad, a' fejsze ketté törik — a' darabokat el dobja. Vakmerően) Eh! a' hol az emberi erő elégséges, boldonság ott segítő eszközökhöz nyúlai! (Ő meg fogja a' törzsöknek félig hasadt részeit, és egymástól elfeszíti — de gyengék az ő inai, villám erővel vissza tsattanik

a' fa, és az Athletának hezeit úgy közbe szoritja, hogy az ő gőzölgő vére messze fetskendez. Dühös fájdalom emészti inait, fenn szóval jajgat szegény, lármája vissza hangzik a' puszta kősziklás völgyből.)
 Ti Parkák! segéljete! — jaj! o jaj! el hagyott erőm! — szabadítsatok meg, mindenható Istenek! — Ne engedjete itt kétségbe esnem. (Az össze tsukódott fá-
 tol akar meg menekedni — hijjában, az inak pattognak, sűrűn tsepeg a' vér a' a' törzsök hasadásán. Tsikorogva verőd-
 nek össze a' szenvedőnek fogai, halálos sárgaság borítja el képet. Félelmesen el-
 forgatva szeméit.) Ez e' az én végem? il-
 lyen e' ? — Oh! — Sybarisnál tántorog-
 tak a' seregek kardomnak villogása alatt,
 és most reszketnem kell a' vad kutyanak harapásaitól! (ordítva) kiáltani akarok,
 kiáltani, mint a' meg sebesített vad az er-
 dőben, hogy az emberek meg halják, és
 a' nyomorulton könyörüljenek. (Dühösen kiáltoz) Krotonaiak! Atyámfiai! Emberek!
 Milo — Milo jajgat itt! — itt! segítség!
 segítség! — a' szózat elenyészik az erdő-
 ben, egy mentő angyal sem jelenik meg,
 el ájulva rogyik az Oriás nagyságú a'
 porba.)

2.

Más nap reggel.

(A' nap már magosan van, égető me-
 legség hat le az az erdőnek nyílásain —

el gyengülve, és vére el folyva kornyadoz a' haldokló Milo — az ő kezei még mind a' tserhez vagynak szorítva — tagjai meg rontsolódtak, szemei homályba borultak, hab álja meg mardt ajakait, és pokolbéli fájdalmak dulják a' kinos testét. Egy darázs sereg a' vérnek szagától oda édesgetve a' szerencsétlenre botsátkozott, és annak kínjait szaporítja. Halálos vonaglás terjed el a' rontsolt inakon. Ó ásitoz) Istenek! — Istenek! mikor végeződnek kinnyaim? — ó melly későn esméri meg az én küszködő Lelkem az emberi büszkeségnek hivságát! — Sziklákat akartam össze morzsolni, és — egy könnyű tser törzsök az én meg győzőm! — jaj! jaj! melly méljen turkálnak bennem ezeknek a' bogaraknak fullánkjai! — jaj nékem! — (fájdalmai között fészkelődik) Rettenetesen büntettetik a' férfiúi erőhöz, és inaim izmosságához való bizodalmam, rettenetesen! rettenetesen! — a' vak történet jádzik a' féreggel a' porban, és a' napokkal a' végetlen üregben. Oh! melly nagyon éget nyelvem! — tsak egy tsepp friss vizet! — ott mormol egy patak, és én itt epedek hullámjai előtt. Hu! millyen halál! — tsak egy tseppet! tsak egy tseppet! (egy kevéssé fel emeli magát). Itt tsepeg vér — igyál! Milo, igyál! az a' te véred! — (nyalja meg-

sebesült karját — dühössége meg újul, félelmesen ordít) Jöszte! jöszte! barátságos halál! — o könyörülj rajtam! — (Az ő nyelve meg lassodik, csak suttogva rebeg, egy homályos köd forma borítja szemeit, az ellankadt inak rengenek, a' fej el tsuklik) Melly ködös itt! úgy — úgy — távol! — fejem — o jaj! — Ennyire nyulik le — le a' mélység. (Meg némul. Még egyszer egy kis lángra kap a' kanót, Milo meredten körül nézi magát, gyengén) Még itt ebben a' pusztában? olly jól volt, olly hives! — Majd — majd — által esem. Crotona! virágozzál! — nevedjél! — Jó feleségem — — hu! — mint dolgozik bennem a' halál keze! — O jó feleségem! — ki takarja bé testemet homokkal? — kitsoda — gyűjti össze hámvaimat? — Lethének partjain — szédelegni fog — az én árnyékom — a' farkasnak vad gyomra — léssen az én sirom — (haldokolva) A' halandónak — ereje — csak vízi — buborék — az Oriás — nem tehet — többet — a' törpénél — az ő munkája — köd. — Jaj! jaj nékem! — a' kín — esmét — ú — jul!

(hörögve felerölködik — de vissza esik)
Felesé — gem! — Croto — — (kiadja lelkét)

A'

(A' darázsok donogva szállottak a' holt testre, a' varjak krákognak, és a' sasok süvöltnek a' magos Levegőben, hogy azonban egy éhes kánya sereg nagy sebességgel le tsap. —)

Vigyázatlanság, és nemes szívűség.

Sárosfai Kapitány egy első nagyságú Játékos külömbféle ferdőket bójárt, és egy népes városban megérkezett, a' hol a' vásár' beállása után egy nevezetes kávé házban Fáró asztalt állított fel. Ő szembe-tünőképpen meggazdagodott játékaival, valóban ritka eset egy játékosnál! De talán a' mi Kapitányunk hasonló játékosoknak szokások ellen gazdálkodó, és előre látó volt, a' jövendőt szemei elől el nem tévesztvén: de ezt hagyjuk abban. Havallyon egyéb aránt gazdagságát betsületének sérelme nélkül gyűjtötte-e, vagy ez valósággal az ő sikos pályafutása közben gyakran nagy tsorbákat szenvedett is, ezt minden meghatározás nélkül hagyom; mivel ezen Férfiúnak fiatalabb történeteivel nem vagyok esméretes, és örömet nem állítanék valamit a' mi egy embernek fájdalmasan eshetne. Élég, hogy ezen népes városban tartozkodása alatt semmi megalatszonyítót, legkevesebbé pedig tsalárdságot nem lehetett felőle mondani, sőt inkább az a' vonás, kedves olvasóim! mellyet mindjárt említeni fogok, ismét

tökéletesen meg-békéltethet benneteket characterével, ha talán keresetének módja által betsületére nézve bizodalmatlansággal viseltettetek hozzája. Már több ízben Sárosfai nagy szerentsével jádzott, a' midőn egy estve egy ifiat látott a' Fáró asztalhoz jönni, a' ki, úgy tettzett néki, tsak akkor érkezett szüléinek házából a' tudományoknak tanulására. Legalább egész maga viseletéből világosan látható volt, hogy ő itt legelőször jelenik meg. Mindjárt beléptekor a' Kapitány' figyelmetességét magára vonta, a' kinek ifjúsága, és képvonásainak természetes nyíltsága miatt szemébe tűnt; fel tette tehát magában, hogy a' fiatal emberre észrevételenül vigyázni fog, kivált egy olyan társaságban látván őtet, mellyet már régen nem a' legjobb oldalról esmért. Sokáig mozdulatlanul, és merő tekintetekkel tsudálta a' kártyákat, és a' felhalmozott arany- és ezüst pénz rakásokat, (vagy talán bé-váltó tzédulákat?) és szemeiből észre vehetőleg kitettzett az a' kívánság, hogy szerentsét örömet próbálna a' játékban. — Több ízben nyult zsebébe, hogy az ott fogságban lévő aranyakat kiszabadítsa, de mind annyiszor vissza húzta kezét, mivel még jókor eszébe jöttek az ő annyának intései, és attyának hasznos tanításai, a' mellyekkel talán az ő jó szülei, jövendőbéli sorsáról aggódva bötstötták útra. — A' Kapitány, a' ki az if-

júnak minden mozdulására jól figyelmeztet, észre vette ezen bizonytalan habozását, és mint egy gyakorlott ember-esmérő képvonásaiból olvasta azt a tsatát, a mely az ő lelkében a kötelesség, és kívánság között véghez ment. — De tette, mintha semmit sem venne észre, és titkon az ifjura vigyázott. De talán azt kérdi itt az olvasó, miért nem intette az ifiat, holott mint nagy tapasztalású férfiú azt kevés szavakkal eltéríthette volna a boldogtalan igyekezettől, és vissza vihetné volna az okos megfontolásra? — Tsak békességgel, jó olvasó! hagy végezzem előbb történetemet, és azután itéld a Kapitánynak tselekedetét! — Elég most, hogy ez Plánumán kívül volt. Mennél tovább nézte a magát meg nem határozható ezt a szerentsé-játékot, annál jobban nevekedett benne a kívánság, és neki bátorodván a biztatás, és még inkább az ő társainak példája által, a kik eddig meg lehetős szerentsével jádzottak; ismét zsebébe nyúlt, és egy koronás tallért abból kihúzott, és azt egy kártyára tette. Itt vesztett. A betsületnek helytelen képzése, a mely már olly sok fiatal embert szerentsétlenné tett, és végső romlásra juttatott, meg nem engedte a mellett maradni, ez, és az a kívánság, hogy vesztését egy szempillantat alatt vissza szeresse, kezét észrevehetetlenül ismét zsebébe készítette, és a második koronás

tallér az elsőnek sorsára jutott: így jártak egymás után a többiek is, és csak hamar hat tallérok a Banquier kezébe jutottak. Ennyi volt, a' mit a' szegény megvakított magához vett. — Olyan szemekkel, a' melyekben a' vesztésén való fájdalom nagyon elevenen volt lerajzolva, követte eltávozott barátjait. Meghatározatlanul, és mint egy álmodozóhoz hasonló állott egynehány szempillantatig, és képvonásai tudára adták a' Kapitánynak azt a' mi benne történt. Végre tselekedetté lett meghatározása. Szapora lépésekkel elhagyta a' szobát, és fél óra mulva minden pénzével vissza tért, a' melly 250 tallérok-ból állott ezüstben: ez volt egész értéke, ennyit, és nem többet adhatott néki az ő atya az Akademiára. — A' tsendes eltökéllettségnek tettetésével ismét a' jádzó asztalhoz lépett, de szerentsétlen a' nyerekedésnek egész forró kívánásával sem tudta a' háttal fordult szerentse aszszonyt kedvező mosolygásra hozni: mind egyre vesztett, és még akkor is, a' midőn kisdéd kintsének felét már elvesztette, és a' kétségbeesés merevedő vonásokban rajzolta magát ábrázatján, még ekkor is megilletődetlenül állott az elkomorodott Isten aszszony, és a' még hátra lévő fele rész csak hamar követte a' többit. Itt állott most már a' gondatlan ifju a' bánattól, és kétségbe eséstől martzangolva, a' lelki ismeretnek furdalásától kínoztatva, és al-

kalmatlan minden más gondolatra, hanem csak a' reá nézve végzetlen vesztésnek homályos vizsgálására. Az ő szemei merőn néztek az asztalnak azon szegletére, a' hol a' fehér koronás tallérok, és egyéb ezüst pénz darabok, a' mellyek egy két óra előtt még tulajdona voltak, több egyebb kész pénzel együtt felhalmozva heverték. Abrázatjának minden inaiban a' legdühödtebb fájdalom dolgozott. Ennek a' szerentsétlen fiatal embernek állapota valóban rettenetes volt, és a' körül állóknak sziveit a' könnyörületességnek érzésével egészszen bétöltötte volna, ha a' játék kimeneteleivel bajlódva más egyébre figyelmezhettek volna. A' Kapitány, a' ki nek mint Banquiernek legtöbb köze volt a' játékhoz, volt talán egyedül, a' ki az ő kétségbe ejtő helyezetét jól által látta. Magát elfelejtve sokáig meredten állott a' szerentsétlen, még végre egészszen akaratja ellen ezüst órája után kapott, hogy ezt is feláldozza, de ebben a' szempillantásban mára elvégeződött a' játék. Csak nem minnyájan oda hagyták a' szobát, mivel már éjfél volt, csak Sárosfai Kapitány maradt meg, és az ifjú emberhez közelített, a' ki még mind előbbi állásában mozdulatlanul állott.

A' Kapitány. Szabad e' nevét kérdezniem?

Az Ifjú (mint egy álomból feltsód-

va) Az én nevemet? — engem' Bánrévi-
nek híjnak.

A' Kapitány. És szállása?

Az ifjú. A' Kaskiak házában a' második emeletben a' Dob útzában. — Ezt olyan hangon ejtette, hogy a' Kapitány' szívét által járta, és meg nem állhatta, hogy némelly vigasztaló szókat ne ejtett volna.

A' Kapitány. Legyen tsendesen az Ur: vesztése nem megtéríthetetlen. Menjen az Ur haza, és feküdjön le. Az Ur javára majd valamit gondolunk.

Ezen szavai után kiment a' jádzó szobából. — Az Ifjú Bánrévi, a' ki az idegen Tisztnek barátságos meg szollítására valamennyire esmét magához tért, egynehány szempillantatok mulva követte őtet, és a' leg mardosóbb aggodalmak között ment szobájába. Én le nem írhatom azon siralmas állapotját, a' mellyben volt egészen magába szálván: hol a' kávéházba való boldogtalan menetelét átkozta, hol eltsábitó társait szidalmazta, hol magát egy gondatlan, háladattlan, és roszt vetemedett fiúnak nevezte, míg végre a' legkeserűbb bánatnak özöne szemeiből megindulván, véget vetett sok féle átkainak. A' mint volt ruhástól vetette magát az ágyba, és a' lelki megerőltetés után nem sokára elaludt. Még a' kedves reggeli szenderedésben lebegett, a' midőn valami kopogást hallott ajtajánál, fel kelt,

megnyitotta azt, és egy szolga a' következő irást nyujtá néki:

„Az a' Tiszt, a' kit az Úr tegnap a' Fáró asztalnál látott, és a' ki az Úr' vesztegén megindult, kívánna az Urral szorosabban megeszmérkedni. Reményli, hogy az Úrnak kedvetlen helyheztetésében hasznára lehet. Ha a' világgal való esméretlensége közben egy jó barátira, a' ki az Úrnak maga kínálkozik, szert akar tenni, tehát ma délután 3 és 4 óra közben jöjjön a' szarvas Vendégfogadóba a' VI. Szám alatt lévő szobába.“

Sárosfai Kapitány.

Ez az egynéhány sor egy tulajdon bényomást tett az ifjúba: annak elolvasása után úgy tettett néki, mintha egy szörnyü mélységbe akart volna hullani, és még egy jókor közelgető mentőnek keze visza tartóztatta volna. Most újra megemlékezett az esméretlen Tisztról, és azok a' szavak, melyeket tegnap tsak fülhegygyel hallott, előtte meg újultak, és benne új reménységet támasztottak. Sokkal nyugodtabban felöltözködött, és kívánva várta a' meghatározott órát. Tsak most volt képes állapotját vizgálni, és kitettzett, hogy az esméretlen emberbarátnak kegyes részvétele, nélkül ki-mondhatatlanúl szerentsélen volna; mert ő valóban olly tisztára kipusztított, hogy az nap az ebédet sem fizethette ki. Mi tévő lett volna pedig a' gondviselésnek ezen különös mun-

kálkodása nélkül, ezt előre maga sem tudhatta. Hihetőképben tüstént katonává lett volna. Illyen, és hasonló vizsgálódások között a' megállított idő végre érkezett, és alig ütött három órát a' városházi toronyban, hogy a' reménységtől ketsegtetve szapora lépésekkel a' kijelelt Vendégfogadóba sietett az ő nemes szívü Mentőjéhez. A' mondott szobában találta azt az Ujságokat olvasva, és annyira elmerülvé, hogy az ifjú Bánrévinek bényítását észre se venné. Bátortalanul, és kétszéges lévén, szóljon e', vagy ne, lassu lépésekkel közelített, a' közelgető zörgés által figyelmezésében meggátoltatván hátra tekint a' Kapitány, és az ifrút meglátja, és — de inkább az egész beszélgetést, a' mint közöttök folyott, ide írom.

Kapitány. Isten hozta az Urat! Pontra jár az Ur, és ez tettzik nékem. A' jele annak, hogy esméretlen jó barátjához bizodalma vagyok.

Bánrévi. Vitéz Kapitány Úramnak az én szomorú állapotommal való esméretsége, és olly nemes szívü részvétele tellyes just adnak egy illyen meghitt bizodalomhoz.

Kapitány. Az Urnak hihetőleg kevés esmérői vagynak itt?

Bánrévi. Senki sints.

Kapitány. De botosásson meg kérdéseimnek, többet fogok tenni — mert

én nem tsupán kíváncsiságból kérdezek. Azok a két Urak, a kiknek társaságában tegnap a Kávéházba jött?

Bánrévi. Azok két úti társak, a kik az utolsó Státzión hozzám adták magokat, és holmi kedveskedésekkel voltak hozzám. Ide érkezésem után arra ajánlották magokat, hogy majd a városban meghordoznak, és hallván, hogy itt egészen esméretlen vagyok, ezen népes várossal egy kevéssé megesmértetnek, ők beszéltek engem azon boldogtalan Kávéházba való menetelre is. Ezen kívül éppen olly esméretlenek ők előttem, valamint akár ki más ebben a városban.

Kapitány. Esmérem a jó madarakat! ők két korhely társak, a kikkel Kökesdben való mulatásomkor esmérkedtem meg, a hol oskolába jártak. — Az egyik egy hamis játékos, a kit egy estve a tsalárdságban utol értek, és a grádítsokon le dobtak: a másiknak tett adósságai miatt éjjel a setétben kellett a várost elhagyni. — Szegény fiatal ember! ugyan derék kezekbe került. Őrizkedjék jövődében ilyen korhelyektől. — Hihetőkép-pen Plánumokon kívül volt, hogy azon szerentséllen éjtszakán az Ur minden pénzét elveszejtse, vagy talán gazdagabbnak tartották az Urat. — Azonban hagyjuk magokra ezeket a korhelyeket: nem akar-na az Ur engemet egy kevéssé megesmértetni familiabéli környülállásaival?

Bánrévi. Az én hazám Uszfalva, a' hol az Atyám oskolamester. Ez a' hivatal tsekély jövedelmű, és abból semmiképpen sem tarthatná négy gyermekeit, hatsak ezen fellyül más úton különös iparkodása által nem szerezzetne. Puzstavárott elvégezvén szokott oskoláimat, ide küldött a' törvények tanulására. — Elbútszásomkor két száz ötven tallérokat adott, edszerismind a' legkegyesebb atyai intések között bizonyossá tett, hogy mind ez, a' mit tanulásaimnak két esztendeire adhat, ezt is keserű veréjtékkel szerzette, és fősvénykedő takarékoszággal számomra megszugorgatta. E' szerint rendeld el magadat, egy jól intézett gazdálkodás mellett sokáig be lehet érni 250 tallérral. Azon közben olly szerentsés lehetsz, hogy iparkodás és jó magadviselete által ollyan esmértségekre juthatsz, a' mellyek előmneteledre szolgálhatnak. Mindenek előtt jól élj az idővel, a' ki tanulásait jól elrendelve folytatja, tovább megy egy esztendő alatt, hogy sem a' rendetlenül tanuló három esztendeig. — Itt egy plánomot rajzoltam elődbe, mellyet egyes esetekben a' környülállásokhoz képest változtathatsz. Egyébb aránt ójjad magadat társaid között nagy esmértségektől, különösen az úgy mondatott jó barátoktól, a' kik barátságokkal önkint kínálkoznak. A' betsületes nyílt szívű Férfiat a' te igazságos vissza tartózkodásod meg nem bánt-

ja, az álnok tsábitónak pedig az által alkalmatosságot nem adsz a' hozzád közeli-
tésre. — Ah! a' jó Atya nem gondolta
akkor, hogy olly hamar megfélelkezem
hasznos intéseiről! Az Anyám még hat-
koronás tallérokat adott, mint titkon gyű-
tögetett úti pénzt, és így útnak indultam.
— A' többit tudja vitéz Kapitány Uram,
és elgondolhatja, melly rettenetes lehe-
tett nékem a' tegnapi estve.

Kapitány. Én sajnálom az Urat,
és pedig annyival inkább, mivel nyilt
szivüsege bizonyosága jó szívének — De
mi tévő leszen az Ur?

Bánrévi. Hogy igazán még valjam;
magam sem tudom. Tegnap vesztésem
való fájdalom az elmélkedésre alkalmat-
lanná tett — és ma az Urnak vigasztaló
írása azt a' reménységet gerjesztette fel
bennem, hogy a' nemes szivü esméretlen
nékem leg alább tanátsot fog adni, mel-
lyet vaktában követni kész vagyok. —

Kapitány. Egy olyan reménység,
a' melly talán nem ok nélkül való. De
még egyet: Ez előtt soha sem jádzott az
Ur? tudom tapasztalásból, hogy a' kis vá-
rosokban is szinte úgy van alkalmatossága
játékra, mint itt, és más nagy helyeken.

Bánrévi. Én semmit el nem titko-
lok — Már Pusztavárott gyakran voltam
játékosok között: a' felsőbb osztályú ta-
nulók vasárnapokon játék végett a' szom-
széd falukba ki jártak, én mindenkor sze-

rentsés voltam, és ez észre vehetetlenül a' játékra hajlandóvá tett, ez vitt arra tegnap is, hogy a' nagyban szerentsét próbálják — de fájdalom! —

Kapitány. A' szerentse a' meg határozó szempillantatban hátat fordított. Erről elég. — Én nem akarok szemrehányásokat tenni, elég keményen adózott gondolatlansága miatt. Nints szükség további intésre. Tapasztalt szerentsétlensége elegendő intésül fog szolgálni. Adjon hálákat az Istennek, hogy én voltam az, a' ki az Ur pénzt el nyertem.

Ezt végezvén, ki húz író asztalából egy fiótskát, és egy tsumó ezüst pénzt nyújt az ifjú Bánrévinek.

Kapitány. Itt vissza adom az Urnak a' tegnap estve elvesztett pénzt.

Bánrévi. (Magán kívül lábaihoz akar esni) Nemes szívű Jótévőm.

Kapitány. Erről egy szót sem! adjon az Ur titkon hálákat annak a' ki a' legnagyobb szerentsétlenségben nekünk nem-várt segedelmet küld.

Bánrévi. (Könyhullatások között) vitéz Kapitány Urnak példátlan nemes szívűsége. —

Kapitány. Indító ok gyanánt legyen az Urnak az iparkodásra, és jámborságra. — De nem elég, hogy azt ismét helyre hoztam, a' mit a' szerentse el rontott. Én szeretem az Urat, és részt veszek sorsában.

Bánrévi. Ah! ezt csak elébb mutatta meg vitéz Kapitány Uram nemes szívűségével. Egész életemben.

Kapitány. Lassan! — Hagy beszéljem ki magamat. Ohajtanám, hogy egykor egy derék ember váljon az Urból: én az Urra szorgalmasan fogok vigyázni, és ha úgy találom, hogy az Ur ditséretes buzgósággal ezen végtélra törekedik, tehát jövődöben szerentséssé teszem. — Most kikérem magamnak, hogy néha meglátogasson, ez úttal egy kis költő pénz gyanánt hónaponként két aranyat ígérek. Távol létemkor Szirághegyi kereskedő Ur fogja ezt a' tsekélységet helyettem ki szolgáltatni.

Az ifjú Bánrévi szive' fenekéig meghatva lévén a' Tisztnek szokatlan nagy lelkeségétől, szavakban akarta érzéseit előadni, és Jótévője előtt egész szívét ki önteni, de a' Kapitány ennek elejét vette.

A' legjobb mód, úgy mond, mint mutassa meg az Ur irántam való háladatosságát, abban áll, hogy jövődöbéli magaviselte által megerősítse azt a' jó vélekedést, mellyel vagyok az Ur felől — Ezt mondván szeliden kivezette a' szobából.

Ha magatok is érzékeny szívvel birtok, Olvasóim! a' kiknél a' háladatosságának érzése nem idegenek; ha gondolóra veszitek, millyen annak a' szerentsétlennek belső állapotja, a' kinek minden reménység nélkül hagyatott, s valóban nyo-

morult sorsában egy részt vevő, és felsegellő jó barát jelönik meg: ekkor képzelhetitek azokat az érzéseket is, mellyekkel az ifjú Bánrévi elhagyta jótévőjét.

Bé lépvén szobájába, szívének forróságában adott hálákat az Istennek, hogy rövid idejű szenvedése által bőltse tette, és egy reménytelen megszabadulás által meg örvendeztette, és az az eltökéllés, hogy a' kijelelt tziel-felé iparkodjon, és az emberi társaságnak hasznos tagjává váljon, lángolva fel lobbant lelkében, és tselekedeté vált. Szóval: ő egészen az ő Jótévőjének kívánsága szerint élt, szüléinek öröme lett, és mind azon Ifjaknak méltó példájok a' követésre, a' kik egykor a' köz jónak hasznos gyarapítói kívánnak lenni.

A' hív alattvaló.

IV. Henrik Francia Király egykor egy derék hadi Tisztnek Schomberg Urnak meg fontolatlan hirtelenkedésből olyan egy két szót ejtett, a' mellyek által az nagyon meg sértetettnek lenni érzette magát. Egynéhány nap mulva Ivrynél az ütközet megállítatott. Henrik meg látván Schomberg Urat, magához szollitá, és a' legnevezetesebb Generálisok jelenlétében ezeket mondá: „Schomberg Uram! én az Urat megbántottam. Ez a' nap talán utolsó napja életemnek; én nem akarom egy derék férfiúnak meg bántatott bletsületét magammal a' sirba vinni: esmérem az Urnak vitézségét, és érdemeit, szívesen kérem, botsásson meg nékem. Jöjjön karjaim közé!” — Igaz, felele meg illetődve Schomberg Ur — Felséged ez előtt egynéhány nappal szívemet méllyen sebhedte; mert vérzett szívem, a' midőn egy tiszteletre méltó Király meg nem esmérte érdemeimet: de Felségednek mái jósága életembe fog kerülni, nem esmérek életemben nagyobb örömet, mint egy ilyen Királynak szolgálatjában életemet fel

fel áldozni.“ — A' derék férfiú igazán szólott: mert ő példátlan vitézséggel hartzolt ott, a' hol a' veszedelem leg nagyobb volt. — Gyakran olly nehezen esik e' világ' Nagyjainak egy igazságtalan szót, egy káros rendelést egy hirtelen tselekedetet visszahúzni, és így a' mint mondják, magokat hazugságban hagyni. De hiszen hibázni, a' mint tudjuk, az emberiségnek sorsa, és a' ki hibáz, nem gyalázatot, hanem csak gyengeséget mutat, és pedig ollyan gyengeséget, a' melly közös a' leg nemesebb, a' leg bőltsebb emberekkel. Ellenben a' ki gyengeségét tagadja, takargatja, és szépíti, a' ki hogy magát el rejtse, inkább az elkövetett hibának még olly ártalmas következéseit is tenyészni hagyja, az a' régi gyengeséget egy újjal neveli, és ezen fellyül igaz gyalázatot von magára. Ő egy nyomorult hivságnak hazug szemérme által a' gonoszságnak tselekedetére ragadtatik.

A b e r l i .

Jelenet. Savoya. Kr. Sz. u. 1778. e.

1.

Egy puszta jég vidék Montblancon.

Aberli, egy hires rajzoló; Sasson az ő inassa,
két út mutatók.

Aberli. (Az író táblát az el gémbere-
dett kézben tartván egy tüzes. képzelő-
désű Mesternek tsendes fel hevülttében a'
Savoyai völgyekre tekint le, a' mellyek
hóval körösleg békerítve áldott tsendes-
séggel fekszenek az esti szürkületben, az
alkonyodó nap gyenge pirossal aranyozza
a' temérdek jég oszlopokat, és egy finom
köd por fénylik az Egésszen. — Aberli en-
nek a' véghetetlenül szép tekintetnek ér-
zésétől eltelve, ilyen szavakra fakad) U-
ra a' megmérhetetlen mindenségnek! melly
nagy vagy a' te munkáidban! — O adjad
egynehány szempillantatra tsak egy súa-
rát a' te teremtő erődnek, hogy remek da-
rabjaidat eleven színekkel fenn fogjam!
— (a' szemlélésben álmolyogva egy töre-
déket rajzoló kézi könyvébe — végre az ő
szeme álmétkodva mulat az által ellenben

merően álló jég massán, a' mellyen az esti pirosuló fénynek vissza verése a' színeknek számtalan változásai között jádzik. —) Ah! millyen tekintet! millyen vegyülése a' színeknek! — Millyen világosság ezernyi ezer különböző kanyarodásokban! — O melly hideg, melly fény nélkül való az én etsetem az élő természetnek ezen képehez képest! — Nem érem fel ezt a' teketet, elégtelen vagyok azt felérni. (Elragadtatva néz a' lángok tükörébe) Marannak gyenge pásintú mezőségeiben felhevültem a' te pompáslékességeidre. Mitchigannak jeges völgyeiben kémlelve vizsgálтам útjaidat, és szent borzadásokkal leptek meg az én Hazámnak temérdek jég hegyei, a' midőn messzenyuló karjaidat kiterjesztetted előttem gyönyörű természet! — örömmel részegedve fűgtem emléidről, és égi gyönyörűséget szívтам azokból — de soha — soha sem érzettem azt a' kifejezhetetlen valamit, a' mit ebben a' mennyei szépségű szemléletben. O néző játéka az össze rontsolt világoknak, itt van a' te képednek mássa! — így hevert az éjji Chaosban az eredeti matéria, és az elemantumok ki fejtődetlenül, és zajogva zúgtak erőszakos megvívások között a' formátlan valóságokon — semmi sem volt itt, és még is Minden e' nagy Semmiben lebegett. — Így fog majd egykor ez az életteli tellyes világ az ő kezdetbéli formájába esmét vissza esni, így fognak

az ő erei keveredni, forni, és gerjedezni az örökkévalóságnak messzelévő éjjelében; mig — oh! el szédülnek érzéseim! — (hosszas halgatás — Aberli álmodik, és rajzol — a' bértzek homályba borulnak, barna fellegek kovályognak által északról — kis hó fodrotskák repkednek széllyel — ő nem veszi észre — kékes gőz borítja bé a' láthatárt — egy szózat sem hallik fel a' völgyekből, tsak a' hegynék mélyebb szakaszánál legelő öszvér nyak tsengettyüi szakasztják néha félben az estvének tsendességét — Aberli rajzol.)

Sasson. (Aberlinek inassa, a' ki oldalvást már sokáig nyughatatlanul állott — ura felé vad tekintettel, remegve) Most már ideje volna! — Sasson! mit remegsz te? — egy szúrás, és az egész kints a' tied, (ő rángatódva nyul az elrejtett hegyes törhez körül tekéngetve) de ezeket a' parasztokat — hogyan távoztassam el? — és — (az erköltsel még hartzolva törött hangon) a' te lelki esméreted, Sasson! — a' te nyugodalmad örökre el tűnik! (ingadozva) Ha! mely keményen sujtogat! — (félre menvén, az elmerült Aberlit merően vizsgálja) Millyen, gyanu nélkül áll ő itt! — Melly békességes minden körülötte! — Ő mindenkor kegyes Ur volt hozzám — — de — (tsak nem tajtékvá) Az Atyám tömlötzben kesereg, és Anyám — az én édes Anyám — oh fájdalom! — (kéttségbe eső hidegséggel) Meg menta-

lek benneteket! — Néki meg kell hallni.
(A' Kalauzokhoz megy) Agnolo! Paolo!

Agnolo. (durtzásan) No meg less-e már? — Már tsak nem megmerevedtem!

Paolo. (tsendes, jó szívvvel) Még mind folytatja? — (Aberlire mutatván) A' szegény Ur a' fagyot majd későbbben érzi.

Sasson. Haljátok! — Menjetek le az öszvérekhez, és várakozzatok reánk a' második kereszt utnál falutskátok felé — ott nem sokára reátok találunk.

Agnolo. Tehát Isten hírével!

Paolo. Ne fagyoskodtass sokáig, kedves Barátom, (le felé ballagnak.)

Aberli. (Egy granit kőszikla darabra ül, és által futja rajzolását) valóban töredék! — tsak töredék — egy Rafaelnek vésője után is. —

Sasson. (A' meg érett gonoszságnak vad tekéntetével) rajta! traja! — danoljatok ördögök! győzedelmi éneket — Sasson meg gyilkolja az ő Urát! — Anyám! — én Anyám! ne sirj, hiszen nem fogsz éhezni többé. (Hirtelen, és dühödve rohan Aberlire, a' hegyes tör villog magasan felemelt kezében) halj meg! — halj meg!

Aberli. (Fel ugrik, keményen megmarkolja a' bőszültet, és viaskodik véle) Gyilkos! — dühösködő! (a' földhöz tsadarja, és a' tört kitekeri kezéből) — Kezemen van életed! — Istentelen! mi

vitt téged erre a gonoszságra? (erőssen tartja) vald meg! —

Sasson. (Magán kívül — az eséstől meg vérezve — és kétségbe esve) öl meg! — nem akarok tovább élni (dühösen veri a földet); O nyelv el, mélység! fedezz bé, Lavina! — én el veszem! — (el ájul) Atyám! — Any — — (el sárgul.)

Aberli. (Meg rázkódva) különös! különös! — (az el ájultat ápolgatva) Ő különben olly jó, olly hív, olly tsendes volt! — hat holnapig körülöttem a leg forróbb ragaszkodással — és most? — megfoghatatlan! — (rázza ötet) Sasson! Sasson! — (szomoruan) Istenem! hiszem meg hal! — hol vagynak a kalauzok? — Paolo: Agnolo! — héj héj! — (meghökkenve) semmi felelet! semmi segítség! — (az ájulttal bajmólóva) Sasson! — az Isténért! kezeim között hal meg, (fenn szóval kiáltva) Paolo! Agnolo! — Ide — héj! Ide! (Az ő kiáltása el terjed a hegyek között, az öszvérek tsengetyüi fel hangzanak, a köd befedi a vidéket.)

2.

Más nap reggel.

(Egy kis vendégfogadó Montblancnak lábánál.)

(Sasson elszenderedve fekszik az ágyon, Duverd a vendég fogadós Paoloval az

út-mutatóval tsendes beszélgetésben egy asztalnál.)

D u v e r d. És az után — — beszélj el!

P a o l o. Mi nagy nehezen vissza másztunk, ott találtuk az embert véresen a hóban — Az Ura vak szemeit dörgölgette, és azt mondá, hogy egy sima kőön eltsúszván fejét nagyon megütötte a szerentsétlen — ő pénzt adott nekünk, és mi a beteget, a ki hideglélős álmodozásai között mindúntalan a halállal, és hóhérokkal vesződött, egy öszvérre tettük, veszedelmes volt a mi utunk, de Isten segedelmével még is szerentsésen ide hoztuk. Most már tudod az egész történetet.

D u v e r d. Hm! valami tsuda történetet vártam! — Mindennapi dolgok! (más-hoz lát.)

P a o l o. Hallod-e! — A sebessel jól gondolj, az Ur ezt nekem keményen meghagyta! az egy derék ember! —

D u v e r d. (foglalatoskodva) Ne tereferélj! — tudom, jól tudom, mi legyen kötelességem. (ki szalad)

P a o l o. (Sassont vizsgálva, és rajta szánakodva) szegény! melly halovány! — úgy! úgy! sok jámbor el veszett már ebben a jég tartományban, hogy azonban egy epedő familia hijjában várta őtet Hazájában. Szegény, szegény ifjú! (Lássan elballag)

S a s s o n. (Hosszas szenderedés után fel élled álhatatlanul.tétováznak az ő ho-

mályos szemei — elbádogyadva felemelkedik) Hol vagyok én? hogyan vagyok? (meg rázkódva) Már az igazság kezeiben? — (el lassúdott hangon) Jézus! könyörülj rajtam! — adj erőt, hogy álhatatosan végezzem! (borzadva) meghalni, — meghalni a' hóhérnak kezei között! — életemnek virágjában meghalni. — oh! ez nehéz — nehéz! — (jajgatva vissza esik ágyába) Ments meg örökké való! az önnön gyilkosságtól! (a' vánkosok közé takarja magát, és osztán szabadabban sir) De! — jobb így! — még a' gyilkosság nem terheli lelkemet, és az az ételő Biró oda fenn megbotsátja bűnömet, ő a' szeretetnek Istene. (Meg rettenik) Jaj! már közelítenek! (Magával küszködve felkönyöklök) Atyám! botsáss meg! — Oh! Szívem! oh fejem! melly bádogyadt! melly beteg!

Aberli. (bé lép, egy össze gyúrt levelet tart kezében, a' remegőt tsendes szánakodással vizsgálja — egy könny tsilámlik a' szép szemekben — kegyesen) Sasson!

Sasson. (Az ágyból lábaihoz borul, fenn szóval sirván) Uram! — jó Uram!

Aberli. Ki írta ezt a' Levelet?

Sasson. (Meg tekintti azt) Az Atyám a' Dijoni tömlöczből, a' hová ötet az irgalmatlan hitelesek vetették: össze kutsolja Aberlinek térdjeit) o könyörülj, könyörülj Atyámon! — Ne éreztesd véle kéttségbe

eső Fiának gonoszságát! — o könyörülj, könyörülj!

Aberli. (Atyai hangon) Sasson! — Te gyilkosság által akartad megmenteni Atyádat — Sasson! látod most, mint bünteti önnön magát minden gonoszság már itt e földön! — a' siron túl is bizonyos az eltitkolt gonosznak büntető ostora, és a' lelkiesméretnek foga szüntelen rágódik szivén. — Ember! te mélyen süllyedtél! — Te gyilkosság által akartál nagy lenni, és nyugodalmadat nyomorult aranyért lerontani! — Segítettél e' szüléiden? vakmerő!

Sasson. (Földre veti magát, és jajgat) O irgalom, és bocsánat! én érzem taelkedetemet — Irgalom!

Aberli. (Megilletődött szívvvel) Engem akartál meg ölni — engem, és tudtad melly kész barátja vagyok minden szerentsétlennek, és — — O Sasson! Sasson! mitsoda sátán súgta néked ezt a' gyilkos szándékot? Miért nem jelentetted ki magadat előttem? (félíg elfolytódott szózáttal) Sasson! én megbocsátok néked! — Itt van, mentsd meg Atyádat! (egy teli erszényt dob oda, és ki siet.)

Sasson. (tsudálva néz utánna, karjait az ajtó felé terjesztve, melje sebesen dobogva, és szeméit felvetve, rebeg) Isten! a' te angyalod volt e' ez? — Megvizsgálhatatlan! imádlak téged! (imádkozva össze teszi kezeit) imádlak téged! —

(egy kis vártatva fel ugrik, és felemeli az erszényt) Atyám! miképp' fogsz te örvendezni! — (Az ajtóhoz tántorog, Duverd szemközt) oh! Duverd! (nyakába borul) Duverd! — szabad vagyok! — szabad az Atyám! — o örvendj vélem! —

Duverd. (morogva) Tébolyodott ez az ember? — Sasson mitsoda bolondságokat üzöl? — térj eszedre.

Sasson. (Lassan meg térvén, sürű könnyek között) Hol van az emberek között a' leg nemesebb? hol van ő?

Duverd. Döre! kitsoda?

Sasson. Az én Uram, Aberli! —

Duverd. Ih! éppen most fizette meg a' mit költött. — a' te gondviselésedért egy kedves tsinos aranyat nyomott kezembe, és elnyargalt.

Sasson. (El kedvetlenedve) El? — oh Istenem! — Merre? —

Duverd. Ugy bizony! — ezt a' tzedulát irta plajbásszal, már a' ló hátán — ne! (által adja néki.)

Sasson. (Mohon és töredeztve olvasva) Reste, jusque ta santé soit toute retable! — un silence éternel enveloppera l'accident d'hier; — je te pardonne, sauve ton père, et sois vertueux! — Il faut nous séparer, cur la nécessité t'appelle à Dijon; — encore une fois je te répète: sois vertueux, et moi je serai toujours ton ami Aberli. (Forrón meg tsókolván a' Levelet, eltökélve, és nagy indulattal) Igen

is! nemes szívű! én erköltsős, és jámbor akarok lenni, és soha sem fog elenyészni képed az én szívemből! — (szivszorulva) Te adtál ismét vissza az erköltsnek — nem akarom szép tselekedetedet gyalázzattal illetni! — Ah! melly jól érzem magamat! — Levegőt! levegőt! (Ki szalad a Vendégfogadós sokáig kandikál utánna, és fejét hajtogatja.)

A' Nemzeti Betsnek magos érzése.

Tulajdon Nemzete' igaz betsének érzése nemzeti büszkeséget szül, a' melly valóságos elsősegeken épül, és ez a' büszkeség nagy fontosságú politika erkölts. Ősei méltóságának érzése ösztönül szolgál, hogy hozzájuk hasonló legyen, a' Nemzetnek a' mesterségekben, és tudományokban lett el hiresedése az ebben való részvétel által azt a' kívánságot, és iparkodást lobbantja fel a' Hazafiakban, hogy azokat gyarapítsák; az a' meggyőződés, hogy hasznos, és bölts törvények által igazgattatunk, a' Hazát betsessé teszi, és a' szabad Polgárokat a' Hazához édesíti. Arról a' vitézségről való megemlékezés, a' melly Őseinknek homlokát borostyán ágakkal ékesíti, erőss ösztön nekünk, hogy semmit ne tegyünk, a' mi ditső Eleinket meg alacsonyítaná, és a' veszedelem' idején hozzájuk hasonló vitézségre gerjedjünk. Hogy Eleinknek ditsősséges tetteiket követhessük, neveket új ditsősséggel tetézzük, és szép napjaikat esmét elő állítsuk, tsak nemes eredetünkről kell megemlékeznünk, és hires Eleinket eszünkbe juttatnunk; mert

ők gerjesztő példák nekünk: de azt éppen ne higgyük, hogy az ő ditsőséges hírek olyan örökség, a' mellynek árnyékában henyélve nyugodhatunk. Így támadnak fel a' régi Atyák az ő unokáikban, a' fényes tselekedeteknek kívánsága a' Haza iránt új buzgósággá válik, és az ősi erkölcsöknek szeretete minden szivekben fellobbanik.

A' régi Nemzetek az ő híres Eleiknek emlékezete által ébresztgették egymást a' szemes ébren lételre a' békességnek, és nyugalomnak napjaiban, és a' megrettenthetetlen bátorságra a' veszedelem idején. A' Korynthusiak így szóllanak Thucydidesnél: „A' ti Atyáitok töretlen, és durva götsörtös utakon mentek az erköltsre, az ő példájok szünet nélkül szemetek előtt legyen, gazdagság, és mértékletlenség által el ne veszejstétek azt, a' mit munka, és szegénység szerzett!“ — A' régi Rómának hadi vezérei így szollították a' Legiókat: „Emlékezzetek meg, hogy Romaiak vagytok!“ Ez a' rövid megszólítás fáradhatatlanokká tette őket a' legnagyobb nehézségeknek elhárításában, és rettenthetetlenül bátrakká a' legveresebb ütközetekben. Ők a' világot meghódították az ő vitéz eleiknek emlékezete, a' római szabadságnak magos képzelése és a' kiterjedő örök hirnek nagysága által. — Hogy az ujjabb időkből több példát ne említsek: Ez a' Nemzeti büszkeség lehel-

lette a' Helveta Nemzetbe azt a' nemes há-
tørságot, hogy azt a' jármot össze törje,
mellyet a' Tyrannusok vetettek nyakába:
egy maroknyi pásztor tsapat meg szerzet-
te Helvetziának a' szabadságot! —

Azoknak a' Bajnokoknak emlékezete,
a' kik Hazájokért éltek, éppen olly be-
tses egy jól kiformált Lélek előtt valamint
azoknak emlékezete, a' kik Hazájokért
meg holtak. Ollyan Férfiak, a' kik
Hazájokat tudományjokkal oktatták, és
Nemzetjeket betses írásaik által ditsőítet-
ték, mintegy vállaikon viszik a' Nemzet-
nek hirét a' legtávolabb lévő Népek közé,
és által adják a' jövendő világnak. Az ő
leg nemesebb részek él, és munkálódik,
még azután is, a' midőn magok már nin-
tsenek, elméjeknek szüleményei a' mulan-
dóságot meghaladván minden Nemzetek-
nek örökségeivé lesznek. Tsudáljuk ma-
gos Lelkeiket ezekben az emlék oszlopok-
ban, melyeket tanításunkra emeltek: él
ezekben az ő elméjek, lángol a' Hazának
szentelt tűzők, és bé hat azoknak a' nagy
Férfiaknak meljébe, a' kik utánok kö-
vetkeztek: azokból még talán ma is szoród-
nak szerte ollyan szikrák, a' melyek egy
egész elaluszékonyodott maradéknak új
életre kapást, és magasabb felemelkedést
adhatnak. — Azoknak a' Polgároknak tiszt-
elettel járó tsudálása, a' kik termékeny
elméjeknek nagysága által magokat meg-
külömböztették, a' Görögöknél és Róma-

iaknál több nagy Férfiak' támadásának eszközlője volt. Athena a' Ceramicusban fel állította tudós Polgárainak álló képeiket: egész Görög Ország teli volt ilyen emlék jelekkel, a' Görög név, és hír minden felől szemekbe tűnt, és a' nemesebb Lelkekben égett az a' tűz, hogy hasonló tiszteletet érdemeljenek. Úgy látszott, hogy a' koporsók meg nyíltak, és a' halottaknak lelkeik e' földre vissza tértek, hogy a' halhatatlanok' nyelvén a' szépre, igazra, és nagyra oktassák' a' nevendék maradékot. — Oh! milyen lelkesítő, és a' Nemzeti hetset felségesítő tünemény volna nekünk, ha leghiresebb vitéz őseinknek, a' kik ezt az áldott hazát a' kedves maradéknak meg szerzették, és fenn tartották: ha szelidebb elméjü, de nem kevesebb érdemü élt, és élő legnevezetesebb Nemzeti Lantosainknak, és Tudósainknak tiszteletre ki állított emlék képeiket egyszer valahára mi is szemlélhetnők! —

A' jámbor Atyák.

Rabbi Meir, a' nagy Tanító szombaton a' tanító székbe ült, és a' Népet oktatta. Az alatt megholtak mind a' két fiai, mind ketten szépek, és helyes test állásuak, és a' törvényben jártasak. Az Annyok az ebédlő szobába vitte őket, mennyegzős nyoszolájába helyhezette, és holt testeikre fehér ruhát terített. Estve haza jött Rabbi Meir. Hol vagynak az én fiaim, kérdezé, hogy áldást mondjak reájok? — A' tanító oskolába mentek, felele az Aszszony. — Én körül néztem magamat, válaszola a' Rabbi, és nem láttam őket. — Felesége egy poharat nyujta néki; ő a' Szombat végződésével ditsérte az Urat, ivott és újra kérdezte: hol vagynak az én fiaim, hogy az áldás borából igyanak? — Ők nem megszűnének, úgy mond az Anya, és az enni valót tette eleibe. Ő nem gyanakodván, vidám volt, az evés után hálákat adott, és az Aszszony így szóllott: Rabbi! hogy tehessek egy kérdést! — Tsak beszélj kedvesem! felele amaz. — Egynehány napokkal ez előtt, úgy mond, egy valaki drágaságokat bizott gondviselésem a' a,

alá, és most vissza kívánja azokat, kezéhez szolgáltatassam-e? — Ezt az én feleségem ne is kérdezze, felele Rabbi Meir: nem akarnád-e' mindeniknek a' magáét vissza adni? — Távollégyen! válaszola az Asszony; de tudtod nélkül nem akartam vissza adni. — — Erre az ebédlő szobába vezette férjét, a' nyoszolóhoz ment, és a' holt testekről levette a' ruhát. — Ah, kedves Fiaim! keserge az Atya, szerelmes Fiaim — — és Tanítóim! én nemzetelek titeket, de ti nyitottátok meg szememet a' törvényben. — Az Annyok elfordult, és sirt. Végre megkapván Férjének kezét, mondá: Rabbi, nem de arra tanítottál, hogy ne vonogassuk magunkat azt esmét vissza adni, a' mi gondviselésünk alá bizattatott? Ime, az Úr adta ezeket, az Úr elvette, légyen az Úr neve ditsőítve! — Légyen az Úr neve ditsőítve — úgy mond véle együtt Rabbi Meir.

Az életerőnek tartóssága.

Laskurzovkó faluban felső Slesiában 1808. e. hetfőn 27. Juniusban Moryss özvegynek, egy kiss tó malom Birtokosnéjának, gyermekei közül egy elvált a' többi tsordát őrző gyermekektől egy a' falutól ezer lépésnyire sem eső erdőben. Azt vélvén, hogy a' kiss gyermek, mint egyébbkor is gyakrabban, haza ment, felőle semmit sem aggódtak a' többi gyermekek, de othon az Anya sem aggódott az ő kiss, háfom esztendő's Antalkájáról, a' kit a' tsordás gyermekeknél gondolt lenni az erdőben. És így tsak estve, a' midőn a' pásztorok haza eresztettek, vették észre eltévelyedtét. A' mennyire tehát a' már békövetkezett estvéli idő engedte, keresésére indultak a' szomszédok, és atyafiak, de haszontalanul. Más nap korán reggel számosan részszerint megkérettetve, résszerint önkint válalkozva keresni mentek, de éppen olly bijjában, mint tegnap. Szerdán 29. Jun. Sz. Péter, Pál Innepe következvén, élt a' Nagy Rudnau érdemes Plébános ezen jó alkalmatossággal, és mind a' két Plébánia-béli községeit szívesen intette, hogy ezt

a' szerentsétlen esetet, mint közös dolgot úgy néznék, és egyesült erővel való keresés által a' siralmas Anyát az ő gyermeke' sorsának bizonytalanságából kiségiteni i-parkodnának. Az Urasághéli Tiszt tehát Schwartzer Úr egy jól elintézett keresést rendelt, a' mellynél vadász módjára nem csak az erdőnek jó nagy része, hanem a' szántó földeken is a' magos jószágnak barázdái, minden verem, sőt még a' malomtó is szemesen megvizsgáltatott, de es-mét haszontalanul, sehol a' kiss Antalnak semmi nyomára nem akadtak. Mivel az erdő nyugot, dél és észak felé majd szaka-datlanul több mért földekre kiterjed, te-hát szerdán délután erre felé is méljebben hébortsátkozva kikurkásztatott, de a' ki-küldetett keresők estve éppen olly üres válasszal jöttek meg, mint az előtt. Az Anya tehát csak nem magán kívül volt a' kiss Antalnak vesztesége miatt: öt tulaj-don, és három mostoha gyermekek közül, a' mint az Anya sirva panaszkodott, a' kiss Antal legkedvesebb volt előtte; mivel el-ső gagyogásától fogva jeles eszességet, és különös jó szívűséget mutatott. A' men-nyire elerőtlenedése engedte, tsötörtö-kön maga is folytatta még némelly foga-dott emberekkel együtt a' szegény gyer-meknek' keresését, az erdő', és mező' tsöz-zeinek is jó jutalmat ígért, ha valami tu-dósítást adhatnának a' gyermekről. — Minden híjjában volt! — Csak nem min-

dennap ebben a hétben nagy égi háborúk, és esszézések voltak, két ízben jég is annyi esett, hogy az erdőben lapátolni lehetett. Ha mindjárt tehát Antal étlenségében meg nem holt volna is, ha mindjárt a vad állatok össze nem tépték, és az erdőnek bogarai, a mellyek az esztendőnek ezen meleg szakasszában olly annyira elszaporodnak, tsak nem elevenen meg nem emésztették volna is, de szegényt, a ki tsak egy könnyű vászon ümögben volt, maga a hűvös nedvesség is megölhette! Így siránkozott, így jajgatott az Anya, és pénteken minden további kereséstől megszűnt, a mellyre tellyes elerőtlenedése miatt úgy is már alkalmatlan volt. Szombaton 2. Jul. dél után 4 óra felé, és így majd nem ötször 24 óra mulva a gyermeket Rudzinetz nevű szomszéd falunak, a melly Gröling Major Úrnak jószágá volt, tsikós-sa ugyan tsak a Rudzinetzi fekete erdőben tsak 4, vagy 5000 lépésnyire az ő Anyának lakásától egy vén fának tövénél heverve véletlenül megtalálta, és a kesergő Anyának házához vitte: de millyen állapotban! nem tsak magán kívül, és minden érzékenység nélkül, hanem megmerevedve, és mint egy valóságos holt feködt ő az ő vászon ingetskéjében, a melly a nedves földön való fészkelődés miatt bé-sározódott, szája tátva volt, a mellyben, és torkában, füleiben, orrában, és szemekben a legutálatosabb férgek telepedtek

meg, Noha ilyen formában a' test lelket-
 lennek látszott is, de az anyai szív nem
 engedte, hogy kedves fiát a' kőporsóban
 egészen által engedje a' férgeknek, a' mel-
 lyek azt, mint zsákmányokat úgy nézték.
 Tsak anyai szívetől ösztönöztette azt egy
 lágy meleg ferdőbe tette, és a' mennyire
 lehetett, a' férgeket az ő rejtett helyeikből,
 a' hol megfészkeltek magokat, kipiszkalgat-
 ta, és azután meleg tejet szivárogtatott
 szájába: és ime! a' visszatérő életnek né-
 mely jelei mutogatták magokat. Az ö-
 röm megkettőztette bátorságát, és buzgó-
 ságát; végre a' kiss Antal nyelni kezdett,
 és így óráról órára mind jobban fel inger-
 lődött az élet erő. A' megmentetett sem-
 mit sem akar ugyan enni felelevenedé-
 sének első napjaiban, hanem mind tsak
 hivesítő italt kívánt, de azért szemláto-
 mást erősödött. Azonban a' gondos Anyá-
 nak nyoltz egész nap volt mit tennie, míg
 őtet a' nyüvektől, a' mellyek legmélyebben
 béették magokat, tellyesen megment-
 hette. Három heteknek elfolyása alatt a'
 kiss Antal az Orvosnak minden segítsége
 nélkül egészen helyre állíttatott, és ő az
 oltától fogva egészséges, és vidám. — Oh
 természet, melly hatalmas a' te ösztönöd
 a' szerető anyai szívben, a' melly a' hol-
 tat is megeleveníted! De egy úttal millyen
 tanúságul szolgálhat ez a' történet arra is,
 hogy a' holtaknak láttzókkal ne siessünk
 azonnal a' föld alá, hanem várjuk bé a' va-

lóságos széllyel bomlásnak, és rothadásnak jeleit! Nagy az élet erőnek tartóssága, a' mint tsak ez a' példa is mutatja, és az érzékenység nélkül merevedten fekvő testben is a' belső részekre vonulva, és észre nem vétetve jelen lehet, a' mit több példákban, ha élek, az én üres óráimban más egyéb tárgyakkal együtt elő adni szándékozok.

Nagy alkalmatlanságok Cajenne Szigetjében.

Cajenne, vagy a' Frantzia Guiana egy Frantzia országhoz tartozó sziget déli Amerikában. Az oda való Levegő nagyon egészségtelen, és ezen szigetnek sok kedves fekvésű, és termékeny vidékjeire nézve is felettébb bajos egy Európainak ott mulatása. Louis Ange Pitou, a' kit 1797. e. deportáltak oda, kiadta Párisban 1805. e. ezen tartománynak leírását az ő Voyage a Cajenne könyvében. Ez a' sziget, kivált ha mindennap a' rosszak úgy összegyülnének, a' mint azok a' szegény Pitout érdeklették, az Idegenre nézve egész Pokol volna: és valóban tsak kevés Európaiak menttek ezektől a' rosszaktól.

Pitou egykor némelly sorsosival együtt Kuruban egy öreg Kolonistánál ebédelt. A' midőn a' Kolonista az 1763-ik esztendőbeli első 'szállítvány' elpusztulásának okait rajzolgatná, Pitou erőss viszketegséget érzett lábában: azonnal egy szeretsen Asszonyt hívtak, a'ki egy hegyes tövel lábán a' húst felböködté, ott egy lentse nagyságú nyílást tett, onnan egy fehé-

zatskótskát kihúzott, és egy kiss bogarat mutatott, a' melly a' bőr, és hús között fészkelte meg magát. A' kiss zatskó teli volt tojásokkal, a' mellyeket pusztá szemekkel alig lehetett látni: a' tett seb a' keserű Carapa olajjal kenettetett bé. — Ez a' bogár Chique volt. Szörnyű szaporaságú: az 1763-ik e. béli Kolonistáknak nagy része e' miatt pusztult el; mert ha tsak az ember naponkint lábát meg nem vizsgálja, a' tojásokból naponkint sok férgek támadnak.

De sok más vér szopó bogarakkal is bővelkedik ez a' tartomány az embernek kinszására. A' motsárok, a' partok szinte pezsegnek kiss férgektől, a' mellyek gyorsan hosszú orrú szárnyas legyekké válnak, és tsak szüntelen való füstölés által lehet a' házaktól eltávoztatni, úgy valamint a' Maringouineknek, és Makeknek seregeit is.

Az erdők olly sűrűek, hogy a' nap' sűgárai homályokba nem hatnak, kar vastagságú Liane gallyakkal, és oldal hajtásokkal annyira beszöve, foava, hogy miattok meszsze nem lehet menni, mindenféle madaraknak, és majmoknak lakhelyek. Az ágakon néha egész sapajoukok lógatják magokat.

A' midőn Pitou 10-ik August. egy ilyen erdőben egy társával gyümölcst szedgetett, hirtelen egy erőss fekete szál vissza tartóztatta, mellyet eleinte Liane hajtásnak tartott. Ő tovább toltá, hogy odébb

mehessen, hát egy ember fej nagyságú (?) pók az említett szál hosszában zörögve jött elő húvó helyéből, de esmét hamar vissza tsúszott: az ő hálója olly mesterségesen volt szöve három fák között, hogy abba a' kiss madarak könnyen bele keverődzhettek.

Az erdőből vissza térvén egy tsoport madaraknak panaszló hangjaira figyelmeztet Pitou, a' mellyek egy nagy Curbari fán ültek, és kedvetlenül egy ágról a' másikra lefelé repdezték. Egy közülök a' földre esett. Egy kar vastagságú úgy mondatott bájoló, vagy ráspoly kigyó volt, a' melly világosan szikrázó szemekkel, és felátott szájjal ült a' fűben, és a' feketék' állítása szerint tsupán merő nézéssel kényszeríti a' madarakat, hogy hozzá, mint bizonyos halálokhöz közelítsenek. *) Ez a' kigyó fekete ráspoly formára meg annyi négy szegű vonásokkal a' világosság elől motsáros helyekre, és homályos erdőbe rejtezkedik. Pitou megrázkodva távozott el társával együtt. De a' midőn egy kevéssé megállapodtak, és e' jelenésről beszélgettek, reménytelenül a' hangyáknak elláthatatlan sokasága között látták magokat, ők tehát szaladásnak eredtek, hogy azoknak marásai hólyagokkal bé ne bo-

*) Ezt beszéllik ugyan a' Feketék, beszéllik Pitou is, de a' dolog azért még sem bizonyos.

rítsák őket. Ezek a kiss állatok minduntalan olly temérdek sokasággal vagynak együtt az ő vándorlásaikban, hogy több dülő földeket ellepnek, és ha útjokban egy elerötelenedett, vagy meg részegedett embert találnának, azt meg emésztének, A merre az erdőkön mennek keresztül, járásoknak nyoma egy jártt úthoz hasonlít. — Még két órányira lévén lakó helyektől, egy félelmes orditást hallottak. Egy vörös Tigris egy tehenet tépett szélyel, és azután elhagyta, de tölök nem meszsze szökvén el, kutyájokat felkapta, és azzal nyíl módra eltűnt.

Ez illyen látományok között elbágyadva tért haza Pitou társával. Estve levetkezvén, felvakarták lábaikat. Bőrök az Agoutyknak marásitól bé volt vonva. Ezerenkint vagyon ez a kiss vörös féreg, a melly nyáron valóságos ostora a meleg éghajlatnak, minden plántákon vagyon, és harapása által gyakran daganatokat okoz a lábakon. Ezt a gonosz férget szinte úgy, mint a Chiquet, nagyon szorgalmasan ki kell a sebből húzgálni, ha az álmat, és egészséget fenn tartani akarják.

A Konakáknak útálatos lármája, mellyel nemi ösztöneiket végzik, nem hagyta az elfáradot Pitout éjjel elaludni. Ezek undok formájú fekete, és vörös majmok. — Pitou éjjel az ablakhoz állott, és megremülve látott egy szép pettegetésű nyósteny Tigrist két fiaival kunyhójához kö-

zel. Egy a' bokrok között legelgető tehenet a' vad állatok hirtelen megtámadtak, azt megölték, és elhúrták. A' pásztor felotsódott, az egész falu talpra kapott, és üldözte a' rablókat: Pitou is ezekhez tsatolta magát. Haza térvén a' haszontalan vadászatról, Givryt az ő társát méljálomban találta az ő függő ágyában, de azt közelebbről vizsgálván, vérében fetrengeni látta. Mi volt ennek az oka? Két Denevérek, nagyobbak a' gyermek' fejénél, a' szegény Givrynek erét megnyitották, őtet kiszívták, és méljálomba hozták. Nem kevés fáradsággal költették fel a' halálos álomból. — Tizenkettedik Augustusban vissza jöttek a' vadászok, de a' Tigrist el nem ejthették, jóllehet az tsak ugyan rá akadt halálára. Egy folyón által menvén, és a' tulsó parton egy Krokodilussal össze akadván, a' két bestiák össze kaptak, és haldokolva a' vízbe hengeredtek.

15-ik August. egy szeretsen Aszszony-nak akarta Pitou mosás végett adni a' Deputatusoknak szennyes ruháit. A' ruha egy táskában volt, de annyira össze volt rágva, hogy inkább tsipkéhez, hogysem vászonhoz hasonlított. Ez kiss, fehér, és a' bolhákhoz hasonlító hangyáknak gonosz munkájok volt, a' mellyek a' fehér ruha után olázkodnak, mindent össze rágnak, és lakásokat gyakran változtatják, a' melly a' legmagasabb ágakon lévén építve, azután a' Publikánok' kitsinyeinek lakhelyül

szolgál. A' hangya boly mézgából nagyon össze raggatva, néha olly nehéz, hogy két Feketék alig emelhetik el, és olly erőse, hogy csak kalapátsal lehet széllyel zúzni. Ezen hangyákon kívül hasonló romlás végett sok száz kiss világos barna szarvas bogarkák (Raveknek hívják) telepedtek meg a' táskában, a' mellyek mindent megrágának, és magok után egy édes pézma forma szagot hagynak. Pitou a' szennyes ruhából lett rongyokat félre dobta, és még harmadrendű vendégeket is talált a' táskában, mellyeket eleinte észre sem vett. Ezek némelly pókok voltak, a' mellyek hálóikat ott kiterjesztették. A' szeretsen asszony azt mondá néki, hogy ezek a' pókok a' leghasznosabb őrrállók, a' mellyek halálos ellenségeik lévén a' fehér hangyáknak, és Ravekeknek, csak ezeket üldözik, sőt még a' hangya bolyba is bé furakosznak. Tsudállatos, és bölts elintézése mindennek e' világon, a' hol a' kártévőket nyomban érik azoknak ellenségeik, és hártart vetnek dúlásaiknak! — Ezen kedvetlen multság közben egy vastag hasú légy tsipte meg Pitout, és a' tsipésre felpuffadt keze. Ez egy Adrague volt: ezek az Adraguek csak akkor rosszak, ha felingereltetnek, Ők a' Levegőben egy kedves rózsa szagot terjesztenek el. — Pitou most már a' fehér ruhát is vizsgálni akarta, de azt a' szeretsen Asszony kirántotta kezéből, és maga bontotta ki; mivel, a' mint mondá, sem-

mihez sem kell előre való látás nélkül nyulni. És valósággal egy sárgás barna, újni hosszú, gyűrűs, sok lábú nyű esett ki. Ez a scorpio nemű a Feketéknek állítása szerint megmarásával hideglelést néha magát a halált is okozza.

Némelly rövid Anekdoták.

Livius Drusus.

Egy mesterember azt ígérte Livius Drususnak, ennek a Római Fő embernek, hogy öt Talentomért úgy helyre hozza házat, hogy senki sem fogja látni, mivel ablakjainak sokaságán szabad tetszése szerint kiki bé nézhetett. Erre azt mondá Drusus: Barátom! inkább még tízet adok, ha úgy intézed el, hogy az egész város népe láthassa tselekedeteimet.

Adiatorix.

Az Actiumi ütközetben Adiatorix Galatziának kiss Ásiában Tetrarchája mind a két fiaival fogságba esett. Octavianus Augustus azt parantsolta, hogy tsak az Atya és az öregebb Fió öletessenek meg. A hóhér ezen parantsolattal a börtönbe menvén, és mellyik légyen az öregebbik, kérdezvén, edszer is mind kiáltának mind a ketten: „én vagyok, engem öl meg!” hosszszas nagy lelkű vetélkedés után végre megegyezett abban sűrű könnyek között Dylantus az öregebbik testvér, hogy a fiatalabbik az Atyával megölettesen. Megtudván Augustus ezt a nagy lelküségét,

örömet vissza hozta volna őket az életre, a' mellyre olly érdemesek voltak.

A g i s.

Agis az Antipater ellen Megalopolisnál történt ütközetben több sebekbe esett: katonái tehát vállaikra vették, de az ellenség már körül vette őket. Ekkor Agis azt parantsolta nékik, hogy tennék le, ők pedig a' szaladás által tartanak meg életjeket a' Hazának jövődöbéli szolgálatjára. Ők engedtek. Ő egyedül hartzolt térden álva és több Macedonokat ölt meg: végre egy nyíl által lökte, és térden álva adta ki lelkét.

A n a x i m e n e s.

Nagy Sándor Lampsakus városát elpusztítani akarván, Anaximenes az ő Attyának Tinítója jött hozzá. A' Király gyanítván elérkeztének okát, megesküdött, hogy kérését nem tellyesíti. „A' kegyelem, a' mellyért esedezem, úgy mond Anaximenes, nem más, hanem hogy Lampsakust elpusztítsad.“ Ezen elmés fordítással megmentette Hazáját.

A p e l l e s.

Egykor Ephesusban N. Sándor Apellestől festett tulajdon képét nem ditsérte, és ugyan ekkor egy ló Apellestől festett lóra nyerített: Ez a' ló, úgy mond Apelles Sándorhoz, a' festés' mesterségét jobban érti náladnál. — Ptolómaüs Aegyptomi Király nem nagy barát.

ja volt a' híres Apellesnek. A' midőn ez egy hajótörés után Alexandriába vetődött, tehát az Udvarnál nem tsak semmi megtiszteltetésre nem talált, hanem még némelly rossz szívűek törbe is akarták keríteni. Ezek egy Udvari szolgát megvesztegettek, hogy a' képirót a' Király nevében ebédre hívja. Apelles megjelent. A' Király ezen szemtelen vakmerőségre annyira felfortyant, hogy őtet kemény szavakkal megtámadván, kérdezné, ki hívta legyen? Apelles semmit meg nem indulva egy holt szenet vett, és a' szolgának képvonásait olly helyesen rajzolta, hogy a' Király azonnal reá esmérne. Ezen szempillantattól fogva Ptolomaeus a' Nagy Mesterrel Királyi kegyelmeinek bő jeleit tapasztaltatta.

Aristippus.

Azt mondotta egykor Aristippushoz Diogenes: Ha te káposztával, és répával megelégednél, nem járnál a' Királyok után. Aristippus felele: és te, ha a' Királyokkal társalkodni tudnál, tehát meg nem elégednél káposztával, és répával. — Egy Athenai kérte Aristippust, hogy fiának nevelését vállalná magára; Aristippus ezer Drachmát kívánt. Ennyiért, úgy mond az Attya, rabszolgát is szerezhetek. A' Bólts így felele: sótt kettővel fogsz bírni; a' te fiaddal, és azzal a' rabszolgával, a' kit mellette rendelsz.

Aris-

Aristoteles.

Aristoteles olly telhetetlen volt a tanulásban, hogy aludni menvén, egy golyóbist vett kezébe, és azt egy medentze felett tartotta, hogy azt kezéből kiejtvén, a' zörgésre felotsódnék. — Egy nagy tsatsogó a' legtsudálatosabb előbeszélésekkel terhelte Aristotelest. Nem álmétkodol ezeken? kérdezé végre a' tsatsogó. Igen is álmétkodom, felele Aristoteles, hogy lehetnek fülei a' hallásra annak, a' kinek a' tőled való eltávozásra lábai vagynak. — Egykor kérdezték Aristotelest: miért látná olly örömet a' szép Asszonyokat? Ez egy vaknak kérdése, felele ő.

H i e r o.

Plutarchus ilyen példáját említi az asszonyi ártatlanságnak, a' mellyet ma talán — egy tréfás elme — szüleményének tartanának. Hiero a' Syrakusai Király szó közben össze kapván ellenkezőjével, ez felhevülttében azt hánytva a' Tyrannus szemére, hogy bűdös lehetű. Maga Hiero sem tudta ebbéli testi hibáját, és azért az ő szeretetre méltó feleségének azt a szenarehányást tette, hogy miért néki azt soha nem említette? — Mivel azt hittem, felele a' tiszta erköltsű Asszony: hogy egy rossz szagú száj minden férfiaknak tulajdona.

C l e o p a t r a.

Antonjusz egykor Nilusnak partjain halászott, semmit sem fogván: mivel önn-

Tavaszi Virágok.

szeretetének nehezen esett, hogy nem tűnhetett úgy Cleopatra' szemeibe, mint a szerentsének mindenkori kedveltje, tehát egy Matrónak megparantsolta, hogy a víz alatt ússzon hozzá, és egyet a legnagyobb halak közül akasszon horgára. Ezt tehát, örvendezve kihúzta. A' tsalárdságot megsajdította Cleopatra, mellyet titkon udvari embereinek is kijelentett. Máskor esmét megvetette horgát Antonius. Cleopatra már úgy rendelte, hogy egy rabszolgának a' víz alá kellett bukni, és egy nagy bésózott halat horgára aggatni. Antonius a' horgot felhúzáván, egy megszégyenítő hahota támadott a' Nézők között. Cleopatra boszszontó tsalfaságát az által akarta helyrehozni; hogy így szólott a' büszke Rómaihoz: Barátom! hagyjad nekünk a' horgot, nekünk Kanopus', és Pharos' kiss Urainak, azok a' halak, mellyeket néked fognod kell, a' világnak Városai, és Országai.

C i c e r o.

Egy Római Dáma azt mondá Cicerónak, hogy 40 esztendősnél nem korosabb. Cicero felele: nagyon goromba volnék, ha ezt nem hinném, holott az Aszszony-ság ezt nekem 50 esztendőktől fogva folyvást bizonyítja.

D y o n i s i u s.

A' midőn az Alattvalók az öregebbik Dionysius Sitziliai Tyrannus ellen átkokat szórának, ném kevés álmélkodással

értette, hogy egy öreg aszszony Syrakusában minden reggel az Istenekhez imádkozott, hogy ezen Királynak halálát ne érje: kérdezte tehát iránta való jó indulatjának okát. Gyermekségemben, felele az aszszony, mindenek panaszolkodtak az ellen, a' ki akkor rajtunk uralkodott. Én tehát halálát kívántam, és ő megölettetett. Az utána következő úgy viselte magát, hogy mi az Előttevalót visszakívántuk: mi kértük az Isteneket, hogy az új Uralkodótól szabaddítsanak meg, kéréseink meghalgtattak. Utána te jelentél meg, és te több rosszat okoztál a' két utolsóknál: azt gondolom tehát, hogy a' negyedik még kegyetlenebb lesz náladnál, és ezen okból imádkozom minden nap a' te megtartásodért.

L a i s.

A' szép Lais olly nagy vélekedéssel volt kellemeinek hatalma felől, hogy nagy somában fogadott, hogy a' mértékletes és tiszta erkölcsű Xenokratesen győzedelmes lészen. Azon ürügy alatt, mintha a' gyilkosoktól üldöztetnék, annak házába tért, és éjjeli szállást kért. Ott meghált és — a' Bólts mozdulatlanul ülve maradott könyvei mellett. A' midőn más nap a' pénzt le kelle tenni, így szólla: én tsak azt fogadtam, hogy emberen fogok győzedelmeskedni, nem pedig kőbálványon.

P e r i k l e s.

Periklest egykor egy goromba gazember egész nap gyalázta. Ezen megbántást

tsendesen szenvedte, és a' törvényszék előtt dolgait folytatta. Estve felé haza menvén, követte őtet ez a' rossz ember, és külömbféleképpen szidalmazta. Perikles mindüntalan halgatott, és házához érvén megparantsolta inatsána, hogy ezt az embert, mivel setét volt, fáklyával haza kérésérje.

P h i l o x e n e s.

Az öregebbik Dionysius Sitziliai Király Philoxenes Filosofust a' kőbányába küldötte, mivel verseit nem dítsérte; de az ő jó barátjai nem sokára kimentették onnan. A' midőn Dionysius esmét kíváná tudni, hogy mit ítél versei felől, a' Királynak nem felelvén, azt mondá a' testőrzőknek Philoxenes: a' kő-bányába vigyetek.

P i n d a r e t o s.

Mennél útalatosabb a' Bóltsnek szemében a' kérkedő, annál betsesebb előtte az érdemekkel jeles, de alázatos, és magát mérsékelő. Ez érdemei miatt nem kevélykedik, nem pufadoz, azt gondolván, hogy mások talán nagyobbakkal birnak, és ő még talán sok hijján vagyon, a' mi szükséges arra, hogy az legyen, a' mi lenni kívánkozik. — Illyen volt Pindaretos, a' ki Latzedaeomnak legokosabb, 's legjelesebb Férfiai közé tartozott, de a' ki nem volt azon 300 közül, a' kik a' Hazának Igazgatására választottak. A' helyett, hogy ez-

ért bosszónkodásra fakadott volna, inkább örömmel eltelve így kiáltott fel: „Melly szerentsés az én Hazám! három száz Férfiak vagynak kebelében, kik minnyájan okosságban, és tapasztalásban meghaladnak engem!”

P l a t o.

Plato, egy híres Görög Filosofus Sokrates Tanítványa Dionysius Király' hívására Syrakusába ment. De ezen Fejedelemnek gondolkodása' módja, és szabad kényű uralkodása annyira visszatettettek a' Filosofusnak, hogy Syrakusát nem sokára elhagyta. Ezen Dionysius annyira felindult, hogy távollétében üldözni kezdette, és elfogatására holmi módokat gondolt. De végre megfontolván, mennyit árthatnának néki az okos világ előtt egy ilyen nagy embernek, és híres Írónak méltó panaszai, tehát hibájának helyrehozása végett egy hízelkedő kifejezésekkel, és a' történteknek mentegetéseivel tellyes levelet írt hozzá. Plato nemes büszkeséggel így válaszolt néki: „Tsak rabszolgákhoz illik a' Tyrannustól félni, a' ki őket béakokban tartja. Én szabad vagyok, tehát a' Despotismustól nem félek; azonban hiszem, hogy az igaz bölts a' busszúállást útálja, és már tsak az elmélkedésnek, és tudományoknak ingerlő szeretete is elegendő, hogy őtet ilyen alávaló érzésektől, a' mellyek tsupán gyenge, és köz lelkekben lehetnek, tisztán tartsa.” — Ugyan ez a' Plató egy-

kor Olympiába utazott, hogy az ott tartani szokott Innepléseken jelen legyen. Itt egy vendégfogadóban némelly idegenekkel jött össze, a' kik őtet nem esmérték. Csak hamar megnyerte tiszteletüket, és hajlandóságokat társalkodásának tettzetősége, és értelmes beszédjei által, a' melyekben a' tudósságnak, és Filozofiának minden jeleit kerülte, sem Akademiájáról, sem Sokratesről nem szóllott, úgy, hogy az Idegenek, a' kiknek kérdésekre nevét megmondotta, éppen nem gondolták, hogy ő legyen az a' Plato, a' kinek híre egész Görög Országot bétöltötte. Az Inneplések végződésével vele együtt Athenába utaztak, a' hol őket önnön házánál barátságosan fogadta. Ők felettébb örültek, hogy ilyen betsületes emberre szert-tehettek, és kérték, hordozná meg őket Athenában, és a' város' nevezetességeit mutogatná meg nekik. De mindenek előtt — úgy mondanak — mutasd meg nekünk Sokratesnek azon híres Tanítványát, a' ki a' te nevedet viseli, és azokat az esméretes, derék könyveket írta. — Én vagyok az, felelté Plato mérséklett mosolygással, mellyet az ő vendégeinek meglepése, és tsudálkozása gerjesztett benne.

P o l i k l e t.

Poliklet azon egy tárgyra két álló képet tsinált, az egyikét titkon tsupán tulajdon emléje, és a' Mesterségnek szorgalmasan tanult rendszabásai szerint; a'

másikat az ő közönséges műhelyében, a hol a sok féle tanátslásokhoz képepest szüntelen jobbítgatott, és változtatott. Elkészülvén, mind a kettőt kitette. Az első köz tsudálkozást, ez hangos nevetést gerjesztett. Látjátok, úgy mond, ez a ti munkátok, amaz az enyim.

T h e o k r i t u s.

Egy nyomorult költő verseinek egy részét Theokritus előtt elolvasta, és kérdezte, hogy azok közül mellyek tettzetek néki legjobban? Azok, úgy mond, mellyeket elhagyta.

T r a j á n u s.

Trajanus eleibe egykor az ő legnagyobb ellensége kerülvén, így szólítja azt: Barátom! most már bátorságban lehetsz, mert Tsászárrá lettem. —

P r o t o g e n e s.

Protogenest, egy Rhodusi híres képírótsak híreről esmérte Apelles. Ő tehát, hogy tulajdon szemei által győződne meg remek munkái felől, Rhodusba utazott. A' midőn először Protogeneshez menne, tsak egy öreg Asszonyt talált othon, a' ki a' Mesternek műhelyében volt. Ott egy táblaállott késszen, a' mellyre még semmi sem volt rajzolja. Az Anyós nevét kérdezte. Ide leírom, felelt Apelles, egy etsetet vett festékbe mártva, és a' táblára rendkívül való finomsággal némelly vonásokat rajzolt. Protogenes megérkezése után a' történetet elbeszélteván magának, tsudál-

kozva vizsgálta a' rajzolt vonásokat, de csak hamar azoknak szerzőjét is eltalálta: „Ő Apelles, úgy mond, csak ő rajzolhat ilyen finomsággal, és könnyűséggel.“ —

Ő más színnel még szebb, és finomabb párkányozatot rajzolt a' vonások körül, és meghagyta Gazdasszonyának, hogy ha az Idegen esmét megjelenne, tehát a' táblát mutatná meg néki, és mondaná meg, hogy az annak a' férfiúnak munkája, a' kit keres. Apelles látván, hogy vetélkedő társa meghaladta, elszégyenlette magát; ő egy más festéket vett és azzal a' már írott vonások közé még egynehányat rajzolt, a' melyekben a' képirásnak egész finomságát kimerítette. Ezt látván Protogenes, így szóllott: „Most meggyőztettem: fel kell keresnem meggyőzőmet, és által ölelnem.“ Azonnal a' kikötő helyhez sietett, ott találta Apellest, és véle megnitt barátságot kötött, a' melly halálig tartott. — Valóban ritka példa két egyenlő érdemekkel jeleskedő Férfiak között, a' kik azon egy pályafutáson össze találkoznak! Még érdemli ez, hogy a' tanult Mesterek azt gyakrabban megújítsák a' szép Mesterségeknek tiszteletére. —

Z e n o.

Egykor azt hányták Zenóna szemére, hogy a' szerelem nem illik egy Böltshez. Ha ez úgy volna, felele ő, tehát a' szépek szánakodásra méltók volnának, mert így csak a' bolondok szeretnék őket,

Nagy Sándor.

Halván N. Sándor, hogy Demokritus számtalan sok világoknak lételetét állította, így szólla: én nyomorult, még egyet sem hódoltattam meg. — Egy Filozofus ajándékot kért Sándortól leányának kiházásítása végett; ő 50 Talentomokat adott neki, a Filozofus tudtára adta, hogy 10 elég volna. Sándor felele; igen is, néked, de nem nékem. — Egy Matzedoniai egy öszvért vezetett aranyal megterhelve, Sándorhoz tartozandót. Az öszvér annyira elfáradott, hogy már tovább nem mehetne: a vezető tehát könyörületességből levette róla a terhet, és nagy czipelődéssel egy darabig vitte. A Király látván ezt a szánakodó embert az ő terhe alatt tsüggedezni, így szollítá őtet: Rajta Barátom! vidd házadba azt a terhet, néked ajándékozom! — Megértvén Sándor, hogy némelly Vezérei ellene zúgolódnak, és felőle rosszul beszélnek: Királyhoz illő, úgymond, másokkal jót tenni, és a kissebbítőkkal nem gondolni. — Egykor Sándor előtt egy valaki bévádoltatván, egy fülére könyöklött: ezt, úgy mond, a bévádoltatottnak számára tartom.

H a s a n.

Az Arabiai Kalifa H a s a n az ebédnél ült, a midőn egy rabszolga egy tál forró ételt reá döntött. A megrettent rabszolga térdre esett előtte, és a koranból ezeket mondotta: „A Paraditsom azoknak

rendeltetett, a' kik haragjokat megzabolázzák.“ Hasan felele: én nem haragszom. A' rabszolga folytatta, a' koran' szavait: „És azoknak, a' kik az embereknek megbotsátanak.“ Hasan felele: én néked megbotsátok. Azonban a' Rabszolga az egész verset elvégezte: „Mert az Isten szereti a' jó téteményt.“ Hasan mondá: Tehát megajándékozlak a' szabadsággal, és négy száz ezüst darabokkal.

II. Mahomet.

II. Mahomet, a' ki Konstantzinápolynak 1453. e. lett elfoglalásával véget vetett a' Görög Császárságnak, a' ditsősségre feltébb vágyott. Meglátott egykor egy fiatal Görög személyt Irene nevűt; annyira megkedvelte azt, hogy az Igazgatásnak legfontosabb dolgait Ministereire bízta. Ezért a' Jantsárok zúgolódásra fakadtak. Mustapha annyi bátorságot vett magának, hogy Mahometnek a' zúgolódást bjelentette. Erre tüstént kiadta a' parantsolatot, hogy más nap reggel a' Jantsárok ütközet rendébe áljanak. Azután Irenéhez ment, több szeretetet mutatott hozzá, hogy sem az előtt, és meghagyta néki, hogy a' legszebb, 's legdrágább ruháiba öltözködjön: így vezette azt kéznél fogva az össze gyűlt Jantsárokhoz. Az ő szépsége minnyájokra egy formán hatott, és megvallották, hogy egészen méltó a' Tsászár szeretetére. Erre így szóllott Mahomet: Úgy értem, hogy szerelmemet gyalázzátok: de tudja-

tok meg, hogy a' ti Tsászártok nem tsak az egész világnak Ura, hanem önnön magán is tud Uralkodni. — Alig mondotta ezt ki, hogy Irenét hajánál megkapta, és kardjával egy ütéssel fejét eltsapta.

Mahomet Bey.

Mahomet Bey Tunisi uralkodó kintset gyűjtött az által, hogy a' földmívelést elősegéllette, e' mellett a' Chemiával is foglalatoskodott, és mivel hajlandóbbak az emberek a' meggazdagodást a' szerentsének, hogy sem a' jó rendtartásnak tulajdonítani, tehát aranytsinálónak tartott. És mégis ez a' jó Uralkodó áldozatjává lett ellenségeinek, letétettetett, az Algieri Deyhez szaladott, és tőle segítséget kért. A' fősvény Algieri az aranytsinálás' titkát kívánta tőle jutalomul. Mahomet megígérte ezt, és meggyőzte azt a' felekezetest, a' melly az uralkodást magájévé tette. A' trónusra esmét fellépven, háladatosan megemlékezett ígérteről, és más egyéb drága ajándékokon kívül nagy számú ekéket, boronákat és más földmívelő szerzősámokat küldött Algierbe: Ezek a' szerzősámok, ezt kellett a' követeknek mondaniok, teszik a' Böltseknek igaz kövét, az Országoknak szerentséjét, és az uralkodásnak hatalmát. —

Q u i n.

Ez az Anglus Actor egykor Sommerethshireben elvesztette lovát, mellyet egy réten legeltetett. — Ő egy mezei embert

kerdezett, ha nem volnának e' itt a' szomszédságban gazemberek, és lótolvajok? Nintsenek, felele ez: mi minnyájan be-tsületes emberek vagyunk, hanem egynéhány napoktól fogva tartózkodik itt egy bizonyos Quin, a' Londoni Játékszínnek tagja, talán az lopta el. —

F o g l a l a t.

	Lap.
I.) A' Barátság' hatalma.	5
II.) Az emberszerető nemes szív az a- latsony sorsban. (Történett dolog)	46
III.) Nemzeti buzgóság.	54
IV.) Aristomenes.	57
V.) A' kjköltöztek.	64
VI.) Megbotsátás.	79
VII.) Selangor, és Assemira. Egy Chi- nai történet.	82
VIII.) Ibrahim, a' jó Fejedelem.	108
IX.) A' néma Lord. (Történett dolog)	113
X.) Milo.	124
XI.) Vigyázatlanság, és nemes Szi- vűség.	130
XII.) A' hív Alattvaló.	144
XIII.) Aberli.	146
XIV.) A' Nemzeti Betsnek magos ér- zése.	156
XV.) A' jámbor Atyák.	160
XVI.) Az életerőnek tartóssága.	162
XVII.) Nagy alkalmatlanságok Cajen- ne Szigetjében.	167
XVIII.) Némelly rövid Anekdoták.	174

E c l o g a:

vagy

P á s z t o r i D a l l:

még 1789. e. sietve készült Pozsonyban

egy jó Barátom' neve' napjára.

— Ubi plura nitent in carmine, non ego paucis
Offendar maculis.

Horat. de art. Poet.

A' mikor a' versben több szép vagyon, akkor iránta
En nem morgok, ha kis szenyre találni fogok.

M e l i b é u s.

Üdvöz légy Méris; gödölyék' hiv pásztora, 's Attya!
 Újságot mondok; melly nekünk tellyes örömmel
 Innhol természet tsendessen kél fel előttünk,
 Virrad szép hajnal, szekfű szépíti mezőnket,
 Torkokat éneknek készítik előre patsirták:
 Tellyes mozgásban van minden, tellyes erőben
 Itt, nézd, minden örül, zöld színre kikelnek
 Fűvek, Fák, Bokrok: zödülnek az erdei bíkfák,
 Nyájunk is frissebb, tsak nyers legelőre ki véle.
 Gazdagon új füvel rétünket Flóra bé hinti.
 Kedvre ma minnyájan, mert erre Komáromi térek
 Hésztnek. — — — — —

M é r i s.

Mond, magyarázd Melibée okát ez örömnék!
 Messze elhagyta talán Országát nyájas Apollo,
 'S kedves Pásztorinak meg avultt kunyhóiba szállott?
 Vagy követet küldött hozzánk örvendetes hirrel?
 Vagy ma talán született ragyogó nagy disze hazánkunk?
 E' nélkül nem volna okunk illy bokros örömré.

M e l i b é u s.

Sem nem Apolló, sem követ égből érkezik hozzánk,
 Magzat sem született régen várt fényre. Nemünknek.
 Drága barátunknak méltó neve' Innepe van ma:
 Méltó tiszteletét szívünk örömeire zenegjük.
 Rajta, siess, hozdad meg Méris! pásztori sipod;
 E' mellett ne felejtöd több hangú kobzodat othon,
 Phaebus' ajándékát, mellyel versekre fakadhatsz.
 Még én hitványabb nádamba kapok, te azonban

Tavaszi virágok.

Lantodat érzékeny mély hangosatokra szorítsad,
Adja tehát Lantod folyamatját pásztori versnek,
Hangját nádamnak meg törve eresztelni kezdem.

M é r i s.

Fejtsd ki magad', ki lehessen ezen mi drága Barátunk?
Kit mind eddig nem lehetett ki tanulni szavadból.

M e l i b é u s.

Emlékezz tsak az el múltt esztendőkre, meg érthedd,
Miketten; tudod, olvastuk szép verseit ennek,
Ifjú Papságot mikor ott — elmentte Sz. . . .
Sziv-fájdalmában vég nélkül hagyta epedni.
Láttad, melly méltán árját öntötte szemének —
És melly gyászosan ő vele hiv paptársai sirtak.

M é r i s.

Úgy vagyon olvastuk, maga adta kezébe Apollo
Haitosa arany lantját, mellynek szép hangja ketsegtet.
Muzzák szoptatták nagyságos kasztali téjjel,
S így Pindus' minden titkát fel fedve találta.

M e l i b é u s.

Méltó, e' napját hogy Hazánknak töltsük örömmel.

M é r i s.

Sőt kötelességünk, hogy sátoros Innepet üljünk.
Gyenge Gidáink is ma borongjanak erre, amarra,
Menjenek önn tettzéseik után jobb rétre, 's mesőre.

M e l i b é u s.

Szent köztünk e' nap, mert érdemes erre Barátunk,

M é r i s.

Érdemi terjednek lám napról napra felesbben,
Már is messze ki mént tisztos, szép hire nevének.

M e l i b é u s.

Tsak taval olvastam bús versét sirva, epedve:
Olyan után jajgat, noha későn, 's bánva sehajtos,

Kit még most is ohajtva ohajt szép nyelve Görögnek.
O! de tsudáltam szép versének tiszta folyását!
Illyeneket bővebb mértékkal szülj te Komárom!
Messze elesni fog így nyelvüinktől durva parasztság,
'S olly nyelvű válik, mellyben bizvást ki ki szólhat.

M é r i s.

Úgy van szép Nyelvünk ő által többre mehet még!
Nem rég olvastam zokogó Müzsája keservét,
A' midőn egy némelly készülne ki menni Pozsonyból —
Láttam, nyelvünknek bús ázva tsurogtak.
Oh ditsőült föld, melly illy szüleményeket adhatsz!
Ingadozó, vékony melly most, és gyenge fa vessző,
Majd gyökeret vervén illő jó földbe magának,
Nőni magasra fog, és erdőknek tzimere leszen.
A' Duna is, melly most Magyar Ország fő vize, ime
Heskeny forrásból ered, hét ágakra sokítja
Hajját folytával, 's úgy foly tengerbe zuhanva:
Úgy leszen ő is, tsak várjuk, egy fénye Hazánknak.

M e l i b é u s.

Várhatsz kedves Hazám! nyomorult üdőben segéllöt,
És ki tovább vigye már kiderült szebb nyelvedet, eszközt,
Tsak kezdett útján ezután folytassa tovább is
Járását, nem hibáz, hidd várakozásod iránta.
Oh Méris! mit akar? Nézd ott jön Tzintzia Hügöd.

T z i n t z i a.

Jó reggelt Bátyám! mit látok? vajmi szerentsés,
Nap, mellyben felesen szomorúság fellegi múnak!
Mond meg Bátsi okát e' nem várt pásztori kedvnek,
Ime, egész szivből kész Hügöd véled örülni.

M é r i s.

E' tájon napját, Hügöm! most ülli Barátunk,

T z i n t z i a.

Légyen ezen nap szent, 's asután felajánlja az égnek.

És minthogy bizonyos, forró is kötetek a' frigy,
Számláljátok elő Károlytok' tetteit:

M é l i b é u s

Értsed:

A' miket hallani fogsz, az mind tsupa finom igazság.
Nem bomlott nálunk még fel törvénye igaznak;.
A' külső szinlést népes Palotákba keressed —
A' sereges Muzsák már rég' Helikónra vezettek
'S közlé verseivel szép Gratzia tiszta szemérmét:
Mellyhez Pán is adott szükséges tréfa enyelgést.
Igy ha vagyon játék itt, vers ott többre igyekszik,
Méltsóbb dolgokat üz, és többnyire könnyeit önti:
Egy valamelly rendes méltóság tetteiben van,
Melly szeretést gerjeszt, gerjeszt mindenbe tsodállást.
Több jeles erköltsit most szóval el halgatom itten,
Másképp' kis Muzsám számos szakaszokra dagadna.

M é r i s.

Mennyei áldások közt éljen örökre Barátunk.

M e l i b é u s.

Hátra vagyon még egy égő szikrája tűzünknek,
Mellynek is hogy tennék eleget, kívánja szerelmünk.
Kérjük az Istent ép voltaért áldozatok közt,

M é r i s.

O be igen Melibée! esik kedvünkre ma minden,
Illy segedelmit az ég ezután is nyújtani fogja —
A' kire bizva vagyon nagy tisztel az áldozat, ott jön.
Majd oltárt készít terepes zöld myrtusi ágból,
Ketske, Tchén, Bárány egy riska tsomóba verődnek,
Mellyeknek szépét a' Páp választani szokta.
Gyűlnek utánna hamar nyájassabb pásztori Szűzek,
És koszorút kötnek, rakván szarvokra azoknak.
E' koszorús Seregét azután oltárnak ereszti
A' Páp, alája tüzét maga rendesen hinti kezével
A' fa rakás pattog, kis bárányt lángja emésztá.

M e l i b é u s.

Istau hozott, kérésünket meg nem veted, hiszszük.
Áldozál! — az egész nép ezt esedezve ohajtja.

A z á l d o z ó P a p.

Ez kötelességem, lám rengő lángja tüzemnek,
Már lobog, ösztönt ad nekem is vigságra Komárom!
Itt az idő, kegyes áldozatunk emeledjen az égnek.
Öljük nyájunknak leg szebb gödölyéit örömmel,
A' mi vagyon, mindent önkint áldozzunk Urunknak.

M e l i b é u s.

Nem lévén kedvesb javam o' nagy boglyos ökörnél,
Légyen egeknél olly kedves, mint szives ajándék.

M é r i s.

Egy kedves fiatal Tulkom légel ott az hegyetskén;
Áldozatul készen van, foljon vére ki tseppig.

T z i n t z i a.

Tseplye között vagyon egy göndör báránka, vigyéték —
Mennj kedves Bárány! eltemnek párja, hegyesse,
A' kivel hajdan igen gyakran töltöttem időmet.
Menj! készen vár már tüze egybe rakott fa rakásnak.

Á l d o z ó P a p.

Jól van: most minden Pásztort ide gyűjtsetek hozzám:
Szomszéd társink is felesen tóduljanak erre,
Hik számos nyáját visznek legelőre Tatánál.
Ennekutánna szorult juh nyáját gendos akolba,
Vagy zártott tsordát alacsony jászolra iminnen
Hajtani fogjátok tova nyirkos rétre legelni.

* * *

Fő Pap ezen szavait végezvén, minden azonnal
El készült rendel, kezdetek is egybe verődni
Szomszédink minden részről ezen áldozatunkra.
A' tsordák szabadon járanak hol erre, hol arra,
A' Lévegőt szabados vig bögésekkel hasítva.

Itt már a' Fő Pap járulván népnek eleibe,
 Tiszta könyörgését illy képpen az égnek ereszté:
 Égnek, 's Földnek Urát kérjük le borulva Barátim,
 Kisded ajándékunk legyen hasznos, 's kedves előtte!
 Ime szelid bányát tűz majdan emészteni fogja,
 A' tulok is retteg, félvén e' tűzi igától.
 Kötve virággal van már görbedt szarva ökörnek,
 Oltárhoz ballag, 's én tiszteletére le vágom.
 Tsillagos égen még nap fogja le futni az útját,
 Cinthia vagy meddig veri éjjeli durva setétet:
 Lakják még földet sok népes Nemzetek, és még
 Tengernek vizeit látjuk megrakva halakkal;
 Árnyék még testet követéssel fogja hazudni,
 Még Hold földünket szép rendel fogja követni:
 Mind addig frissén, kívánom tartsa az Isten.

* * *

Én kisded Muzsám! mennj már te sietve — — hez,
 'S hiv szolgálatját te Uradnak néki mutasd bé.
 Félni okod nintsen, bizvást hozzája be térhetsz.
 És ha tsekélységed' meg akarná vetni, azonnal
 Mentse pírulva magát kiss versed Révai szókkal: *)

„A' bő természet még jobban véti el útját

„Sokszor, 's még tetszősbb, hogy szeleménye hibás.

„Gyenge szömlötsötskét sokszor látsz tiszta kis artzán,

„Kit szépségében szinte miatta tsodálsz.

„És gyakran a' Mester munkát az kelleti inkább,

„Hogy kis restséget ritka hibája mutat.

Edszersmind ezt is modjad meg néki nevemmel,

Hogy rejtett, és válogatott mondásokat ótam.

Mert gögös versek, mellyek származnak erőből,

És mellyek gyakran versben tsak kéntelen állnak;

Mondjad meg bátran, soha sem tetszetek Uradnak,

*) Bévai Alagy. III. Könyv.

Hogy ha pedig vigyázatlan meg botlana lábád:
Máshoz menvén bé, mardosna fogával az irigy
Rút Zoilus, 's jutnál te kevély hebehurgya kezébe:
Mind ezeket már most te előre nevetni tanuljad. *)
Mert tsak erő nélkül minnyájan bögnek, ugatnak,
'S nyertesnek vélik magokat sültt kába bolondok,
A' mikor illy formán legyalázták földig az embert.

*) Tu cave, defendas, quamvis mordebere dictis, Ovid,
L. 1. Trist. El. I.

Egy jó Barátom'

neve napjára készült 1790. e.

Méltó, hogy elmédet régi járására
Botsásd, vándoroljon Parnassus' tájára,
Hagyd, akadjon ottan kútak' forrására,
Mellyekből vers foljon Virgil notájára.

O. L.

Testünk érez erőt, sziv indulatokra fel indul,
A' mikor est is, amaz is már izgatja előzmény.
Sziv, szeretetnek emelt köve! itt láttatnak az igék,
A' mellyekkel bevét néked magyarazza barátod —
Erről hát, úgy mint érzésünk' főbbik okáról,
Szent Györgynek napján feltettem szóllani versben.
Meg fejtem szivnek nagy, 's drága Hirályi tagunknak
Agra fel osztott több részeit sok féle nevével,
Es köteleességét, mellyért testünkbe tevődött,
Erdemes haszna miatt, ha lehet versékbe szorítom.

Embernek szivét meljünkben rejtve találjuk,
Egy formán mellyet mind férfi, meg asszonyi Nemben
Hatra szedett tiz, és két háti gerintzek övedznek.
Mind a' két oldal feleit pedig őrsik huszon négy
Oldal tsontok, elől egy melj tsont önti magát fel:
Estet alól inas, húsos edény választja az hastól,

Orvosok ezt az edényt a gyék hártjának (a) is hívják.
 Mind ezeket gondos kézzel melj hártya (b) borítja:
 Ez formál meljben kettős zatskókat egészen
 A' melj tsontig, 's itt lekötődnek rosta szövettel. (c)
 Mellyek egész meljet nagy két üregekre fel osztják
 Ugy, hogy az egyikből másikba be semmi se folyhat.
 És innen kapják külső hártyajokat önnön
 Védelmekre, ni hogy frissülnek gyenge tüdőink!
 A' melj hártya alatt ki terül egy tágas üresség,
 Ebbe magát a' sziv zatskó el rejtteni szokta.
 E' sziv zatskónak külső hártyajja fejéres,
 Edszer'smind de erőss, áll többnyire rosta szövetből:
 És ha egészséges, soha több hártyákra nem oszlik.
 Egyet, vagy kettőt fordulván, vissza megint tér,
 És minden részét a' szivnek bé fedi kívül.
 E' Sziv zatskóban szabadon mozgatja magát sziv;
 Mert nagy ereknél tsak szemléihedd össze fogódzva:
 Másból egyébbkint ő majd erre, meg arra hajolhat.
 Sziv hegye (d) a' mondott zatskóban éppen előre
 Fordulván, jobb részre magát érdeklí tövénél. (e)
 A' szivnek külső hártyajja után vagyon egy nagy
 Messze kiterjesztett tzellás szövet, ebbe telet zsir.
 E' szállás szövetet követik több szálak omolva,
 Mellyeket in, 's húsból rend nélkül szötte Teremtőnk.
 E' szálakba siet Koronának rendes erőből (f)
 Meg dagadott vér ér, és számtalan élet eretske.
 Test bontók szivnek kettős gyomrára akadtak, (g)
 Egyik az első, (h) melj jobban terjedve kinyúlik:
 Másik az hátulsó (i) 's ez már valamennyire kisebb.
 Mind kettőt inas, húsos fal választja, rekeszti.
 Utat az egyikből másikba találni te nem fogsz.
 Sziv két gyomrában kettős ki nyílásra (k) akadni;

(a) Diaphragma. (b) Pleura. (c) Tunica cellulosa. (d) Apex. (e) Basis Cordis. (f) Vasa Coronaria. (g) Ventrículi. (h) Anterior vel dexter, (i) Posterior, vel sinister. (k) Ostium.

Mind egyikbe külön láttatnak fűgve az hártják,
 Mellyeket annyi tsekély ajtóknak (l) mondhat az ember,
 Első véres eres lyuk előtt vagy egy kebel, (m) ennek
 A' tetején áll egy inas húsos rítka fületseke: (n)
 Így az utóbbi nyilást is azon kebel (o) álja körül, 's fül.
 Így hát a' vér sziv Koronának véres eréből,
 És a' két nagy erekből (p) úgy szedi össze folyását,
 Hogy szivnek kebelébe elől, de fülébe is hasson.
 Innét a' szivünk' első gyomrába igyekszik,
 Honnan gyenge tudónk' eriben folytatja az útját:
 Mellyekből azután sziv' hátulso kebelének,
 És sziv fülnek ered, még egyszer végre azon nagy
 Élet erében megyen: —

Már mondott hártya tokotskák

Ugy alkattak, hogy a' vért éppen vissza ne hagyják
 Folyni, előre pedig bizvást kényére eresszék,
 Ebből már bizonyos, 's kiki által látja eszével,
 Hogy mindég tsak előre folyik már útra megindultt
 Vér, és hogy többé ő addig vissza se térhet,
 Még kerülése után a' véres erekbe, ezekből
 Edzsersmind a' sziv' első kebelébe be nem foly.

A' mi egész vér forgásnak már illeti módját:
 Félvén, hogy ne talán kiss versem többre dagadna,
 Most elhagyom, minthogy láthadd ezt H á t z b a (q) is írva,
 Minden részeiből testünknek szivbe hozódik,
 Mellyből ime megint minden vér vissza tsatornáz.
 Így hát vér' forgásának leg főbb oka szivünk.
 Ebből már kötelességét jól észre vehetjük,
 S hasznát edszer'smind, úgy tetszik, látva tanuljuk —

* * *

Láttad már H . . Szivünk', e' gyenge tagunknak
 Számosabb részét magyar új sok féle névével.

(l) Válvulae. (m) Sinus dexter, vel anterior. (n) Auricula. (o) Sinus sinister, vel posterior. (p) Vena cava. (q) L. A. Physiologiának rövid Sommája, mellyet ki adott Rác Samuel 's a' t. Pest. 8. 1789.

Szív' kötelességét itten te meg irva találod,
'S hasznát is kisdéd Müzsám neked egyre rebegte,
Nints hát hátra egyéb, áldásokat égnék Urától
Most már kérni vagyok köteles: kívánok azért is
Tiszta egészséget, 's bő áldást mennyei égből.
Miglen elő számláltt szív' részei helybe maradnak
Rendes erővel avagy még vért szív forgat erinkben;
Es még éltünknek szívünk főbb eszköze lészen:
Téged az Istennek szent égi malasztja meg áldjon,
Es épen tartson Magyar édes Hazád' öröme —
Es ezzel marad hiv szeretetbe Barátod ajánlva,

A' Fiú kesergi Attya halálát.

Mig éltél, én is töltöttem boldog időket,
 Allapotom most már kínos haláloed után.
 Semmi öröm nintsen többé e' terhes üregben,
 Tsak bú, bánat, halál, életem édes Atyám!
 O be hamar butsút vettél erkölcsnek edénye!
 El tűntél, nem vagy — jobb helyen éled időd,
 Vedd végső szolgálatját e' versbe Fiadnak,
 A' kinek e' nap tsak búsz szomorúra derült,

Az Atya felel.

Szűnj meg sirástól, hagyj békét sirbän Atyádnak,
 Illyen igától nints senki kivéve Fiam!
 Árnyék, és hitvány por lévén, pornak el oszlunk
 Még tsak az egy erkölts bétsebe 's divatba maradt
 Nem bétselet, vagy arany, sem Élőid' vére segíhet,
 Vedd ki az erköltsöt; többi gödörbe való.

Henkeliusnak Vratisláviai Kanonoknak 1539. e. tétetett koporsói írás.

Mi innen meg halva megyünk, majd tiis utánnunk
 Jöttök, kikben még élet vagyon, elme erővel,
 Ebben követni hamar fogtok ti kedves utóim!
 A' természet imigy rendre fogyasztja magát.

Koporsói versek.

Hasztalan a' sirás, az halált lehetetlen elüzni;
 Éltünk — így minden sirba omolva rohan.

M á s.

A' kiszabott végzés gyávább természet akarja:

A' mi vagyon, vesszen: muljon mind egyre jövendő.

M á s.

Voltam, nem vagyok . . így vagytok . . nem léstek e-
zentúl:

Álj meg halandó! im' senki örökre nem él.

M á s.

Mondjad te utazó! nyugodjál békével

Jó keresztény volt ő, jámbor is tettével.

Egy iszonyú tereh nyom, de le nem nyomhat,

'Testem' egy mázsája helyett nyom huszon hat.

R e j t e t t Á l o m.

Már szemeim gyengébb mély álmodozásba merültek,

Már érzékenység tagjaim' hagyta tovább.

A' mikor egy otsmány ijesztő ime Pokolból

Sunda kevélységgel, nézd tsak! előmbe kitér,

Ijesztget, mondván: már régtől engem az Isten

Emberi ördögnek tett ki világra azért:

Hogy fene mérgemmel rontsám, veszthessem az embert,

Es mint hóhért, úgy egyre szaladna kiki,

Tökkel ütött fejemet látnád hijjába tsömörrel,

Es azután mért áll illy töpörödvé pofám?

Orromnak voltát rút illy horgasra faragták

Volna tsekely okból Cerberiába Sasok,

Annak alatta terül nagy omolva nyilás ki szárnak,

Búze de mellynek tsak gyomrokat egyre kever.

Nyelventől őrizze magát jól minden halandó;

Mert kibe uyelvem akad, mételye arra ragad,

A' mikor hig torkom rozsdás hörögése kiterjed,

Több ártatlannak betsteleniti nevét.

Embent borzasztó, tsipás forgása szememnek;

A' ki reám nézett, undorodásba merült —

Mind ezeket látván, 's halván rémülve előtte,
 Bálvány módja szerént állani kezdte tagom.
 Egyet fordulván még képe pokolnak előttem
 Püppal törnyosodott ellenem háta esett,
 Mellyen lajstromját hordozta magával ezen csúf,
 Kit le gyalázott, lám erre le írta nevét.
 Erre meg ijedt vér útját nem tudta az érben,
 Ilykor Lélek is elszokta felejt'ni magát.
 Kérd ötet; mert nints más hátra hagyatva segítség;
 Még ezen egy uton boldogulásfa mehetsz.
 Kértem is, őt' mindjárt, nekem kedvezne ma tsak meg,
 És ne haragjából írja fel árva nevem'.
 Nints, monda fennyes göggel: nints semmi kégyesség,
 Altalam híredtől válnia kell ma neked —
 Mint hijják, ha talán kívánnád tudni Barátom!
 Most még azt mondom; van neve, 's nem tudatik.

Egy jó Barátomnak neve napjára.

Mit félték versek! bátran ti útra mehettek,
 Tőlem származtak, vedd kezeidbe Komám!
 Drága Komám! régtől fenn áll a' régi barátság
 Köztünk, 's a' szives jó szeretetnek heve.
 Nintsen ugyan jeles Innephez készítve ruhátok,
 Bú, 's szégyen de ezért sziveteket ne egye.
 Tudva Komámnál van szivatag, tsupa pusztá Hazátok!
 Árva vidékünk egy mostoha kézre jutott.
 Semlyékes földünk be nagyon Parnassus hegyétől
 Messze vetett! eltűnt zöld Helikonnak hegye.
 El gyengült inaim meredeknek félve erednek,
 Kíss domb is tüstént elveszi minden erőm'.
 E' keveset mertem remegéssel mondani versben,
 Ugy vagyok, e' keveset, többre erőtlen inam-
 Ebbe is hogy mertem magamat be avatni, tsodállom,
 Pejjem holott keveset még Pegazusban ivott.
 Nints is szép vers szerzéshez szükséges erőm még,
 Isteni hanghoz sints kasztali lelkem elég.

Mértem még is ezen noha gyávább versemet írni,
 Ékes versednek szép folyamatja után —
 Drága Komám! engem neved' innepe napja ma készített
 Erre, mivel tudom, a' verseket hogy szereted
 Millyen ajándékkal lennék mélj tiszteletedre?
 Egy titkos szó, hogy verseket irjak, hagyá.
 Melpomenét szereted, versek kedvessek előtted
 Ugy van, Muzsákkal néha mulatni szeretsz.
 Verseket hát küldök, nézzél könyörülve azokra,
 Légy kegyes ebben is régi barátod iránt.
 Eljél számos időt, terjedjen messze ki hired,
 'S áldott országunk szép hivatalba legyen.
 Magzatidat tartsák az Egek, kívánom ohajtva —
 Lizika öttseivel bő örömedre legyen.
 A' tudomány, példás viselet, jeles érdemek, erkölts
 E' rövid élet után őket egekbe tegyék.
 Ekkor is úgy fénylen köztök kegyes Attyok, Eröss Ur,
 Mint oda fenn a' nap délbe ragyogni szokott.

Kadmus Thébát fel építi. Társait a' Kigyó meg öli. Ovidiusnak a' Formák változásai- ról írt 3-dik Könyvéből.

Jupiter elvetvén szin képét tsalfa Bikának,
 Már kimutatta magát, Krétának elérte vidékét.
 Nem tudván a' gondos Após hol lenni leányát:
 Kadmust hijja elő: te keresd fel szerte világon,
 E' nélkül, tudd meg, nem juthatsz vissza Hazádba.
 'S így szent is, gonosz is tettere tekintve Agenor. —
 Vártt fogamat nélkül bujdosván (mert ki akadna
 Arra, mit el rejtett ezen Isten bújja szerelme?)
 Fel mérgült Attyát ő, egyre szaladta Hazáját:
 Élete' sorsától Fébusoak kéri sanátsát.
 Egy ökröt fogsz látni gyöpös nagy pusztá mezőben,
 Mond Fébus: melly még nem görbedt senki igáján,

Szántani sem járt még ugarakra ki szarvas ekével,
 Ő leszen úti vezér: hol meg telepíti magát, ott
 A' gyöpön falakat Baetozia néven:
 Még Kadmus le se ment jó formán Kasztali hegyről,
 Hogy pásztor nélkül meg lát egy gyenge tinótskát
 Lassú lépéssel; mentt volt ez szolga jegyektől.
 Nossza utánna ered, lassan lépdelve követte;
 Illy útjának okát, Fébust könyörögve imádja.
 Cefissó ki kötő révén, 's Panopesnek határin:
 Túl estek: meg toppanik itt, 's magas égnek emelvön
 Homloka egy pár szép szarvát, az eget teli bögte.
 Állapodása után követőire vissza tekintett,
 'S halkal görbedvén le hajolt a' sárga kükörtsbe.
 Hálát ad Kadmus, tsókját új földre botsátá,
 A' vendég hegyeket 's tsemetéket rendre köszönti.
 Jupiter Istennek kívánt áldozni, ki küldé
 Társait e' végett vizért gyöngy tiszta patakra.
 Régi mokány erdő állott, ment fejsze fokától,
 A' közepén egy mély barlang volt tsendes homályal,
 Egybe nőtt apró gallyakból, 's fűz fa ereszből.
 Hol kő szirtok üres bolt formán össze fogódtak.
 Benne elég viz volt, itt egy mellékes üregben
 Mársi kigyó feküdt arany, ékes tzipra taréjjal,
 Szikrákat szórt két szeme, testét mérge el állta;
 Hármas nyelve pereg három rendbéli fogakkal.
 E' Szent helyre midőn Kadmusnak társai jöttek,
 Nem vélték, tudom, hogy sirjokra akadjanak ők itt.
 Merték már vizeket kerek, öblös kézi vederral.
 E' suhanásra fel áll hosszú barlangi lyukában
 A' kék Mársi kigyó: nagyot hörgő torka süvöltött.
 Mindenek üssze törött, a' vér is el állá ereken,
 Tagjaik elfásultak ezen véletlen esetre,
 Sok kerekbe tsavartt sima testét nagyra ki nyújtja,
 'S félelmes képben fél hold tsuszamással elő kél.
 Így több, mint fél része szabad Levegőhe fel álván
 Göggel nézget alá: nyúló tar testje temérdek:

Mek-

Mekkora a' két medve között a' mennyei sárkány.
Ellene vagy nyilakat fogtak, vagy előtte szaladtak.
Vagy mind a' kettőt a' félsz velek abba hagyatta;
Mert tsak hamar környül veszi őket mérges haraggal;
Ezt harapással, amazt hosszú öleléssel emészti,
Est mérges leheléssel, hogy azt öli farka hegyével.

A' Magyar Nyelv' ditséretére.

Virgilius'rendje szerint.

El szomorúlt Magyarok, 's ti, kik még sirtva epedtek:
 Félvén, hogy ne talán Nemzettel nyelvetek árván,
 'S e' mellett rogyjon le üregbe nagy hire Magyarinak.
 Buslako dó eszetek félelmét nossza felejtse,
 Félretegyétek már bús aggodástokat egyszer.
 Ime hozok jó hirt: nyelvünk kel halotti porából,
 'S már is villámját szépen mutogatja cgekéből.
 Nem leszen szükség már vendég szóra tanulni,
 És idegen nyelvet köz szállásunkra be hozni.
 Frantzia Anglussal, kimehetsz már Német Olasszal,
 Hangotokat többé Magyar in nem fogja tsevegni.
 Eljött boldog időnk, melly tilt idegenre rohanni.
 A' majmok' seregét káros voltára tekintve
 Láthadd vig szemmel felesen már mulni Hazánkban.
 Szolni Magyarinak már nem szégyen, 's durva parasztság:
 Öltözetét, nyelvét, nagyságos drága nemével,
 A' mint illendő, valahára betsülni tanulja.
 O Szent Istenség! melly érzésekre fakaszthat
 Köz jóért mutatott hiv fáradozása Magyarinak!
 Látom előre ditső nagy fényét kedves Hazámnak,
 Utat mellyre nyitott szép Nyelvünk' vissza hozása.
 Minden igaz Magyar, oh melly indulatokra buzoghat
 Látja midőn szomorú bús fellegit ennyire esni!

Lészen idő, mellyben még fogsz örömedbe' te sirni,
 A' mikor a' tsetsemős keskeny tudománya' hevétől
 Meszsze ragadtatván, magyarul höltselkedik othon.
 Fognak adatni tovább ékes szöllásra szahások:
 Mellyek után Cicero'k majd Scytha beszédeket öntnek.
 Ügye fogyott illy módon el érsz törvényes igazra!
 Ékes szöllőkkel jön imo' Demosthenes ottan,
 S sérti az új Maczedót érdeklő zájja szavának.
 Itt tódul sokaság és nagy tsapatokba verődik:
 Minthogy Fő Udvar magyarul törvényeit osztja.
 Terpsikore, Erató, készülnek Calliopével
 Lantját mind egyik gyönyörű magyar hangra tanítja.
 Nem mulatoz, 's már is veszi útját erre Homérus.
 Tartja kezébe dalos versbenn új Trója' veszélyét.
 Léptet Virgilius, 's fel zendült dalja tsodára
 Majd énekle magyar vér' Énéasit ezentül.
 Hát ti zöld Ligetek, mit mondjak rőllatok! ime
 Pásztori versekkel bétölt Mopszussal Amintás,
 Nagy Nevton! természetnek tsoda titkait oldod,
 Már szemlélem, el érsz te helyedre királyi porok közt.
 Gyógyító szereit könyvekbe szoritja Galenus
 Bontzol sok testet, magyarul tudománya kiterjed.
 Nagy méljtségbe esett Euklides is újra tudákos
 Számait itt veti fel, kerekeknek számos ívével.
 Önteni ott Phidias' keze fogja az oszlopot értzből!
 Itt Párhásival a' Zeuxis vetekedve igyekszik,
 Égi lakost tsalt ez termett szöllője' tövével,
 A' mikor ime magát annak karpítja tsalatja. *)
 Fogja Hazánk minden más mesterségeit üzni,
 Hogy kis pénzünket gyűlvész markába ne adjuk.
 Többi seregbe valók hies Történetek' Irók:

*) Esméretes leszen olvasóim előtt ezen két hies Cő
 rög Képiróknak vetélkedések.

**Olvashadd kibben ditsekedve nagy Attila vérét.
Össze tsatolt lélekkel azon lesz minden igaz szív,
Hogy született nyelvén tudományos könyveit írja.
O Haza! édes Hazám! látod, mint jönnek öledbe
A' seregés Mússák hét águ római hegyről:
Vedd, kérlek, kebelédbe szelid vendégedet, úgy lesz:
Bogy terjedjen szép nemed híre ki messze világon.**

Tek. Erős József Urhoz,
több N. Vármegyék Tábla Bírájához
Üdvözlő Alagya.

Már kibukott a' nap tengerből, 's útra megindult,
Súgáros fővel tűz szekerébe beült.
A' nagy Föld újult, hajnal rózsái kinyíltak.
Zefírnak könnyű lengedezése között.
Éjjeli álmom után kapván új testi erőre,
Hálát Istennek melj köszönettel adek.
Ime jelenti sebes repüléssel Máj a Szülöttje,
Kedves Erösömnek hogy neve napja ma van;
Est mondván, gyors szárnyra kapott, nyíl módra el is
tünt,

E' nem vélt látás volt örömemnek oka.
Rajta tehát, mondám, mindjárt versekbe köszöntsed,
Lantal kell ma neked szollani Fébus előtt.
O be meghökkentem kobzomnak gyáva szavára,
Hallom, 's szégyenlem, melly töredeзва retseg!
Most veszem észre hibám', hogy nem járt utat Apollo
Istennek téres szent ligetébe török.
Már régtől keresem, mindég hijába kerestem,
Fel se lelem többé zöld Helikonnak hegyét.
Mindenkor fősvény volt a' vers' Istene hozzám,
Hippocréne vizét meg se mutatta soha.
Rapdosom arnyékát érdemnek tsalfa haszonnal,
Fébe! borostyánod nem fedi homlokomat.

A' minap azt végzék a' Muzsák Kasztali hegynél:
 Hogy szent titkokból légyek örökre kizártt.
 És így Szűz Klió, Euterpe, Talia Caménák *)
 Háttal fordultak többi sereggel együtt.
 A' vers szerzéshez bírván illy gyenge erővel,
 Engedj meg, ha talám érdemid' ára szerint
 Nem fizetek, tehetetlen erőm' itt bátran okozhadd,
 E' tehetetlenség szívem' epesztve őli.
 Szép Lélek! melly mélj élmét adó néked az Isten,
 Néked is eljárhat mesaze világra neved.
 A' mit ezer nem birt, egyedül bir azzal Erős Úr,
 Úgy van, az égnek legszebb adománya tied.
 Fébus arany lantját régen maga adta kezedbe,
 Mint maga, olly gyönyörű hangozatokra vered.
 Szűz Erató nyájas voltát kebeledbe nevelte
 Mézzel 's nem téjjel szoptata édes Anyád.
 Hangja derék versednek elhat szívembo egészen.
 Melly gyakran nem véltt új habozásba merit.
 Pallás' titkaiban bé lévén régen avatva,
 Tettős szó hangod kedves erőre mutat.
 Nosza tehát égnek jelesebb adományival éljél,
 Ekképp általad is jó Haza nyerje javát.
 Vedd ezután gyakrabban elő a' pásztori sipot,
 Töltsd bé versekkel pusztá lakásom helyét.
 Erre felesleg örül majd Ersekléli vidékünk,
 Ez majd új örömet nyáj seregünkben okoz.
 Irjál gyakrabban verseket édes Erősöm!
 A' régibb, 's jobb igt gazdagon írja kezed.
 Már régolta reád várunk, mind arra taníts meg,
 A' mit élőbb hires Róma, 's Aténa tudott.
 Így várhat nyelvünk sok számos boldog időket,
 Nem rohan így gyűlölt német erőszak alá. —

*) A' Muzsákat az Etrusciabéliek a' világ énekeiséinek tartották: innen Caménáknak, vagy Canénáknak az éneklésről (a canendo) nevezték, L. Macrobianus in Somno Scip. — L. 2, C. 6. p. 154.

Bár hát már egyszer te Horátz' lantjára hevülvén,
Szólnél nekünk is mély örömünkre Tibullt.
A' mihez hozzá fogsz, szép rendel végre is hajtod,
Mindenben kedvez ritka szerentse néked,
Mintha ditsösségnek mennél bé Temploma zárján.
'S látnám zöld ággal békoszorúzva fejed!
Oh! engedd ekkor lennem nem messze nevedtől,
Engedj kiss pibenést nagy neved hire alatt.
E' mellett élted sok számos időkre haladjon,
Tégyen boldoggá a' kegyes égi malaszt.
A' szeretet készített alagyás versekre, ajánlom
En is szentül hiv, 's jó szeretetbe magam.

V É G E.

Österreichische Nationalbibliothek

